

HAYDAR BAŞ'IN AŞERE-İ MÜBEŞŞERE'DEN BAZILARINI VE GENEL MÂNÂDA TÜM SAHÂBEYİ KÂFİR SAYDIĞINI BİLİYOR MUYDUNUZ?!

Cübbeli Ahmet Hocaefendi sh: 04

Asrımızda Var Olan İman ve
İtikat Çeşitleri 2.Bölüm

Resul BÖLÜKBAŞ sh: 10

Osmanlı Devleti'nin İlk Şeyhülislâmı
Molla Fenârî Hazretleri

Hasan KUDUOĞLU sh: 14

İslamoğlu'nun Buhârî İle Derdi Ne?

Ömer Faruk KORKMAZ sh: 24

Kürtaj İle İlgili Hükümler

Hüsamettin VANLIOĞLU sh: 32

Ehl-i Sünnet Ne İşe Yarar?!

Mustafa ÖZCAN sh: 48

Osmanlı ve Ramazan

Prof.Dr. Ahmet ŞİMŞİRGİL sh: 54

Kur'ân'ın Bir Kısmı "MASALDIR" Diyen
İlahiyat Prf'si Mustafa ÖZTÜRK

Dr. İhsan ŞENOCAK sh: 60

Hayrettin KARAMAN'dan Bir Dîn Tahrîfi ve
Saptırması Daha...

Hüseyin Avni Hocaefendi sh: 70

عید کز سعید و لسون

Kadir Gecesi Namazları sh:78 | Kadir Gecesi Duaları sh: 79-80

Bayram Gecesi Okunacak Tekbîrler ve Sabahında Yapılacak Vazîfeler sh: 82-85

Kendilerini Okuyup Dua Edenin En Olmayacak Şeyleri İstese Dahî
Süratle Kabul Göreceği İsm-i Şerîfler sh: 95-96

Bayram Gecesi Namazı sh: 80

Bayram Gecesi Okunacak Bir Duâ sh: 81

Bayram Gününde Okunması
Sünnet Olan Zikir ve Dualar sh: 81, 84-85

Meşâyih Esmâ-i Hüsnâyı Nasıl Okurdu sh: 94

EDİTÖRDEN

Başı rahmet, ortası mağfiret, sonu da cenehem'den kurtuluş olan on bir ayın sultanını uğurluyoruz. Peki, Ramazan-ı şerif ayında tuttuğumuz oruçlar, verdiğimiz zekâtlar, kıldığımız teravihler acaba kabul mü?..

Büyükler bunun ölçüsünü vermiş ve buyurmuşlar ki:

“Ramazan-ı şerif ayında tutulan orucun (yapılan ibadetlerin) kabul olup olmadığı bayramdan sonra belli olur. Eğer kul bayramdan sonra ibadet ve taate devam ederse, onun orucu kabul edilmiş, değilse reddedilmiştir.”

Öyleyse Ramazan Ayı'nda olduğu gibi bayramdan sonra da salih ameller işlemeye; nafilere namazlar kılmaya, Kur'ân okumaya, oruç tutmaya gayret etmelidir. Nitekim Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Ramazan Ayı'nın arkasından Şevval Ayı orucunu bize tavsiye etmiş ve şöyle buyurmuştur:

“Her kim Ramazan orucunu tutar sonra peşinden Şevval Ayı'ndan da altı gün oruç tutarsa, bütün sene oruç tutmuş gibi olur”

“Bu nasıl oluyor?” dersiniz, bir ayeti kerimede Rabbimiz şöyle buyuruyor:

“Her kim bir haseneye gelirse, onun için on misli sevap vardır.” (Enam: 160)

Dolayısıyla bu hesaba göre; Ramazan Ayı orucu **on aya** karşılıktır. Şevval'de tutulan altı günün on misli de, altmış gün yani **iki ay** olur. Neticede bu şekilde oruç tutan kimse **on iki ay** yani bütün sene oruç tutmuş gibi sevap kazanır, bi-iznillah...

Kabirdeki yardım

Süfyân-ı Sevrî (Rahmetullahi aleyh) başından geçen şöyle bir olay anlatmıştır:

“Ben Mekke-i Mükerreme'de üç sene oturdum. Mekkelilerden bir kimse her gün Haremi Şerif'e gelip tavaf eder, namazını kılar ve bana selam verip giderdi. Gel zaman git zaman ben bu kişi ile tanıştım. Dostluğumuz daha da ilerledi ve samimiyetimiz arttı. Bir gün o kimse beni yanına çağırdı ve dedi ki:

- Şayet senden evvel ölürsem, o vakit beni

kendi ellerinle yıka, namazımı sen kıldır ve beni defnet. İlk gece beni terketmeyip kabrimin başında gecele ve münkereynin sual sorması anında bana devamlı tevâhîdi telkin et. Eğer sen benden önce ölecek olursan, o zaman aynısını ben senin için yapayım.

Ben onun bu teklifini kabul ettim. Bir zaman sonra o kimse vefat etti. Ben de, bana yaptığı vasiyete uyarak verdiğim sözü yerine getirdim. Defin işi bittikten sonra, kabrinde gecelemeğe karar verdim. O gece zikir üzere kabri beklerken bana bir ağırlık çöktü ve hafifçe dalmışım. O sırada uyku ile uyanıklık arasında iken hâtiften bir ses kulağıma çalındı:

- Ya Süfyan! Beni korumana ve senin telkinine ihtiyaç kalmadı. Artık sen gidebilirsin! diye bir ses işittim. Bunun üzerine sordum:

- Ne sebeple böyle bir lütfâ erişip bu fazîlete nail oldun? Cevaben dedi ki:

- **Ramazan orucunu tutup, Şevval'den de altı gün daha ekleyip oruç tutmam sebebiyle...**

O zaman uyandım. Yanımda kimseyi görmedim. “Gördüğüm bu zuhûrâta tabi olayım mı, olmayayım mı?” diye tereddüt geçirdim. Abdest alıp iki rekat namaz kıldım, sonra tekrar kabrin başında beklemeye başladım, yine dalıp uyumuşum. Aynı şekilde hâtiften gelen bir ses bana evvelce söylediklerini söyledi. Ve bu durum üç defa tekerrür edince, anladım ki bu rüya Rahmânîdir.

O zaman kabrin yanından ayrıldım. Şevval orucunun fazîletini, kabirdeki yardımını böylece iyice kavramış oldum ve şöylece dua ettim:

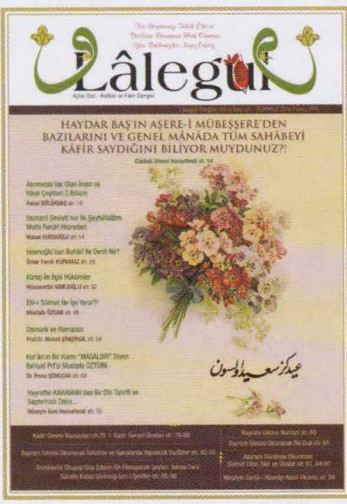
- Ya Rabbi! Beni Ramazan Ayı'nın orucuna ve Şevval'den altı gün oruç tutmaya muvaffak kıl!..

Allah-u Teala beni bu işe muvaffak kıldı ve bunu bana nasip etti.”

Şimdiden Kadir Geceniz ve Ramazan-ı şerif Bayramınız mübarek olsun.

Fi Emanillah!

Mustafa Özşimşekler

ADRES

Tuana Basın Yayın
Çınar Mah. Osman Gazi Cad. No: 50/A
Bağcılar / İSTANBUL
Tel: 0212 435 10 58

Dergimizde yayınlanan yazıların, reklamların sorumluluğu yazarına ve reklam sahibine aittir.

LÂLEGÛL DERGİSİ ADINA İMTİYAZ SAHİBİ

Tuana Basın Yayın

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Mustafa ÖZŞİMŞEKLER

GENEL MÜDÜR

Gürsel YILDIZ

REKLAM MÜDÜRÜ

Suat YILDIZ
0212 435 50 50

YAYIN TÜRÜ

Yerel, Sürekli, Aylık

BASIM YERİ

Promat Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Orhangazi Mahallesi 1673.Sokak No:34
Esenyurt-İstanbul
Tel: 0212 622 63 63 - Fax: 0212 605 07 98
www.promat.com.tr

YURTIÇİ ABONELİK BEDELİ (YILLIK)

120 TL

YURTDIŞI ABONELİK BEDELİ (YILLIK)

100 Euro

ABONELİK İÇİN BANKA HESAP BİLGİLERİ

Gürsel YILDIZ

ALBARAKA TÜRK TL HESABI

İBAN: TR14-0020-3000- 0064-8648-0000-09

ALBARAKA TÜRK EURO HESABI

İBAN: TR57-0020-3000-0064-8648-0000-11

POSTA ÇEKİ HESAP NUMARASI

Gürsel YILDIZ
105 907 20

TEMSİLCİ İRTİBAT

0212 435 10 58

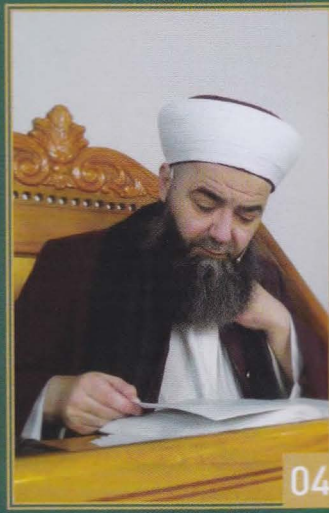
ABONE DAĞITIM

Tuana Basın Yayın
0212 435 10 58

ABONE İŞLEMLERİ

0212 912 10 06

İÇİNDEKİLER

04

HAYDAR BAŞ'IN AŞERE-İ MÜBEŞŞERE'DEN BAZILARINI VE GENEL MÂNÂDA TÛM SAHÂBEYİ KÂFİR SAYDIĞINI BİLİYOR MUYDUNUZ?!

AHMET MAHMUT ÜNLÜ

30

SÜNNET
HADÎS-İ ŞERİFLER

42

KISSADAN HİSSELER
KUR'ÂN FRANSA'DAN KUVVETLİ İSE BEN NE YAPABİLİRİM?

44

BİR SAHÂBİYİ TANIYALIM
ZÜBEYR BIN AVVÂM (3.BÖLÜM)

50

HIKEMİYYÂT
HİKMETLİ SÖZLER

• DUALAR ve ZİKİRLER •

78

DUALAR ve ZİKİRLER
Kadir Gecesi Namazları

79

DUALAR ve ZİKİRLER
Kadir Gecesi Duaları

80

80

DUALAR ve ZİKİRLER
Bayram Gecesi Namazı

81

DUALAR ve ZİKİRLER
Bayram Gecesi Okunacak Bir Duâ

81

DUALAR ve ZİKİRLER
Bayram Gününde Okunması

85

Sünnet Olan Zikir ve Dualar

82

DUALAR ve ZİKİRLER
Bayram Gecesi Okunacak Tekbîrler ve Sabahında Yapılacak Vazîfeler

85

94

DUALAR ve ZİKİRLER
Meşâyih Esmâ-i Hüsnâyı Nasıl Okurdu

95

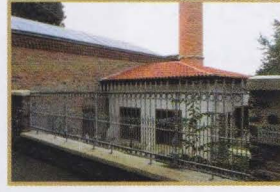
DUALAR ve ZİKİRLER
Kendilerini Okuyup Dua Edenin En Olmayacak Şeyleri İstese Dahî Süratle Kabul Göreceği İsm-i Şerîfler

96

ASRİMİZDA VAR OLAN İMAN VE İTİKAT ÇEŞİTLERİ

■ RESUL BÖLÜKBAŞ
▶10

OSMANLI DEVLETİ'NİN İLK ŞEYHÜLİSLÂMİ MOLLA FENÂRÎ HAZRETLERİ

■ HASAN KUDUOĞLU
▶14

İSLAMOĞLU'NUN BUHÂRÎ İLE DERDİ NE?

■ ÖMER FARUK KORKMAZ
▶24

EFENDİ HAZRETLERİ'NİN İLMÎ KELÂMLARI

▶28

KÜRTAJ İLE İLGİLİ HÜKÜMLER

■ HÜSAMETTİN VANLIOĞLU
▶32

KUR'AN'LA YÜKSELENLER

■ MUSTAFA ÖNŞİMŞEKLER
▶38

EHL-İ SÜNNET NE İŞE YARAR?

■ MUSTAFA ÖZCAN
▶48

OSMANLI ve RAMAZAN

■ Prof. Dr. AHMET ŞİMŞİRGİL
▶54

KUR'ÂN'IN BİR KISMI "MASALDIR" DİYEN İLAHİYAT PRF'Sİ: MUSTAFA ÖZTÜRK

■ Dr. İHSAN ŞENOCAK
▶60

HAYRETTİN KARAMAN'DAN BİR DİN TAHRİFİ VE SAPTIRMASI DAHA...

■ HÜSEYİN AVNİ HOCA
▶70

Lalegül Dergisi Yıllık Abonelik

Yurtiçi Abonelik ₺120

Yurtdışı Abonelik €100

ABONE HEDİYELERİ

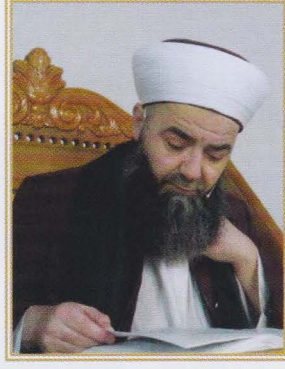
5 Adet Boyama ve Hikaye kitabı

2 Adet Osmanlı Sultanları Yapbozu ve

Cübbeli Ahmet Hocaefendi'nin Kadın Halleri Risalesi

0212 912 10 06
www.lalegulsesriyat.com

AHMET MAHMUT ÜNLÜ

HAYDAR BAŞ'IN AŞERE-İ MÜBEŞŞERE'DEN BAZILARINI VE GENEL MÂNÂDA TÜM SAHÂBEYİ KÂFİR SAYDIĞINI BİLİYOR MUYDUNUZ?!

Bizleri Ehl-i Sünnet itikadı üzere yaratıp yaşatan **Allâh-u Te'âlâ**'ya sonsuz hamd-ü senâdan, Ehl-i Sünnet'in imamını **Rasûlüllâh** ﷺ'e ve "Cemaat" inancını temsil eden Ehl-i Beytine ve sahâbesine sınırsız salât-ü selâmlardan sonra!

Mâlûmunuz vechile; yıllar önce sizlere **Haydar Baş**'ın Ehl-i Sünnet biri olduğuna dâir beyanlarda bulunmuştum. Aslında bu kişiyi **Rasul Hocam**'la beraber Trabzon'daki evinde, 1979 veya 1980 yıllarında bir kere ziyarete gitmiştim. O zamanlar **Erbakan Hoca**'nın partisinin Trabzon İl Başkanı idi.

Evet, bu kişi evvelce **Ebû Bekir Sifil** gibi bazı Ehl-i Sünnet kimseleri panellerde konuşuruyor ve dergilerinde yazdırıyordu, biz de o zaman bu kişiyi hak üzere görüyorduk.

Şahsı hakkında ileri-geri konuşanları duysak da hatta bazı konularda tanıklar bile görsek de "Kimsenin ameli (ne yaptığı) bizi alâkadar etmez, biz üst kimlik olarak Ehl-i Sünnet itikadına bakarız, îtikâdî düzgün olduktan sonra herkes yaptığının hesabını **Rabbi**'ne verecek, bizi alâkadar etmez" diyorduk.

Ama Ehl-i Sünnet itikadına zerre kadar bir hâle gelince biz o zaman kimin hakkında ve kime karşı olursa olsun hakkı söylemekten kaçınmayız. Bunu herkes böyle bilmelidir ve zaten bilmektedir.

Daha sonra onun bazı sözlerini kendim bizzat duyunca onda biraz teşeyyü' (Şî'liğe meyil) baş gösterdiğini düşünmeye başlamıştım, fakat mesele tam vuzûha kavuşmadan size bir şey söylemem uygun düşmezdi.

Ama şimdi sahâbenin ileri gelenleri hakkındaki bir konuşmasını duyunca bu kişinin Kur'ân-ı Kerîm'in eksik olduğunu söyleyen ve beş kişi hâriç bütün sahâbenin mürted olduğunu iddia eden Acem Şî'îlerini dahî solladığına kesinlikle karar verdim. Şimdi size **Haydar Baş**'ın sahâbeyi tekfir eden konuşmasını özetleyeceğim:

Haydar Baş'ın Sahâbeyi Tekfir Eden Konuşması

"Peygamber Gadirhum'da Hazreti Ali'yi kendisinden sonra halife ve imam tayin etti, o gün onu biatla kabul edenler Sakife'de bu biatlerini bozdular. Ali'ye karşı çıkanlar da kâfirdir yanlış anlama! Ben sana sahîh ve enteresan bir hadis bulayım, Buhari'de bu, 'Kıyamet günü ben Havuz'un kenarında durduğum sırada bir gurup görüp tanıyacağım, sonra benimle onların arasından birisi çıkıp onlara: 'Haydi gelin gidelim' diyecek, ben: 'Onları nereye götürüyorsun?' diye sorunca, 'Vallahi cehenneme' diyecek, 'Onların suçları nedir?' diye soracağım, diyecek ki 'Bunlar senden sonra câhiliyyeye dönüp mürted oldular, onlardan kurtulanlar sadece birkaç kişi olacak.'

Bunlar peygamberden sonra Ali'nin halifeliğini kabul etmediler, ettilerse de tiyatro oynadılar, rihletinden sonra da cahiliye âdetine uyup mürted oldular. Bundan ilerisine geçmek istemiyoruz, ben bu konuda tevil yapmak yerine şöyle bir metodu tercih ettim.

Sakife'de toplananların evsafını incelememize gerek yok, ikisi zaten peygamberin kayınpe-deri, biri çok yakın arkadaşı, ben diyorum bu aile tartışmasının içerisine girmeyelim, peygamber döneminde yaptıkları iyilikleri yapmadılar demiyoruz, yaptıysa mükâfatını alacak, ama bu ölçülerin dışına çıktıysa havasını alacak. Hadiste ne diyor 'Senden sonra mürted oldular, cahiliye âdetine uydular' diyor." (Meltem Tv ve Kadirga Tv ortak yayını, Kasım 2013, Gündem Özel Programı)

İşte ben bu adamın bu bâtil ve dinden çıkarıcı sözlerini bizzat duyunca artık onun Acem Şî'îlerinden daha militan tam bir Şî'î olduğuna karar verdim ve bu sebeple size bu hususu açıklamam gerekti ki yarın bana: "Sen evvelce bu adam hakkında Ehl-i Sünnet diyordun" diyemeyesiniz.

Haydar Baş Kasıtlı Olarak Hadîs-i Şerîfe Yanlış Mânâ Vermek Sûretiyle "Ğadîr-u Hum" Hadîsini Hazreti Ali'nin İlk Halife Olduğuna Hamlederek Ehl-i Sünnet'ten Ayrılmıştır

Haydar Baş insanları aldatmak için Rasûlül-lâh ﷺ'in Mekke ile Medîne arasında bulunan Cuhfe mevkiindeki "Ğadîr-u hum" isimli mahalde yaptığı bir konuşmada Hazreti Ali'nin kendisinden sonra halife olduğunu açıkladığını ve sahâbenin de bunu kabul ederek ona bîat ettiklerini, ama Rasûlül-lâh ﷺ vefat edince Sakife'de (Medîne'de bulunan Sâ'ide oğullarının çardağında) bu sözlerini bozarak mürted olduklarını iddia ediyor.

Şimdi biz birçok yalamı içinde barındıran bu hurâfenin aslını ortaya çıkartmak için size Veda Haccı'ndan sonra vukû bulan bu hâdisenin sahih kaynaklarda açıklandığı şekliyle mâhiyetini beyan edeceğiz.

Zeyd ibni Erkam (Radiyallâhu Anh) şöyle anlatmıştır:

عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا رَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ حَجَّةِ الْوَدَاعِ وَنَزَلَ غَدِيرَ حُمٍّ أَمَرَ بِدَوْحَاتٍ فُقِمْنَ فَقَالَ: «كَأَنِّي قَدْ دُعِيتُ فَأَجَبْتُ إِيَّيَ قَدْ تَرَكْتُ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ؛ أَحَدُهُمَا أَكْبَرُ مِنَ الْآخَرِ كِتَابُ اللَّهِ تَعَالَى وَعِترَتِي، فَانظُرُوا كَيْفَ تَخْلُقُونِي فِيهِمَا، فَإِنَّهُمَا لَنْ يَتَفَرَّقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ»، ثُمَّ قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ مَوْلَايَ وَأَنَا مَوْلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ»، ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ: «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا وَلِيُّهُ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ.»

"Rasûlül-lâh ﷺ Veda Haccı'ndan dönerken Ğadîr-i Hum denen yerde konakladığında, bazı ağaçların altının süpürülmesini emretti. (O makamda konuşma yapmak üzere kalkarak, Allâh-u Te'âlâ'ya hamd-ü senâda bulunup, Allâh-u Te'âlâ'nın dilediği şekilde vaaz-u nasîhat-ta bulunduktan) sonra şöyle buyurdu:

'Sanki ben (Rabbim tarafından âhirete) **da-vet olundum ve icâbet ettim** (vefatım yaklaştı diye anlıyorum). Şüphesiz ki ben, sizin içinizde iki ağır (şerefli, kıymetli) **emanet bıraktım ki, biri diğerinden daha büyüktür**, (onlar da:) **Allâh'ın kitabı ve Ehl-i Beytimdir. Onlar hakkında bana nasıl halef** (benden sonra onlara nasıl sahip) **olacağınıza iyi bakın, çünkü onlar Havz (Kevser Havzı)ın başında bana gelinceye kadar (birbirlerinden) asla ayrılmayacaklardır.'**

Sonra: 'Şüphesiz ki **Allâh-u Te'âlâ, benim Mevlâmdır** (dostumdur). **Ben de her müminin dostuyum'** buyurup, **Ali (Radiyallâhu Anh)ın** elinden tutarak: '**Ben kimin dostu isem, şu da (Ali de) onun dostudur. Ey Allâh! Ona dost olana dost ol, ona düşman olana düşman ol'** buyurdu."

Hadîs-i şerîfi Zeyd (Radiyallâhu Anh)dan rivayet eden **Amr ibni Vâsile (Radiyallâhu Anh)**şöyle anlatıyor:

"Ben Zeyd'e 'Sen bunu **Rasûlül-lâh ﷺ** den işittin mi?' diye sorduğumda, o: 'Ağaçların altında olan herkes mutlaka **Rasûlül-lâh ﷺ** i gözleriyle gördü ve kulaklarıyla işitti' diye cevap verdi. (Hâkim, el-Müstedrek, no:4576, 3/118, Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, no:4969, 5/166)

Berâ (*Radyallâhu Anh*)dan diğer bir rivayete göre, **Ömer ibni Hattâb** (*Radyallâhu Anh*) **Hazreti Ali** (*Radyallâhu Anh*) ile karşılaştığında:

«هَيْئًا لَكَ يَا ابْنَ أَبِي طَالِبٍ! أَصْبَحْتَ مَوْلَايَ وَمَوْلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ.»

“Ey (Ali) ibni Ebî Tâlib, ne mutlu sana! Benim dostum ve bütün mümin ve mümine-lerin dostu oldun” dedi. (*Fahrüddîn er-Râzî, et-Tefsîru'l-Kebîr, 12/42, Alûsî, Rûhu'l-me'ânî, 6/194*)

Sapık Şî'a Fırkasının ve Onların İtikadında Olan Haydar Baş'ın İddia Ettiği Gibi Ğadîr-i Hum'da Rasûlüllâh ﷺ Hazreti Ali'yi Kendisinden Sonra Halife Tayin Etmiş Değildir

Sapık Şî'a mezhebi, bu rivayetten yola çıkarak **Rasûlüllâh** ﷺ den sonra **Hazreti Ali** (*Radyallâhu Anh*)'ın halife olduğunu iddia etmişlerdir. Halbuki bu rivayetlerde Şî'a'nın iddia ettiği gibi istihlâf (halife tayini) söz konusu değildir.

“*en-Nihâye*” isimli eserde zikredildiğine göre; “Ğadîr-i Hum” Mekke ile Medîne arasında bulunan bir yerin ismidir ki, orada bir pınar bulunmaktadır. **Rasûlüllâh** ﷺ Veda Haccı'ndan dönüşte orada konaklamış ve bazı kimselerin **Hazreti Ali** (*Radyallâhu Anh*)'ın **Allâh** yolundaki sert tutumundan dolayı **Rasûlüllâh** ﷺ e şikâyetlenmeleri üzerine orada bir hutbe okuyarak **Hazreti Ali**'nin fazîletini ve hakkın- da söylenenlerden beraatini açıklamıştır.

Nasıl ki bir âyetin sebab-i nüzûlü (iniş sebebi) bilinmeden mânâsı tam ve doğru bir şekilde anlaşılamiyorsa, bir hadîs-i şerîfin de sebab-i vürûdü (söylenme nedeni) bilinmeden o hadîs-i şerîf doğru anlaşılabilir. Konumuzda da bazı kimseler **Hazreti Ali Efendimiz** hakkında ileri geri konuşunca **Rasûlüllâh** ﷺ onun fazîletini açıklamak üzere bu konuşmayı îrad buyurmuştur.

Nitekim **İbni Kesîr** (*Rahimehullâh*) şöyle anlatmıştır:

Rasûlüllâh ﷺ **Ali** (*Radyallâhu Anh*)'ı Yemen'deki ganimetleri almak için bir ordu ile birlikte yola çıkarmıştı.

Veda Haccı olduğunda **Ali** (*Radyallâhu Anh*) yanına kurbanlıklarını da alarak **Rasûlüllâh** ﷺ ile birlikte yapılacak hacca yetişmek için Yemen'den Mekke'ye acele dönüş yaptı. Arkadaşlarından birini de ordunun başına âmir seçti. O zat **Ali** (*Radyallâhu Anh*) ile birlikte kazanılan ganimetler içerisinde bir takım elbiseleri ve değerli giysileri orduya dağıtıp giydirdi.

O ordu Mekke'ye yanaşırken **Ali** (*Radyallâhu Anh*) onları karşılamak için yola çıktı. Birdenbire onların üzerindeki değerli elbiseleri gördüğünde vekiline: “**Yazık sana, bu yaptığın nedir?**” deyince o: “Topluluğu giydirdim ki insan içine çıktıkları zaman güzel görünsünler” diye cevap verdi.

Bunun üzerine **Ali** (*Radyallâhu Anh*): “**Sen Rasûlüllâh** ﷺ e varmadan önce bu elbiseleri ordunun üzerinden çıkar” dedi, o da insanlardan elbiseleri çıkarıp toplattı. İşte **Ali** (*Radyallâhu Anh*)'ın bu davranışı nedeniyle ordu şikâyetini âşikâr etti, insanların **Ali** (*Radyallâhu Anh*)'dan müştakî (şikâyetçi) olduklarını duyan **Rasûlüllâh** ﷺ de bu konuda bir konuşma yaptı.

Ali (*Radyallâhu Anh*) insanları zekât develerini kullanmaktan engellediği için ve ondan habersiz vekilinin dağıttığı hülle (değerli giysi)leri geri alması sebebiyle dedikodu yapmaya başlayınca **Rasûlüllâh** ﷺ buna üzüldü, fakat hac esnasında bu konu yayılmışsa da bu mevzûya temas etmedi.

Ama vazifelerini bitirip hacdan dönerken Medîne yolu üzerinde bulunan Ğadîr-i Hum mevkiine uğradığında insanların arasında ayağa kalkıp bir konuşma yaparak **Ali** (*Radyallâhu Anh*) hakkında konuşulan ithamlardan onun sahasını berî (uzak) tuttu, şanınin yüceliğini beyan etti ve birçok insanın kalbinde ona karşı yerleşen yanlış anlayışı gidermek için onun fazîletine dikkat çekmiş oldu. (*İbnü Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye, 5/95*)

Görüldüğü üzere **Rasûlüllâh** ﷺ bu konuşmayı hac mevsimi esnasında yapmamışsa da Medîne'ye ulaşıncaya kadar da tehir etmedi.

Bu hutbe hicretin 10. yılında Zilhicce ayının on sekizinci Pazar günü orada bulunan bir ağacın altında îrad edilmiştir.

Sapık Şî'a mezhebi bu hutbe ile ilgili birçok rivayetler uydurmuşlar, hatta Zilhicce'nin on sekizinci gününün orucunun altmış ay oruca denk olduğuna dair bir hadis bile uydurmuşlardır.

Yine böylece sapık Şî'a fırkası, orada **Rasûlüllâh** ﷺ'e kendisinden sonra **Hazreti Ali** (Radiyallâhu Anh)ın halîfe olacağına dair vahiy geldiğini, fakat bazı kimselerin bunu istemeyeceğinden çekindiği için, **Rasûlüllâh** ﷺ'in bunu gizlediğini söyleyerek hem **Rasûlüllâh** ﷺ'e hem de **Hazreti Ali Efendimiz**'e büyük bir iftirada bulunmuşlardır.

Halbuki **Rasûlüllâh** ﷺ bu konuşmasında **Ali** (Radiyallâhu Anh)ın kendisiyle dost olan herkesin dostu olması gerektiğini ifade etmekten başka bir söz sarfetmemiştir ki bunda onun kendisinden sonra halîfesi olduğunu açıklayan hiçbir delil yoktur.

Ğadîr-i Hum Hutbesinde Hazreti Ali'nin Hilâfetini Bildiren Hiçbir Delil Bulunmadığına Dair Deliller

Ulemâ tarafından bunun îzâhı birkaç türlü yapılmıştır.

1) Bu hutbede geçen "**Ben kimin dostu isem Ali de onun dostudur**" sözü halîfelik mânâsında olsaydı Veda Haccı'nda bulunan sahâbenin ekseriyeti dağıldıktan sonra değil de o güne kadar **Rasûlüllâh** ﷺ'in ve sahâbesinin en kalabalık ve en toplu halde buldukları Arafat Vakfesi'nde veya Mekke'de bulunduğu sırada söylenmeliydi.

Ama iş dönüşü kadar tehir edildi. İşte bu, durumun Medîne'ye dönecek olan sahâbeye has olduğuna delalet etmektedir. Zira **Ali** (Radiyallâhu Anh) hakkında ileri geri konuşanlar Medîne ehlinde onunla birlikte gazaya çıkanlardır ki bunlar sınırlı sayıda kimselerdir. Veda Haccı'nda bulunan yüz bini aşkın sahâbeye bu durumun anlatılmasında bir fayda yoktur.

Kimileri: "Ğadîr-i Hum mevki hacıların ayrılma noktasıdır, bu husus onun için orada ilan edilmiştir" diyerek yanlış bilgilerle insanları kandırmaktadırlar.

Zira Ğadîr-i Hum'un bağlı olduğu Cuhfe Mekke'den takriben 250 kilometre uzaktadır ki burası hacıların ayrılma noktası olamaz. Zira hacıların toplanma yeri Mekke iken dağılma noktası nasıl 250 kilometre uzakta olabilir. Zaten Mekke ehli Mekke'de kalmaktadır. Tâif ehli Tâif'e, Yemen ehli Yemen'e, Irak ehli Irak'a dönerken hiçbirinin yolu Cuhfe'ye uğramaz, hatta ters tarafta kalır. Haccını bitiren sahâbeden her biri ve Arap kabileleri dönerlerken kendi memleketlerine gidecek güzergâhı takip ederler.

Bu durumda **Rasûlüllâh** ﷺ'in yanında ancak Medîne ehli ile köyleri Medîne yolunca olan bazı kabilelerden başkası kalmaz. İşte **Rasûlüllâh** ﷺ bu konuyu sadece onlara duyurarak Yemen gazasında **Hazreti Ali**'ye karşı taşıdıkları kınama tutumundan vazgeçmelerini hedeflemiştir.

Peki **Rasûlüllâh** ﷺ niye bu konuşmayı Medîne'de yapmayı yolda yapmıştır meselesine gelince; **Rasûlüllâh** ﷺ her konudan fitne çıkartmaya çalışan münâfıkların bu konuyu işite rek ensârı **Ali** (Radiyallâhu Anh)a karşı daha ziyade düşman etme çabalarına girmelerini engellemek için ve bu hâdiseyi hilelerinde kullanacakları bir istismar malzemesi yapamamaları için bu hutbeyi Medîne'ye kadar tehir etmemiştir.

Nitekim kendisi bu konuşmadan sonra **Ali** (Radiyallâhu Anh) ile birlikte Yemen savaşına çıkan ensarın kalbinde ona karşı en ufak bir kötü düşünce kalmayacağını hatta kalplerindeki muhabbetsizliğin sevgiye, dostluğa ve desteğe dönüşeceğini çok iyi bilmiştir ve öyle de olmuştur. Zira bazı konularda fırsat bulup ortağı karıştıran münafıklar bu sebeple Medîne'de hiçbir fitne çıkaramamışlardır. (Sâlih eş-Şâmî, Edvâ' alâ Dirâseti's-Sîrati'n-Nebeviyye, sh:113-114; Eserü't-teşeyyü' ale'r-Rivâyâti't-târîhiyye, sh:304, Ali Muhammed es-Sallâbî, Esne'l-Metâlib fi Sîreti Emîri'l-mü'minin Ali ibni Ebî Talib, sh:707)

2) Hadîs-i şerîfte geçen "Mevlâ" kelimesi birçok mânâyâ delaleti olan bir kelimedir. Nitekim Araplar bu kelimeyi "Sâhip", "Mâlik", "Yardımcı", "Nîmet veren", "Seven", "Halîf (kendisiyle antlaşma yapılan kişi)", "Köle", "Âzat edilmiş köle", "Amcaoğlu" ve "Dünür" gibi mânâlarda kullanmışlardır. (İbnü'l-Esîr, en-Nihâye, 5/228)

İşte bu hadîs-i şerîfte de **Hazreti Ali** (Radiyallâhu lâhu Anh) hakkında kullanılan “Mevlâ” kelimesi dost mânâsındadır. Zira **Rasûlüllâh** ﷺ in bu konuşmasının sonunda:

«اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ.»

“Ey Allah! Ona dost olana dost ol, ona düşman olana düşman ol” (Hâkim, el-Müstedrek, no:4576, 3/118, Taberânî, el-Mu‘cemü’l-Kebîr, no:4969, 5/166) buyurmuş olması geride zikrettiği “Mevlâ” kelimesinin ne anlama geldiğini şerh etmektedir ki böylece **Rasûlüllâh** ﷺ herkesin **Ali** (Radiyallâhu Anh)ı sevmesi ve ona düşmanlık yapmaktan sakınması gerektiğini açıklamış olmaktadır.

Dolayısıyla bu hadîs-i şerîfte **Ali** (Radiyallâhu Anh)ın **Rasûlüllâh** ﷺ den sonra halîfe olduğuna bir delalet yoktur. Zira **Rasûlüllâh** ﷺ bu kelimeyi kullanarak hılâfet mânâsını kastemiş olsaydı bunca mânâyâ ihtimali olan bir kelime kullanmazdı.

Aksine Arapların en fasîhi (düzgün konuşanı) kabul edilen **Nebî** ﷺ : “Benden sonra **Ali** halîfemdir” veya “Benden sonra imam (devlet reisi) **Ali**’dir” yahut “Ben öldüğüm zaman **Ali ibni Ebî Tâlib**’i dinleyin ve ona itaat edin” gibi var olduğu pompalanmaya çalışılan ihtilâfî tamamen ortadan kaldıracak net bir ifade kullanırdı.

Lâkin bunu yapmadı, ancak: “**Ben kimin dostu isem, şu da (Ali de) onun dostudur**” buyurmakla yetindi ki bu da bize maksadını açıklama hususunda yeterli bir delildir. (Osmân ibni Muhammed el-Hamîs, Hukbetün mine’l-Târih, sh:185)

3) Müvâlât vasfı Ali (Radiyallâhu Anh) hakkında şu anda da sâbittir, çünkü **Hazreti Ali** (Radiyallâhu Anh)a dostluk yapmak bir dönem onun halîfeliğiyle yapılmış bitmiş bir sıfat değildir.

Bilakis her Müslümanın onu sevip sayması ve düşmanlığından sakınmasının lüzûmu şu anda da geçerlidir.

Dolayısıyla **Ali** (Radiyallâhu Anh) **Rasûlüllâh** ﷺ in hayatında da vefatından sonra da müminlerin dostu olduğu gibi kendisi vefat ettikten sonra da halîfeliği bitmiştir ama müminleri dostu olma vasfı bitmemiştir.

İmâm-ı Şâfi’î (Rahimehullâh) bu hadîs-i şerîf hakkında: “Burada İslâm dostluğu kastedilmiştir, nitekim:

﴿ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ﴾

‘İşte sana! Bu şu sebeptir ki; gerçekten Allâh o iman etmiş olan kimselerin Mevlâ’sı (yârı ve yardımcısı)dır. O kâfirler ise, şüphesiz ki onlar için (kendilerini savunacak) hiçbir mevlâ yoktur’ (Muhammed Süresi:11) âyet-i kerîmesinde de kastedilen mânâ budur” demiştir. (İbnü’l-Esir, en-Nihâye, 5/228)

Dolayısıyla bu hadîs-i şerîf **Ali** (Radiyallâhu Anh) ın **Rasûlüllâh** ﷺ den sonra halîfe olduğuna delalet etmez. Ancak **Ali** (Radiyallâhu Anh)ın **Allâh-u Te’âlâ**’nın velîlerinden olduğuna ve bu îtibarla müvâlâtü yani sevilmesi, desteklenmesi ve yardımsız bırakılmaması gerektiğine delalet eder.

4) Bu hadîs-i şerîfte, fazîletini bilmeyenlere Ali (Radiyallâhu Anh)ın üstünlüğünü anlatılarak, ona düşmanlıktan kendilerini vazgeçirme gayesi hedeflenmiştir. Nitekim **Büreyde** (Radiyallâhu Anh) şöyle anlatmıştır:

عَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: غَزَوْتُ مَعَ عَلِيِّ الْيَمَنِ فَرَأَيْتُ مِنْهُ جَفْوَةً فَلَمَّا قَدِمْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرْتُ عَلِيًّا فَتَنَقَّضْتُهُ فَرَأَيْتُ وَجْهَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَغَيَّرُ فَقَالَ: «يَا بُرَيْدَةُ! أَلَسْتُ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ؟!»، قُلْتُ: «بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ!»، قَالَ: «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ.»

“**Ali** (Radiyallâhu Anh) ile beraber Yemen’e gaza-ya çıktık, ben ondan biraz sertlik ve eziyet gördüm. **Rasûlüllâh** ﷺ in yanına varınca **Ali**’den bahsettim ve onu biraz aşağıladım. O sırada **Rasûlüllâh** ﷺ in yüzünün değiştiğini gördüm.

Bunun üzerine bana: ‘**Ey Büreyde! Ben müminlere nefislerinden (canlarından) daha evlâ (yakın) değil miyim?!**’ buyurunca ben: ‘Evet, yâ **Rasûlellâh!**’ dediğimde **Rasûlüllâh** ﷺ : ‘**Ben kimin dostu isem, Ali de onun dostudur** (böyle olması gerekir, bu yüzden ona karşı ta-kindeğin kınamadan vazgeç)’ buyurdu.” (Ahmed ibni Hanbel, el-Müsned, no:22995, 5/347)

5) Rasûlüllâh ﷺ in sahâbesi bu hadîs-i şerîfte geçen “Mevlâ” kelimesini dost mânâsında

anlamışlardır ki bizim onlardan daha iyi anlayacak halimiz yoktur. Şöyle ki **Ali** (*Radyallâhu Anh*)a “Yâ Mevlânâ” diye nida edildiğinde kendisi bu lafızdan imâmet ve imâret (halîfelik ve devlet reisliği) mânâsını anlamamıştır.

Nitekim **Riyâh el-Hâris** (*Radyallâhu Anh*) şöyle anlatmıştır: “**Ali** (*Radyallâhu Anh*) Rahbe belde-sinde bulunuyorken yanına bir cemaat gelerek: ‘Ey mevlâmız! Sana selâm olsun’ dediler. Bunun üzerine o: ‘**Siz Arap bir toplumsunuz, bu durumda ben sizin nasıl mevlânız olabilirim**’ deyince onlar: ‘Biz **Rasûlüllâh** ﷺ i Ğadîr-i Hum günü:

«مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا مَوْلَاهُ.»

‘**Ben kimin mevlâsı** (dostu) **isem, şu da** (Ali de) **onun mevlâsıdır** (dostudur)’ buyururken işittik’ dediler. Onlar giderken peşlerine düştüm ve onların kimler olduğunu sorduğumda: ‘Ensardan bir cemaat ki içlerinde **Ebû Eyyûb el-Ensârî** de var’ cevabını aldım.” (*Ahmed ibni Hanbel, Fedâilü’s-sahâbe, no:967, 2/702*)

Görüldüğü üzere burada **Hazreti Ali** (*Radyallâhu Anh*) şahsına kendisiyle nida edilen “Ey mevlâmız” tabirindeki “Mevlâ” lafzını, imam (devlet reisi) ve halîfe mânâsında kabul etmemiştir. Eğer öyle olsaydı fasih bir Arap olan **Ali** (*Radyallâhu Anh*) kendisine bu lafızla selâm verenlere îtiraz etmezdi, çünkü o dönemde kendisi halîfe idi.

Bilakis kendisi bu lafzı âzatlı kölenin sahibi anlamına gelen “Mevlâ” mânâsında değerlendirdiği için onlara: “Siz Arap bir toplumsunuz, âzatlı köle olmanız düşünülemez, bu durumda ben sizin nasıl efendiniz olabilirim?!” şeklinde cevap verdi.

Onlar ise kendisine: “Ğadîr-i Hum günü **Rasûlüllâh** ﷺ senin hakkında bizim mevlâmız ve dostumuz olduğunu açıkladığı için biz sana bu tabirle selâm verdik” diye açıklama yaptılar. Dolayısıyla “Mevlâ” tabirinden **Hazreti Ali**’nin kendisi de sahâbe de hiçbir zaman anlamamışlardır. (*Muhammed el-Hadîr, Sümmе Ebsartü’l-hakîka, sh:200*)

6) Hazreti Ali’nin torunları dahî bu hadîs-i şerîfin mânâsında halîfelik kastedilmediğini açıklamışlardır.

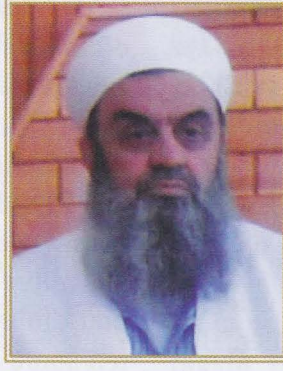
Nitekim **Hazreti Hasen** (*Radyallâhu Anh*)’ın oğlu, babasının vasîsi ve dedelerinin sadakalarının velîsi olan **Hasen-i Müsennâ** (*Radyallâhu Anh*)a: “Bu rivayet **Hazreti Ali** (*Radyallâhu Anh*)’ın halîfelîğine delil midir?” diye sorulduğunda, O: “**Rasûlüllâh** ﷺ onun halîfelîğini açıklamak isteseydi elbette: ‘Ey İnsanlar! Benden sonra sizin veliyy-i emriniz (idareciniz) budur. O halde onu dinleyin ve itaat edin’ buyururdu” dedikten sonra sözlerine şöyle devam etti: “**Allâh**’a yemin ederim ki, **Allâh** ve **Rasûlü** halîfelik için **Ali** (*Radyallâhu Anh*)’ı seçseydi de o, bu iş için öne çıkmasaydı elbette en büyük hatayı işlemiş olurdu (ki dedemin böyle bir günaha düştüğü asla düşünülemez).” (*Âlûsî, Rûhu’l-me’ânî, 6/195*)

Yine böylece **Hasen-i Müsennâ** (*Radyallâhu Anh*)’ın oğlu **Abdullâh el-Kâmil**: “Devlet yönetimi hususunda başkası için olmayan haklar bizim için de yoktur. Ehl-i Beyt’ten olan hiçbirimizde **Allâh-u Te’âlâ** tarafından itaati farz kılınmış bir imam bulunmamaktadır” (*Beyhakî, el-İtikâd, sh:182-183*) diyerek Şî’a’nın iddia ettiği gibi Ehl-i Beyt imamlarının içerisinde peygamber gibi masum imamlar bulunduğunu reddetmektedir.

Yazımın buraya kadarki kısmında **Haydar Baş**’ın çarpıtılarak anlattığı ve sahâbeyi kâfir olmakla suçladığı Ğadîr-i Hum vakasındaki biat palavrasını açıklamaya ve orada îrad edilen konuşmadaki hadîs-i şerîfin hilâfet mânâsında olmadığını aklî ve naklî deliller serdederek sizlere açıklamaya çalıştım. Bir sonraki yazımda ise inşâallâh:

“**Ebû Bekr es-Siddîk** (*Radyallâhu Anh*)a **Benî Sâ’ide sakîfesinde yapılan bîatın nasıl gerçekleştiği**”, “**Ali** (*Radyallâhu Anh*)’ın **Ebû Bekr ve Ömer** (*Radyallâhu Anhümâ*)yı kendinden **nasıl üstün tuttuğu**”, “**Ebû Bekr** (*Radyallâhu Anh*)’ın **fazîletleri**”, “**Haydar Baş**’ın **mürtedler hakkında vârid olan hadîs-i şerîfi sahâbeye hamlederek onları kâfir saydığı**” gibi daha birçok başlık altında sizlere birçok faydalı ilimler nakledeceğim.

Rabbim cümlemizi **Rasûlüllâh** ﷺ in sahâbesi hakkında doğru inancı muhâfaza eden ve onların şereflerini muhâfaza ederek âhirette şefaathlerine eren bahtiyarlar zümresine ilhak eyesin. Âmîn!

RESUL BÖLÜKBAŞ

ASRIMIZDA VAR OLAN İMAN VE İTİKAT ÇEŞİTLERİ (2.BÖLÜM)

İSLAM'DA FARKLI MEZHEPLER HAKKINDAKİ YAZIMIZA DEVAM EDİYORUZ

Yüce Peygamberimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Bir hadisi Şeriflerinde; اِخْتِلَافٍ أُمَّتِي رَحْمَةٌ “Ümmetimin ihtilafı rahmettir” buyurmuştur.

Hiç şüphesiz müctehidlerin ameli konularda ihtilafı ümmet için elbette ki bir kolaylıktır, berekettir aynı zamanda zenginliktir. Ancak müctehid derecesinde Âlimlerin ictehad ettikleri meseleler bellidir. Hiçbir şekilde hakkında kitap, sünnet veya icma ile sabit olan hükümlerde ihtilaf etmemişlerdir. Bu üç delille sabit olan hükümleri bilittifak aynî ile kabul etmişler.

Zira bu üç delil hükmü ispat eden müsbit delillerdir. Yani bunlarla hüküm sabit olur. İhtilaf ise ancak bu üç delilin biri ile sabit olmayan ve fakat bu üç delilin biri ile sabit olan hükme benzeyen bir başka hükmü izhar etmek için içtihat yapılı ki buna kıyas-ı fukaha denir.

İşte ameldeki mezhepler bu şekilde teşekkül etmiştir. Buna bir örnek verecek olursak Cenab-ı Hakk (Celle Celalühü) Kur’ân-ı Kerîm’in Maide Sûresinin 90 ve 91. Ayetlerinde şöyle buyuruyor;

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ
وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ
تُفْلِحُونَ ﴿٩٠﴾ إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمْ
الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيُضِدَّكُمْ
عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ﴿٩١﴾

Ey iman edenler! (Aklı örten) içki (ve benzeri şeyler), kumar, dikili taşlar ve fal okları ancak, şeytan işi birer pisliktir. Onlardan kaçın ki kurtuluşa eresiniz. (90) Şeytan, içki ve kumarla, ancak aranızda düşmanlık ve kin sokmak; sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık vazgeçiyor musunuz? (91)

Bu Ayet-i Celile ile şarabın katiiyetle haram olduğu sabittir. Yani bu Ayet-i Celile şarabın haram oluşunu ispat etmektedir. Müctehidler içtihat ettiler, baktılar Cenab-ı Hakk kattiyyen şarabı haram kılmıştır. Bunun haram oluşunun illetine baktılar ki akli karıştırdığından, araya düşmanlık soktuğundan, kavga ve münazaraya meydan verdiği için dolayı haram kılınmıştır. Ayetin serahatinden bu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda şarabın haram olmasının illetinin sekir yani sarhoşluk verici olduğunu tespit ettiler. Ve asıl olan bu hükmün illetini taşıyan diğer içkileri de bu illeti camia ile şaraba kıyas ederek sarhoşluk veren bütün içkilerin haram olduğuna hükmetmişlerdir. Diğer içkilerin haram oluşu da bu ayetlere dayanmaktadır. Ancak bu hüküm diğer içkiler hakkında oldukça gizli olduğundan müctehid bunu kıyas yapmak suretiyle izhar etmiştir.

Öyleyse edille-i şerriyyeden olan 4 delili kitap, sünnet, icma kısmı hükmü ispat ederken dördüncü delil olan kıyas ise hükmü izhar etmektedir.

Yalnız burada diğer içkilerin haram oluşu sadece kıyas ile sabit değil yüce Peygamberimizin (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)

كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ وَكُلُّ خَمْرٍ حَرَامٌ

“Sarhoşluk veren her şey şaraptır her şarapta haramdır.” Sözü ile de sabittir. Görüldüğü gibi müçtehidler içtihad ederken ya kitaba ya sünnete veya icmaya dayanmaktadırlar. Bu bakımdan ameldeki mezhepler ve her müçtehidin içtihadı kabul edilir. İsbet eden müçtehide iki ecir, hata edene ise bir ecir verilir. Bundan da anlıyoruz ki hangi müçtehid taklit edip içtihadı ile amel edilirse amel edene herhangi bir mesuliyet yoktur. Bu ameldeki müçtehitlerin sayısı dörtten daha da fazladır. Ancak günümüzde tabileri kalan müçtehidler dört tanedir. Bunlar İmam-ı Azâm Ebû Hanife (Rahimehullâh) taklit edenler ki bunlara Hanefi deniyor. İmam-ı Şafi (Rahimehullâh) Hazretlerini taklit edenlere Şafi, İmam-ı Maliki (Rahimehullâh) taklit edenlere Maliki, İmam-ı Ahmed-i Hanbeli (Rahimehullâh) taklit edenlere de Hanbeli mezhebi denilmektedir.

Mezhepçilik deyince ameli olan bu dört mezhep arasında asırlar boyunca hiçbir husumet münakaşa hatta birinden diğerini üstün tutma iddiası bile yapılmamıştır. Hanefi mezhebi Hanefi olan din kardeşini sevdiği ölçüde diğer mezhep mensuplarını da aynı derecede sevmektedir. Diğer mezhepler içinde aynı şeyi söyleyebiliriz. Yani ameli sahada meydana gelen mezhepler rahmettir, berekettir ve Ümmete kolaylıktır. **Rasûlüllah** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Efendimizin de “Ümmetimin ihtilafı rahmettir” sözünden bu ihtilaf kastedilmektedir.

Bizim itirazımız itikadî sahadaki ihtilaflardır ki bu itikadî mezheplerin Maturûdî ve Eşarî arasında ki ihtilaf kabul edilir bir ihtilafıdır. Bu ihtilaf bazı cüzi meselelerde olup hiç birinin görüşü tevhide aykırı olmadığı gibi Ehli Sünnete de mutabıktır. Biz bunların her ikisinin de Ehli Sünnet olduğunu kabul eder asla itirazımız yoktur. Ancak itikadî sahadada Yüce peygamberimizin hadisi şerifinde beyan ettiği şekilde

إِفْتَرَقَتِ الْيَهُودُ عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ فِرْقَةً فَوَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ ، وَافْتَرَقَتِ النَّصَارَ عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً فَأَحَدَى وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ وَوَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ ، وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَتَفْتَرِ قَنَّ أُمَّتِي عَلَى

ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً وَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ وَثِنْتَانِ وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ هُمْ قَالَ الْجَمَاعَةُ سَنَنْ إِبْنِ مَاجَه

Yahudi milleti yetmişbir fırkaya bölündü yetmişi Cehennemlik ancak bir fırka Cennet ehli oldu. Nasaralar Yetmişiki fırkaya bölündü hepsi ehlinar ancak bir fırka Cennette oldu. Nefsim yedi kudretinde olan Allah’a yemin ederim ki elbette ve elbette benim ümmetimde yetmiş üç fırkaya bölünecek hepsi Ehli Nar olacak ancak bir fırka kurtulacak **Rasûlüllah** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) e Ashab-ı Kiram sordu; O bir olan Fırkayı Naciye yani Cennet ehli olan fırka kimdir? **Rasûlüllah** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Efendimiz “Cemaattir” buyurdular. Başka bir rivayette “Ben ve Ashabımın üzerinde bulunduğu itikat üzere olanlar fırkayı Naciyediler.” Buyurmak sureti ile itikadî sahadada Ümmetin yetmiş üç fırkaya bölüneceğini ifade etmektedir. Bu hadisi şerif ve benzeri hadisi şerifler gerek selef uleması ve gerekse muteahhirin uleması yazdıkları akaid kitaplarında mesned olarak almışlardır.

Bizim mezhepler deyip bazı mezhepleri de lalette görüyorsak bunlar ameli mezhepler olmayıp itikadî mezhepleri kastediyoruz. Bunların arasında Ehli Kible diyebileceğimiz fakat bununla beraber hatalı olduklarını söyleyebileceğimiz mezhepler olduğu gibi ehli kible diyemeyeceğimiz ve küfre düştüklerini söyleyebileceğimiz mezheplerde vardır. Biz hoşgörülü davranıp küfrü mucip itikadları asla mezhepçilik olmasın diye meşru göremeyiz. Örneğin; Şiilerin Gulat olanları. Bunlar Peygamberliğin Hazreti Ali'ye geldiğini ve fakat Hz. Muhammed onu elinden aldığını iddia eden mezhep. Bunlara biz hatalı dememiz hafif kalır çünkü bunlar küfür içindedirler. Ayrıca Hz. Aişe validemizi lanetleyen onlardan herhangi birine Ey Aişe diye hitap ettiğinde ona aişe demeyi hakaret kabul edecek kadar ileri giden Aişe'nin .....Anlamına geldiğini iddia eden sapık itikadlara da müsamaha gösteremeyiz. Onları mümin görenler bile imandan sıyrılırlar. Ve yine Hz. Ebubekir Sıddık (Radiyallâhu Anh) Hazretlerine, Hazreti Ömer (Radiyallâhu Anh) hazretlerine Taan edenler Taan edip buğz edenlere de hoş görü ile asla bakamayız.

Yüce Peygamberimiz (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) Hz. Ömer (*Radyallâhu Anh*) vahiy gelmeden feraseti ile beyan ettiği bazı hükümlerin paralelinde vahiy geldiğini onun ferasetinin vahye isabet ettiğini beyanla olduğu daha nice hadisi şeriflerle Peygamberimizin övgüsüne mazhar olan ve kendisine Cennet müjdelenen Hz. Ömer'i (*Radyallâhu Anh*) Taan etmek onu küfür ile itham etmek cüretinde bulunanlar elbette ki batıl yoldadırlar. Onlara ehli kible diyemeyiz. Keza Hz. Ebu Bekir Sıddık ki (*Radyallâhu Anh*) Allah-u Teâlâ Kuran-ı Kerim'de Tevbe Suresi 40. Ayetinde şöyle buyurmaktadır;

إِلَّا تَتَضَرَّوْهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا
ثَانِي اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا
تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ
بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى
وَكَالِمَةَ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

Eğer siz ona (Peygamber'e) yardım etmezseniz, (biliyorsunuz ki) inkar edenler onu iki kişiden biri olarak (Mekke'den) çıkardıkları zaman, ona bizzat Allah yardım etmişti. Hani onlar mağarada bulunuyorlardı. Hani o arkadaşına, "Üzülme, çünkü Allah bizimle beraber" diyordu. Allah da onun üzerine güven duygusu ve huzur indirmiş, sizin kendilerini görmediğiniz bir takım ordularla onu desteklemiş, böylece inkar edenlerin sözünü alçaltmıştı. Allah'ın sözü ise en yücedir. Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.

Bu Ayet-i Celile de mevzu edilen Sevr Mağarasında ki arkadaşından kastedilen Hazreti Ebu Bekir Sıddık'tır. Allah (*Celle Celalühü*) Ona sekineti, gönül rahatlığını indirip Ebû Cehil ve Avanesinin Muhammed muhakkak öldürülecek iddialarını boşa çıkarıp Allah-u Te'âlâ Hazretlerinin iddiası ve takdiri olan o iki kişiyi koruması ve ona Rasûlüllah'a arkadaş diye tabir etmesi Hazreti Ebû Bekir Sıddık'ı Rasûlüllah'tan (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) sonra sahabenin en efdali olduğuna kat'i olarak delalet etmektedir. Hz. Ebu Bekir Sıddık hakkında Onu Medhu Sena eden ve ona Cenneti müjdeleyen birçok hadisi şerifler manen mütevatir olup kabul etmemek mümkün değildir.

Bu iki şahsa husumet eden onları zalim kabul eden hatta tekfir eden kimselere Ehl-i Kible dememiz asla Ehl-i Sünnet itikadı olamaz.

Hazreti Osman (*Radyallâhu Anh*) a gelince Yüce Peygamberimizin iki kızını verip kendine iki kez damat ettiği ve hakkında gökte meleklerin yerde insanların kendisinden utandığı haya tim-sali Hz. Osman'dan ben utanmayayım mı deyip ayaklarını çekip toparlanması Hz. Osman'ın ne büyük sahabe ve halife olduğuna delalet etmektedir. Ayrıca kendisine Cennet müjdelenen Mübarek bir zattır. Hal böyle iken bunları sebetmek bunlara Taan etmek Müslümanın yapacağı şeyler değildir. Birilerinin aklına şöyle bir şey gelebilir. Yoğurdum siyahtır diyen olmaz belki onların mezhebi doğru olamaz mı? Diye bir sual akla gelince vereceğimiz cevap gayet kolaydır. Ehli sünnet olan hiçbir kimse hiçbir sahabeyi taan etmez, kötülemez her birini birer yıldız mesabesinde olduğunu kabul eder. Hangisine tabi olsak hidayete ermiş oluruz itikadını taşır. Böyle hüsnüniyet ve hüsnüniyet olduğu kadar da isabetli olan bir itikatla itikad edenin ne gibi zararı olur. Bütün sahabeyi Peygamberimize arkadaş olduklarından peygamberimize olan hurmetlerinden dolayı sahabe olma mertebesine ermiş olanların hepsini sevmekte ve övmekte Ehli sünnet akidesinde olanlara asla bir zararı olmayacağı gibi bu nezih itikatlarından dolayı mee'cur olacakları şüphesizdir. Ama Şii'lere gelince Sahabenin en kıymetlileri ve bir, iki ve üçüncü halifeleri taan etmekle ve onları lanetlemekle onları küfre nispet etmekle kendilerinin kafir olacağına asla şüphe yoktur. Onların içinde Hazreti Ebu Bekir Sıddık, Hazreti Ömer ve Hazreti Osman'a saygılı olup Hazreti Ali'yi onlara sadece tercih ediyorlarsa onları hatalı bulmakla beraber asla onları tekfir etmeyiz ve Ehli Kible olarak kabul ederiz. Hakkı batıldan ayıklamak asla mezhepçilik değildir. Yüce Peygamberimiz ve Yüce Kitabımız tefrikaya karşıdır. Bu tefrika müminler arasında olmaması gerektiğini ve topyekün Allah'ın (*Celle Celalühü*) ipine yani Kur'an'a, Sünnet'e ve İcmaayı Ümmete sarılmamızı emretmektedir. İşte Hakk yolun yolcuları bunlardır. Allah (*Celle Celalühü*) bizleri bu yoldan ayırmasın ve delalet ehlini de en kısa zamanda hidayete sevk etsin. Amin. Dua ve Selam ile....

**HADİS İLMİNDE “ŞEYHÜLİSLÂM”
DENİLİNCE İLK AKLA GELEN ZAT OLAN “BÛHÂR-İ ŞERİF”
ŞÂRİHİ İBNİ HACER EL-ASKALÂNÎ’YE İCÂZET VEREN,
BURSA’NIN BAĞRINDAKİ ÂBİDE ŞAHSİYETLERDEN;
OSMANLI DEVLETİ’NİN İLK ŞEYHÜLİSLÂMİ**

MOLLA FENÂRÎ HAZRETLERİ

HAZIRLAYAN: HASAN KUDUĞLU

- Tarihçe-i Hayâtı -

Vilâdet ve vefat tarihi: h.751-834 / m.1351-1431 Şeyhülislâmlığı: h.828-834 / m.1425-1431

751 yılının Safer ayında (Nisan 1350) doğdu. Asıl adı Şemsüddin Muhammed ibni Hamza’dır. Fenârî nisbesi hakkında kaynaklarda farklı görüşler bulunmaktadır. Bu nisbenin, Mâverâünnehir bölgesinde ya da Bursa civarında Yenişehir ile İnegöl yakınlarındaki Fenâr köyünden geldiğini söyleyenler bulunduğu gibi babasının fenercilik mesleğiyle ilgili olduğunu ileri sürenler de vardır.

Kâhire’de ondan icâzet alan İbni Hacer el-Askalânî’nin İbnü’l-Fenerî diye tanıdığını belirtmesi, Zeynüddin el-Hâfî’nin halifesi İbni Gânim el-Kudsî’ye gönderdiği Arapça bir şiirinde kendisinden İbnü’l-Fenârî diye söz etmesi babasının da bu nisbeyle anıldığını göstermektedir. Açık bilgi bulunmaması sebebiyle kaynaklar bu rivayetleri nakletmekle yetinmiş, Uzunçarşılı ise bir gerekçe göstermeden Yenişehir ile İnegöl taraflarındaki Fenâr kasabasından olduğunu kaydetmiştir.

Molla Fenârî ilk tahsilini babası Muhammed Hamza’nın yanında tamamladıktan sonra İznik’te Alâuddin Ali Esved’in derslerine devam etti ki bu zat Sultan Orhan zamanından kalan Osmanlı Devleti’ndeki büyük âlimlerden biriydi. Hatta usûl-u fıkihtan Habbâzî’nin Muğnî adlı eserine ve fıkihtan Hanefî mezhebinde “Mütûn-i erbaa” diye anılan özlü fıkih metinleri arasında yer alan Burhânü’s-şerî’a’nın Vikâye’sine şerh yazmıştır.

Lakin Molla Fenârî hocasıyla arasında geçen ilmî bir tartışma yüzünden oradan ayrıldı ve Amasya’ya gitti. Amasya’da Cemâlüddin Aksarâyî’nin talebesi oldu ve (1376) 778) yılında kendisinden icâzet aldı. Ayrıca Şeyh Hamîdüddîn-i Kayserî’den de tasavvuf mârifetlerini tahsil etti.

Ardından Seyyid Şerîf el-Cürçânî ile birlikte gittiği Kâhire’de başta Hidâye hâşiyesi İnâye kitabının müellifi Ekmelüddin el-Bâbertî olmak üzere çeşitli âlimlerden şerî ilimleri tahsil etti, Bâbertî’den de icâzet aldıktan sonra Bursa’ya döndü.

Molla Fenârî, İskender Târihi’ni nazm eden (yazan) Mevlânâ Ahmedî ve tıpta Şifâ kitabının sahibi tabip Hacı Paşa ile birlikte, Mısır’da Ekmelüddin el-Bâbertî’nin huzurunda ders arkadaşlarıydılar.

Bir gün bir veliyi ziyarete gitmişlerdi. Bu zat onlara bakıp Mevlânâ Ahmedî’ye: “Sen vaktini şiirde harcarsın”, Hacı Paşa’ya: “Sen ömrünü tıpta harcarsın”, Molla Fenârî’ye de: “Sen de din ve dünya reisliğini, ilim ve takvayı birlikte bulundurursun” buyurdu. Gerçekten de, bu zâtın buyurduğu gibi oldu.

Kendisine icâzet verdiği büyük hadis âlimi İbni Hacer el-Askalânî, Molla Fenârî hakkında şöyle demiştir: “Kâhire’ye geldiğinde, onunla görüşmek şerefine nâil oldum. Kendisi bana tam bir yetki ile icâzet verdi.”

Yıldırım Bayezid tarafından Manastır Medresesi müderrisliği ve bunun yanı sıra 795'te (1393) Bursa kadılığı ile görevlendirildi. Bu vazifesini on yıl kadar sürdürdü. Ankara Savaşı'nın ardından Timur'un askerleri Bursa'yı ele geçince, daha önce Yıldırım Bayezid'in esir alıp hapsettirdiği Karamanoğlu Alâeddin Bey'in iki oğlu 2.Mehmed Bey ve Ali Bey hürriyetine kavuşmuş ve Timur tarafından Karamanlı ülkesinin yönetimine getirilmişti.

Molla Fenârî de muhtemelen Mısır seyahati dönüşünde Konya ve Karaman'a uğradığında tanıştığı Mehmed Bey'le Karaman'a gitti. Orada on yıldan fazla bir müddet ders verip talebe yetiştirdi. Yakub-i Asfâr ve Yakub-i Esved gibi zatlar ondan istifade edip, ilimde yüksek dereceye ulaşmışlardı. Molla Fenârî bu iki talebesiyle daima iftihar ederdi.

Karaman Beyi'nin kızı Gül Hâtun ile evlenerek ondan iki oğlu ve iki kızı oldu. İki oğlu da, kendisi gibi âlim olarak yetişti. Oğullarından Mehmed Şah Fenârî de (ö. 1435/839) âlim olup çeşitli eserler telif etmiş, Yûsuf Bâlî ise (ö. 1437-1436/840) müderrislik ve kadılık görevlerinde bulunmuştur.

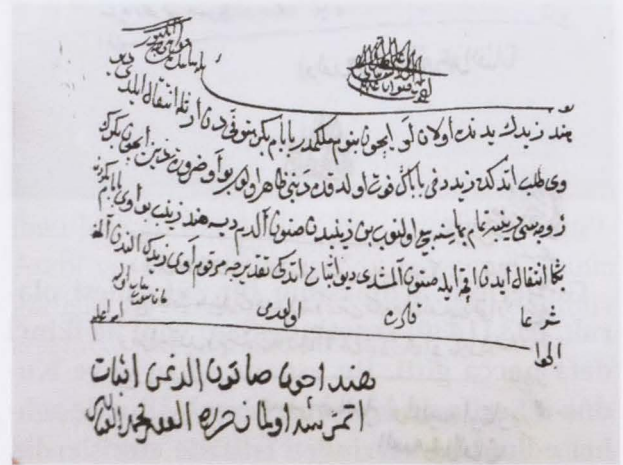
Sonra Osmanlı Sultanı Çelebi Mehmet'in daveti üzerine 817'de (1414) tekrar Bursa'ya döndü ve Çelebi Sultan Mehmet devrinde 818 (1415) yılında ikinci defa Bursa kadılığına getirildi.

822'de (1419) çıktığı hac seyahati esnasında Medîne-i Münevver'e'deyken, orada vefat eden büyük velî Şâh-ı Nakşibend'in halifesi Muhammed Pârisâ'nın cenaze namazında bulundu.

Bu haccından dönerken Kâhire'ye uğradı ve Mısır sultanı el-Melikü'l-Müeyyed Şeyh el-Mahmûdî'nin isteğiyle bir süre orada kaldı. Kâhire'de bulunduğu sırada dönemin önde gelen âlimleriyle ilmî müzâkerelerde bulundu ve ders verdi. 1420) 823) yılında Mısır'dan ayrılan Molla Fenârî, Kudüs'e uğradıktan sonra Bursa'ya döndü ve eski görevine devam etti.

Sultan 2.Murad Hân'ın iltifat ve teveccühlerine kavuştu. 1425) 828) yılında

onu müftülük ve kadılık mevkiinin en yüksek makamı olan şeyhülislâmlık vazifesine tâyin etti ve makamda 6 sene kaldı. (Bkz. Resim:1)

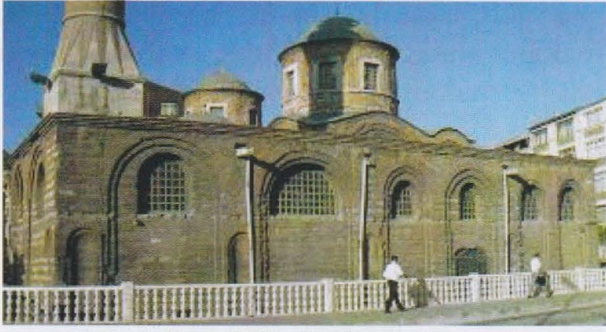
Resim 1: Molla Fenârî Hazretleri'nin kendi hattıyla bir fetvası

Osmanlı Devleti'nde ilmiye sınıfına tanınan imtiyazlar ilk defa 2.Murad tarafından Molla Fenârî ailesine verilmiş, daha sonra bütün ilmiye ailelerine teşmil edilmiştir.

Padişahın her hususta en has müşâviri oldu. Devletin mühim işlerinde, sultanlar ve devlet adamları kendisiyle istişâre ederek, ilminden ve isabetli görüşlerinden istifade etmişlerdi. Bu yüksek âlime karşı halkın gösterdiği hürmet ve saygı, fevkalâde idi. Câmî-i şerîfe giderken, halk onu görmek için toplanır, o fazilet timsâlini görmekten büyük bir haz duyardı.

Büyük İslâm âlimi Mevlânâ Şemsüddîn Fenârî'nin ömrünün sonlarına doğru gözlerine perde geldi, göremez oldu. Bir gece Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Efendimiz rüyasında ona: "Tâhâ Sûresi'ni tefsir et" bu-yurunca: "Yüksek huzurunuzda, Kur'ân-ı Kerîm'i tefsir etmeye gücüm olmadığı gibi, gözlerim de görmüyor" demişti.

Peygamberlerin tabibi olan Rasûlüllâh (Sal-lâllâhu Aleyhi ve Sellem) Efendimiz mübarek hırkasından bir parça pamuk çıkarıp, mübarek tükürüğü ile ıslattıktan sonra gözleri üzerine koymuştur. Molla Fenârî uyanıp, pamuğu gözlerinin üstünde bularak kaldırmış ve gör-meğe başlamıştır. Allâh-u Te'âlâ'ya hamd ve şükretmiş, ayrıca pamuk ipliklerini saklayıp, öldüğü zaman gözleri üzerine konmasını vasiyyet etmiştir.

Resim 2: Vatan Caddesi'ndeki kiliseden çevrilen Fenârî İsa Camisi

Gözlerinin açılmasının bir şükrânesi olarak, 833 (1430) senesinde Şam yolu ile ikinci defa hacca gitti. Bu esnada Mısır'a ve Kudüs-ü Şerîfe de uğramış, birçok âlim ile sohbet edip, birbirlerinden istifade etmişlerdir.

Molla Fenârî Hazretleri'nin başından geçen bu vâkıa ile alakalı olarak kaynaklarda şu olay da nakledilmektedir:

Sultanın veziri olan Hacı İvaz Paşa bir konuda Molla Fenârî'ye kızmış bulunduğundan, Molla Fenârî'nin gözleri görmez olunca, laf olsun diye: "Dilerim ki, o âmâ ihtiyarın namazını ben kıldırayım" demişti.

Bu söz Molla Fenârî'nin kulağına ulaşınca: "Ol kimse câhildir. Cenaze namazını kıldırılmayı beceremez. Cenâb-ı Hakk'ın kapısından ümidim şudur ki onun cenaze namazını kıldırılmak bana nasip olsun" dedi. Çok zaman geçmeden Molla Fenârî Hazretleri Allâh-u Te'âlâ'nın lütuf ve ihsânına kavuşup, görmeyen gözü aydınlandı. Rüyâsında Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Efendimiz'i görüp, onun mübarek tükürüğünün ve gözüne koyduğu pamuğun bereketiyle gözleri açıldı. Tam bu günlerdeydi ki, vezirin gözleri görmez oldu. Vezir, Molla Fenârî'den evvel vefat edip, cenaze namazını da Molla Fenârî Hazretleri kıldırdı.

Talebeleri arasında oğlu Mehmed Şah Fenârî, Şehâbüddin ibni Arabşâh, Kadızâde Rûmî, Kutbüddinzâde İznîkî, (İmâm-ı Süyûtî'nin hocası) Kâfiyeci, Emîr Sultan, Molla Yegân ve İbni Hacer el-Askalânî gibi âlimler bulunmaktadır.

Onun soyundan gelen Ali ibni Yusuf, İstanbul-Aksaray'da, Vatan Caddesi'ndeki kiliseyi câmiye çevirmiştir.

Câminin imamı İsa Efendi, câmiye çok vakıf yaptığından, câmiye Fenârî İsa mescidi denilmiştir. Bu zat Bursa'da kadı iken, 903 (1497) yılında vefat etmiştir. (Bkz. Resim:2)

Molla Fenârî'nin ahfâdından (torunlarından) Muhyiddîn ibni Muhammed Fenârî, on üçüncü şeyhüslâm olup, Beykoz'a bağlı Dereseki köyünde ve Rumelihisarı'nda birer mescid yaptırmış, 954 (1547) senesinde vefat etmiştir. Bu zâtın kabri Eyyûb Sultan'dadır.

(Bkz. Resim:3)

Resim 3: Molla Fenârî'nin torunu 13. şeyhüslâm Muhyiddîn ibni Muhammed Fenârî'nin Beykoz Dereseki'de yaptırdığı cami

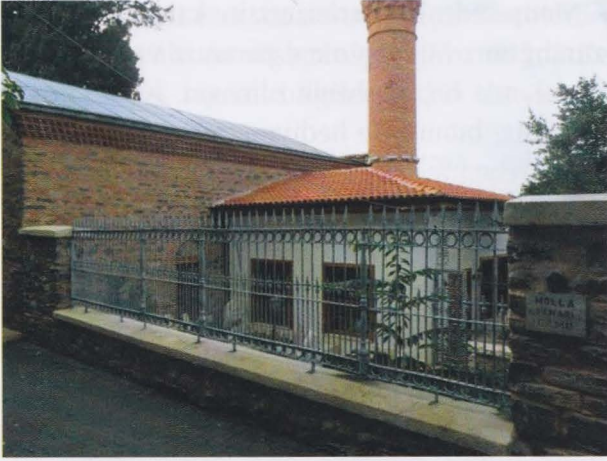
- Vefatı -

Molla Fenârî Hazretleri ikinci haccından döndükten kısa bir süre sonra 1 Receb 834 (15 Mart 1431) tarihinde Bursa'da vefat etti. Hüseyin Hüsâmeddin, bazı vakıf kayıtlarına ve kitâbelere dayanarak Molla Fenârî'nin 838'de (1434-35) öldüğünü kaydeder.

Kabri, Bursa'da Keşiş dağı eteğinde, Maksem adı verilen semtte yaptırdığı mescidin yanındadır ve ziyaret edilmektedir. Kabri, Bursa'nın en yüksek semtinde bulunmaktadır. Câmiinin yanında bir de medresesi vardır. (Bkz. Resim:4)

- Şahsiyyet-i Âfileri -

Bursa'da müderrislik ve kadılık yapan Molla Fenârî, kazzazlık (ipekçilik) yaparak da nafakasını temin etmeye çalıştı ve kazandığı paralar ile çok hayrat ve hasenatta bulundu. Kale'de, Manastır mahallesinde ve Debbağlar semtinde olan mescidler ile Pınarbaşı'ndaki Dârü'l-hadîs onun yaptırdığı eserlerdendir.

Resim 4: Molla Fenârî Hazretleri'nin kabri-i şerîfi kendi yaptırdığı caminin bitişiğindedir

Molla Fenârî, Kudüs'te bir medrese ile Bursa'da üç mescid ve bir medrese yaptırmış, 1430) 833) tarihli vakfisiyle bunlara birçok emlâkini tahsis etmiştir.

İpekçilikten çok iyi anladığından, kendisine yetecek kadar parayı sağlamak için bu işle uğraşır ve yiyeceği, giyeceği için lazım olan parayı kendi emeği ile kazanırdı. Süslü elbiselerle dolaşmaktan hiç hoşlanmazdı. Gayet mütevâzi olarak giyinir, başında bir dolama ile dolaşır. Böyle giyinmesinin sebebini soranlara: "Elimin kazancı, daha fazlasına yetmiyor" diye cevap verirdi.

Taşköprizâde, Fenârî'nin vefat ettiğinde on bin ciltlik bir kütüphane bıraktığına dair bir rivayet kaydeder.

Şekâikü'n-nu'mâniyye ve sâir eserlerde rivayet edildiğine göre; padişah Yıldırım Bâyezid bir davada şahitlik yapmak için Molla Fenârî'nin huzuruna geldiğinde, Molla Fenârî padişahın beş vakit namazda cemaatte görülmediğini ileri sürerek şahitliğini kabul etmemiş, bunun üzerine padişah sarayının bitişiğine bir cami yaptırıp orada beş vakit namazında cemaate iştirak etmiştir.

- Tasavvuf Neşvesi -

Molla Fenârî, tasavvufta Zeyniyye tarikatına mensup idi. Şeyh Zeynüddîn-i Hâfî Hazretleri'nin en büyük halifesi Şeyh Abdüllatîf-i Kudsî, Anadolu'yu şereflendirdiğinde, Molla Fenârî onun gelişini parlak bir manzûme ve güzel bir şiirle kutlamıştı.

Zeynüddîn-i Hâfî de, aynı bahr ve vezinde bir karşılık söyleyerek, pek çok övücü sözler yazmış ve Molla Fenârî'ye göndermişti.

Molla Fenârî Osmanlı Devleti'nde tasavvufa ilgi duyan ilmiye mensuplarının önde gelenlerindedir. Tasavvuf kültürüne olan yakın ilgisi bazı eserlerinde açıkça görülür. Tasavvufî düşüncelerinin şekillenmesinde Muhyiddin ibnü'l-Arabî'nin tesiri de vardır ve İbnü'l-Arabî'ye nisbet edilen Ekberiyeye mektebinin görüşlerini Anadolu'da temsil eden âlimler arasında yer almaktadır.

Babası Muhammed Hamza'dan Sadreddin Konevî'nin Miftâhu'l-gayb'ını okumuş, daha sonra bu eseri şerhetmiştir. Fenârî ayrıca hem Miftâhu'l-gayb'ı hem de İbnü'l-Arabî'nin Fusûsü'l-hikem'ini okutmuştur. Taşköprizâde, Fenârî'nin babasının Sadreddin Konevî'den Miftâhu'l-gayb'ı okuduğuna dair bir rivayet naklediyorsa da (eş-Şekâik, sh:24) bu tarihen mümkün görünmemektedir.

Konevî'nin ölüm tarihi (1274/673) göz önüne alınırsa Fenârî doğduğunda babasının 100 yaşlarında olması gerekir. Bu sebeple bizzat Konevî'den değil talebesinden veya talebesinin talebesinden okumuş olmalıdır. Kaynaklarda ayrıca Ebheriyeye (Evhadiyye-Safeviyye/Erdebîliyye) ve Rifâiyye tarikatlarından hilâfet aldığı ve Zeyniyye tarikatına da intisap ettiği kaydedilmektedir.

- Hikmet ve İbret -

Molla Fenârî uzun zaman Bursa'da kalan ve Somuncu Baba diye tanınan Hâmid-i Ak-sarâyî'den de ilim ve feyiz almıştır. Büyük bir veli ve yüksek âlimlerden birisi olan Somuncu Baba, önceleri Bursa'da yaptırdığı fırında pişirdiği ekmekleri satarak geçinirdi. O sırada Molla Fenârî de Bursa'da kadılık yapıyordu. Somuncu Baba'nın ilimdeki ve evliyâlıktaki üstünlüğünü bilenlerden idi.

Sultan Yıldırım Bâyezid, Niğbolu zaferinden sonra Bursa'da Ulu Câmî'yi inşa ettirmeye başlamıştı. İnşaat sırasında, câmide çalışan işçilerin ekmek ihtiyacını Somuncu Baba karşılamıştı.

Câminin inşası bittiğinde, açılış günü cuma hutbesini okumak üzere padişahın damadı büyük âlim ve veli Seyyid Emir Sultan Hazretleri'ne vazife verilmişti. O gün orada, Molla Fenârî ile beraber büyük bir âlim topluluğu da vardı.

Tam cuma vakti gelince, Emir Sultan Hazretleri: "Sultanım! Zamanımızın büyüğü burada bulunurken, bizim hutbe okumamız edebe uygun değildir. Bu câmi-i şerîfin açılış hutbesini okumaya layık olan zat, şu kimsedir" diyerek Somuncu Baba'yı işaret etti.

Şöhretten son derece sakınan bu büyük veli, padişahın emri üzerine minbere doğru yürüdü. Emir Sultan'ın yanına gelince: "Ey Emîr! Niçin böyle yapıp, benim halimi ele verdiniz?!" dedi. Emir Sultan da: "Sizden daha üstün bir kimse göremediğim için böyle yaptım" diye cevap verdi.

Cemaat hayret içinde kalmıştı. Somuncu Baba'nın okuyacağı hutbeyi merakla beklemeye başladılar. Minbere çıkan Somuncu Baba, öyle güzel bir hutbe îrâd buyurdu ki, o zamana kadar cemaat böyle bir hutbeyi hiç kimseden dinlememişlerdi.

Hutbede: "Ulemâdan bazısının, Fâtiha-i Şerîfe'nin tefsirinde müşkilâtı bulunmaktadır. Onun için, bugünkü hutbemizde bu sûrenin tefsîrini yapalım" buyurdu. Fâtiha Sûresi'nin yedi türlü tefsirini yaptı. Bu konuda nice hikmetli sözler beyan eyledi ki, herkesin hayreti daha da çok arttı. Bursa'da herkes artık onun büyüklüğünü anlamıştı. Başta Molla Fenârî: "Somuncu Baba, önce bizim bu sûrenin tefsîrindeki müşkilimizi halletti. O, bunun büyük bir kerâmetiydi. Çünkü Fâtiha'nın birinci tefsirini bütün cemaat anlamıştı, ikinci tefsirini, cemaatin bir kısmı anladı. Üçüncüsünü anlayanlar çok azdı. Dördüncü ve sonraki tefsirlerini, içimizde anlıyan yok gibiydi" demekten kendini alamamıştı.

Namazdan sonra hemen evine giden Somuncu Baba'yı ilk ziyaret eden Molla Fenârî oldu. Bu ziyaret sırasında ona: "Efendim! Bu günlerde Fâtiha Sûresi'nin tefsirini yapmak istiyordum. Fakat anlayamadığım bazı yerleri vardı. Bu hutbeniz ile anlayamadığım yerleri açıklamış oldunuz.

Medresede hizmetlerimizin karşılığında kazandığımız beş bin akçe paramız vardır. Helal olmasında hiç şüpheniz olmasın. Kabul buyursanız, bunu size hediye etmek ve ayrıca sizin talebeniz olmakla şereflenmek istiyorum" deyince, Somuncu Baba ona teveccüh edip dua eyledi. Molla Fenârî çok feyz ve mârifetlere kavuştu.

Yazdığı tefsirlerinde bu ince mârifetleri beyan eyledi. Bir cild büyüklüğündeki Fâtiha Tefsîri, bu ince bilgilerle doludur. Bu hâdiseden sonra büyüklüğü herkes tarafından anlaşılan Somuncu Baba: "Sırrımız ifşâ oldu. Herkes bizi tanıdı" diyerek, Bursa'dan ayrılmak istedi.

Bir sabah erkenden Gaves Paşa Medresesi'nden birkaç talebeyi yanına alarak yola çıktı. Somuncu Baba'nın Bursa'yı terk etmekte olduğunu haber alan Molla Fenârî, koşarak bir çınarın yanında arkasından yetişti. Gitmeyip Bursa'da kalması için çok yalvardı, ricalarda bulundu ise de kabul etmedi. Sonunda Bursalılara dua etmesini talep etti. Bu çınarın yanında Bursa'ya dönerek, feyizli ve bereketli bir şehir olması ve yeşil olarak kalması için dua etti. Birbirine veda ederek ayrıldılar.

Dua Çınarı denilen bu ağaç, Bursa'nın Ankara yolu çıkışında idi. Tarih boyunca savaşa giden ve savaştan dönen kâfileleri işte burada dualarla uğurlarlardı. Dua Çınarı bugün maalesef yok. Çok değil 90'lı yıllarda yol yapım çalışmasında ortadan kalktı. Devrilen bu çınarın gövdesinden kesilmiş iki büyük parça Uludağ Üniversitesi'nin Görükle kampüsündeki Sanat Galerisi'nin girişine gönderildi.

- Eserleri -

1) Aynü'l-a'yân (Tefsîru Sûreti'l-Fâtiha)

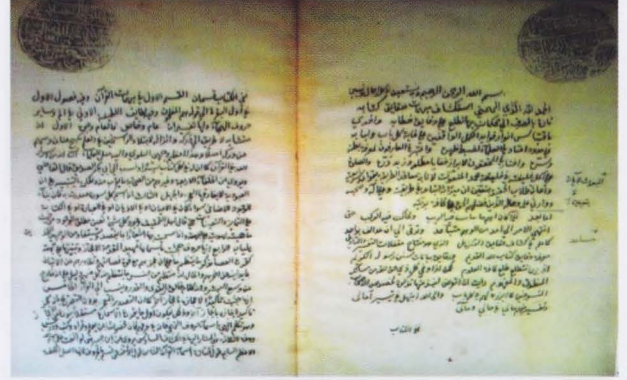
İşârî tefsir türünün örneklerinden olup Karmanoğlu Mehmed Bey'e ithaf edilmiştir. Eserde tefsir usulüne dair geniş bir mukaddime yer almaktadır, ayrıca ilm-i tefsire, tefsirin dayandığı ilimlere, müfessirlerin takip edecekleri terip ve usule dair çok mühim bilgiler vardır.

Bu kıymetli eser, tasavvuf ilminin birçok ince mâritelleri ile de süslenmiştir. İlim ve mârifet babında çok faydalı bilgileri ihtiva etmektedir.

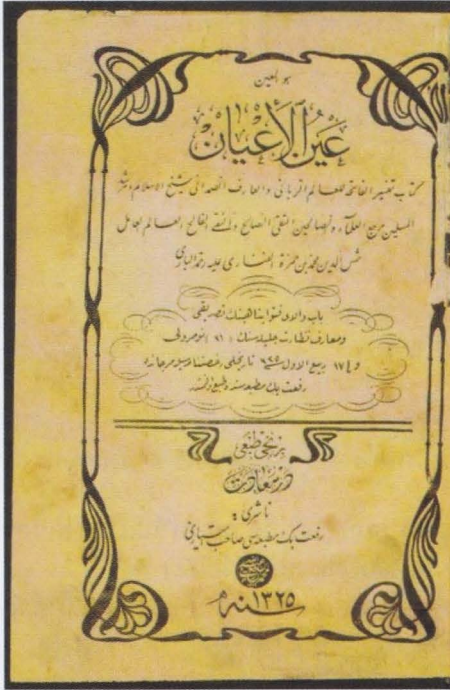
Çeşitli kütüphanelerde yazma nüshaları bulunan kitabın müellif hattı olduğu tahmin edilen nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde kayıtlıdır. (Mahmud Paşa, no:9)

İstanbul'da basılan (1325) (Bkz. Resim:5) eser üzerinde Zülfikar Durmuş, Şemsüddin Muhammed b. Hamza el-Fenârî'nin Hayatı ve Aynü'l-a'yân Adlı Eserinin Tahlili adıyla yüksek lisans çalışması yapmıştır. (1992, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü)

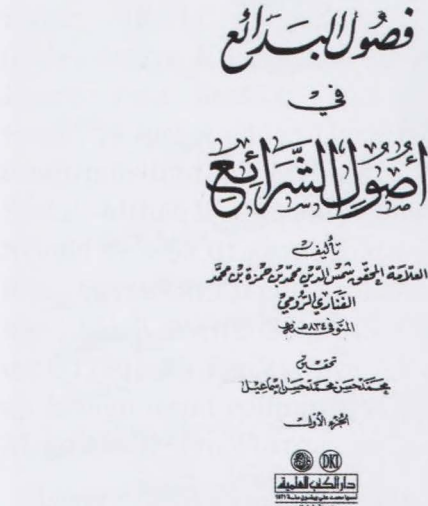
Bu eseri yazarken Neseffî'nin Menâr adlı eserinden, Pezdevî'nin Usûlu Pezdevî'sinden, İmâm-ı Râzî'nin Mahsûl'ünden ve İbni Hâcib'in Muhtasar'ından istifade etmiştir.

Resim 6: Molla Fenârî'nin Ta'likât alâ evâilü'l-Keşşâf isimli eserinin ilk verağı

Resim 5: Molla Fenârî'nin Aynü'l-a'yân adlı 372 sayfalık Fâtıha Tefsiri'nin kapak sayfası

Resim 7: Molla Fenârî'nin usûl-u fıkha dâir yazmış olduğu Fusûlü'l-bedâyi' fi usûli's-şerâi' adlı eserinin kapak sayfası

2) Ta'likât alâ evâilü'l-Keşşâf

Zemahşerî'nin el-Keşşâf adlı tefsirinin Fâtıha Sûresi ile Bakara Sûresi'nin bir bölümüne yazılmış ta'likattır. (Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa, no:183) (Bkz. Resim:6)

3) Fusûlü'l-bedâyi' fi usûli's-şerâi'

Usûl-i fıkha dâir olan bu eser, müellifin en meşhur çalışmalarından biri olup iki cilt halinde basılmıştır. (Bkz. Resim:7)

Müellif bu eserini otuz senede tamamlamıştır.

4) Şerhu'l-Ferâizi's-Sirâciyye

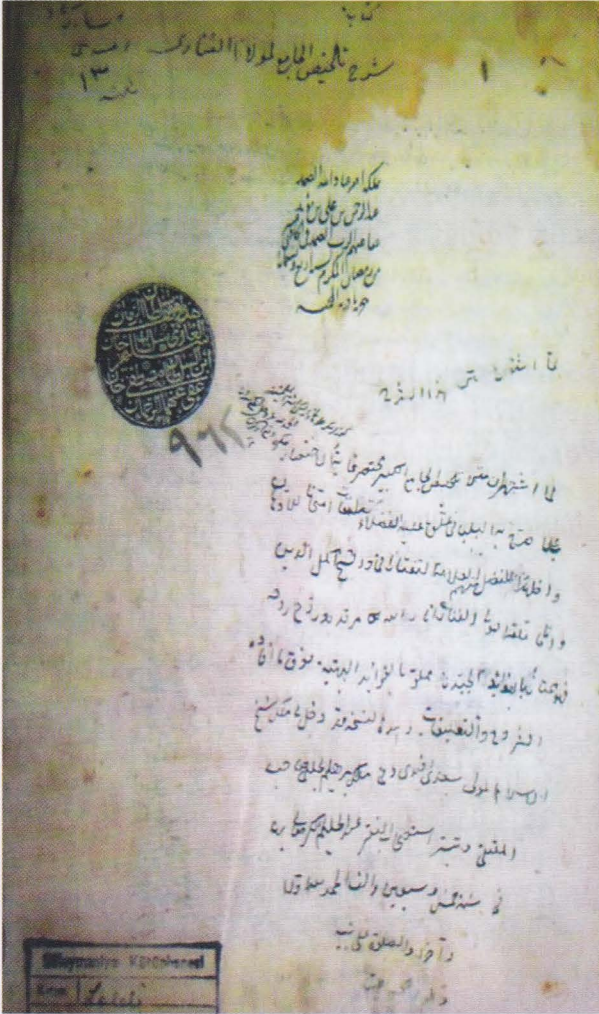
Hanefî fakihi Secâvendî'ye ait eserin en güzel şerhlerinden biridir. (Süleymaniye Ktp., Fâtih, no:2524; Giresun Yazmaları, no:117; Yazma Bağışlar, no:318; Lâleli, no:1/1311 ,1/1310) (Bkz. Resim:8)

5) Şerhu Telhîsi'l-Câmi'ü'l-kebîr fi'l-fürû

Hanefî fakihi Hılâtî'nin, Muhammed ibni Hasan eş-Şeybânî'nin el-Câmi'ü'l-kebîr'inin muhtasarı olan Telhîsü'l-Câmi'ü'l-kebîr adlı eserinin bir bölümünün şerhidir. (Süleymaniye Ktp., Lâleli, no:2/963 ,962; Yenicami, no:2/482) (Bkz. Resim:9)

Resim 8: Şerhu'l-Ferâizi's-Sirâciyye isimli eserinin ilk verağı

Resim 9: Şerhu Telhîsî'l-Câmî'i'l-kebîr fi'l-fürû isimli eserinin kapak sayfası

6) Şerhu Fıkhi'l-Keydânî

(Süleymaniye Ktp., Dârülmesnevî, no:22 /512).

7) Misbâhu'l-üns beyne'l-ma'kûl ve'l-meşhûd fi şerhi Miftâhi'l-gayb

Sadreddin Konevî'ye ait eserin şerhi olup (Süleymaniye Ktp., Carullah, no:1051; Lâleli, no:1423) Muhammed Hâcevî tarafından

neşredilmiştir (Tahran 1374 hş.). Ayrıca eseri Hâcevî Farsça'ya tercüme etmiştir. (Tahran 1374 hş.)

8) Şerhu dîbâceti'l (mukaddimeti'l)-Mesnevî

(Süleymaniye Ktp., Aşir Efendi, no:440, Kasidecizade, no:725)

Ayrıca bu eser İstanbul'da 1288'de basılmıştır.

9) Sûfiyyenin Libâs ve Etvâr ve Meslekine Dair İtirâzâta Reddiye

(Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar, no:71)

10) Tahkîku hakâiki'l-esyâ ve dekâiki'l-ulûm ve'l-ârâ (Risâle fi't-tasavvuf, el-Mukaddimâtü'l-aşere)

Muhyiddin ibnül-Arabî'nin el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye'sinde yer alan ve "Künnâ hurûfen âliyât" şeklinde başlayan beytin şerhi olup (Süleymaniye Ktp., Fatih, no:2630) Muhammed Hâcevî tarafından yapılan Farsça tercümesiyle birlikte neşredilmiştir. (Terceme ve Metn-i Şerh-i Rubâi-i Şeyh-i Ekber Muhyiddîn Arabî, Tahran 1375 hş.)

11) Talîka alâ Istulâhâti's-sûfiyye

Kâşânî'nin eserine bir ta'liktir. (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, no:2/4802)

12) el-Fevâidü'l-Fenâriyye

Esîrüddin el-Ebherî'nin Îsâgûcî (er-Risâletü'l-Esîriyye) adlı mantık kitabına yazılan şerhlerin en meşhurlarından olan eser Osmanlı medreselerinde son zamanlara kadar okutulmuştur. (İstanbul ,1266 ,1263 ,1253 1269) (Bkz. Resim:10)

Molla Fenârî Hazretleri bu kitabının ikinci sayfasında bizim için çarpıcı bir cümle kullanmıştır ki o da şudur: "Kısa günlerden birinin sabahında bu kitabı yazmaya başladım ve Allâh-u Te'âlâ'nın yardımıyla akşam ezanı okunurken bitirdim!"

Bu şerh üzerine yapılan hâşiyeler arasında Kul (Kavil) Ahmed diye tanınan Ahmed b. Muhammed b. Hıdır'ın Kul Ahmed'i ve

Burhâneddin b. Kemâleddin Bulgarî'nin el-Fevâidü'l-Burhâniyye'si önemlidir. Molla Fenârî'ye ait şerhin mukaddimesi Mehmed Emin Şirvânî tarafından tahşiye edilerek Cihetü'l-vahde adıyla basılmıştır. (İstanbul 1307)

Resim 10: Molla Fenârî'nin İsağoci adlı meşhur mantık kitabına yazdığı hâşiyenin ilk sayfası

13) Avîsâtü'l-efkâr fi'htibâri üli'l-ebşâr

Kelâm, ferâiz, fıkıh ve âdâb olmak üzere dört bölümden meydana gelmektedir. (İstanbul 1304)

14) Hâşiye ale'd-Dav

Mutarrizî'nin nahiv ilmine dair el-Misbâh adlı eserine Tâceddin el-İsferâyînî'nin yaptığı şerh üzerine yazılmış bir hâşiyedir. (Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa, no:2/2510)

Bazı araştırmacılar bu nüshanın Fenârî'ye aidiyetinin ihtiyatla karşılanması gerektiği görüşündedir. (Mesela bkz: Gülle, Şemseddin Muhammed ibni Hamza, sh:78-77)

15) el-İşrûn kıta fi'l-İşrîne ilmen

Müellifin oğlu Mehmed Şah tarafından Şerhu Manzûmeti'l-elgâz li'l-fârih adıyla şerhedilmiştir.

16) Esâsü's-sarf fi ilmi't-tasrîf

Mehmed Şah bu esere de Tesîsü'l-kavâid harfen bi-harf fi şerhi makâsıdı Esâsi's-sarf adıyla bir şerh yazmıştır.

Molla Fenârî'nin kaynaklarda adı geçen diğer eserlerinden bazıları da şunlardır:

Şerhu Muhtasari'l-Mevâkîf, Talikât alâ Şerhi'l-Mevâkîf, Bahs fi'n-nâsîh ve'l-mensûh min tefsîri'l-Fâtîha, Hâşiye alâ Hırzî'l-emânî, Hâşiye alâ Şerhi's-Şemsiyye, Risâle fi âdâbi'l-bahs, Risâle fi mâhiyyeti's-şeyâtîn ve'l-cin, Risâle fi menâkıbi's-Şeyh Alâiddîn en-Nakşibendî, Şerhu'l-Fevâidi'l-Gıyâsiyye, Risâle fi ricâli'l-gayb, Risâle fi beyâni vahdeti'l-vücûd, Mürşidü'l-musallî.

Bazı kaynaklarda (mesela bkz:Keşfü'z-zunûn, 184/1) ve kütüphane kayıtlarında (Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa, no:2781; Hüsrev Paşa, no:482; Fâtih, no:3677) Molla Fenârî'ye nisbet edilen Ünmüzcü'l-ulûm adlı eserin müellifin oğlu Mehmed Şah'a, Hâşiye alâ Şerhi'l-Miftâh li's-Seyyid (Talîka alâ Şerhayi's-Seyyid ve's-Sa'd) isimli çalışmanın da (Millet Ktp., Feyzullah Efendi, no:1804; Süleymaniye Ktp., Lâleli, no:1/2850 ,2845; Cârullah Efendi, no:1/1790) Ali Fenârî veya Ali ibni Fenârî'ye ait olduğu tespit edilmiştir. (Gülle, Şemseddin Muhammed ibni Hamza, sh:76-75)

(İslam Ansiklopedisi -İsam-, 247-245/30; Taşköprizâde, eş-Şekâiku'n-nu'mâniyye, sh:29-22; Kâtip Çelebî, Keşfü'z-zunûn, 1655 ,1299/2 ;882 ,867 ,648 ,647 ,184/1 1894; Müstakimzâde Süleyman Se'âdüddîn, Devhatü'l-meşâyih, sh:5-3; Leknevî, el-Fevâidü'l-behiyye, sh:167-166; İbnü'l-imâd, Şezerâtü'z-zeheb fi ahbâri men zeheb, 209/7; Ahmed Sıdkî, Mu'cemü şüyûhi'i-İslâm fi'l-ahdi'l-Osmânî, 275-267/1; Mehmed Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, 159/3; Bursalı Mehmet Tâhir, Osmanlı Müellifleri, 392-390/1; İlmiyye Salnâmesi (haz. Seyid Ali Kahraman v.dğr.), İstanbul 1998, s. 287-283; Ömer Rıza Kehhâle, Mu'cemü'l-müellifini 272/9; Ziriklî, el-E'lâm, 110/6; Ziya Şâkir, Molla Fenârî: Osmanlı İmparatorluğu'nun İlk Türk Şeyhülislâmı, İstanbul 1951; Uzunçarşılı, İlmiye Teşkilâtı, sh:229-228; Abdülkadir Altunsu, Osmanlı Şeyhülislâmı, Ankara 1972, sh:3-1)

ÖMER FARUK KORKMAZ

BUHÂRÎ ÇÖKERSE İSLÂM ÇÖKMEZ Mİ YAHUT İSLAMOĞLU'NUN BUHÂRÎ İLE DERDİ NE?

“Halk avcılığı” veya “laf cambazlığı”, İslamoğlu dinleyenlerinin yabancıladığı kavramlar değil artık. İslamoğlu, çıktığı hemen her programda, yaptığı her çalışmada, konuştuğu ekser sözde alt yapı eksikliğini ele vermekten alamıyor bir türlü kendini. Münazara tekliflerine karşı “ben duymadım, bilmiyorum” kurnazlığıyla sıyrılıyor işin içinden kendince. Zannınca en büyük aktivitesi; kendi dünyasında kurduğu kimi nesepsiz kimi Goldziher menşe’li mefkûreler bütünü “indirilen din(!)”e malzeme bulmak.

Hakkı savunduğu içindir şahsına yapılan bunca saldırılar ve asrın adamı olduğundan dolayıdır herkesin onunla uğraşması... Böyle düşünüyor İslamoğlu. En azından savunma mekanizmasını çalıştırdığında sarf ettiği cümlelerin ucu bu tüneli gösteriyor diyebiliriz rahatlıkla.

İşin gerçeği; herkesin meşgale deryasına sandal attığı bir ortamda İslamoğlu’yla vakit geçirmenin yegane mantığı onu ciddiye almak değil, olsa olsa onun çok ciddi arterlerle oynaması olabilir diye düşünüyorum. Ayrıca, içlerinde şu ana dek esaslı bir ilim adamına denk gelmediğimiz tebaasının ciddî bir kemiyette olması da işin cabası.

Her konuşmasında mutlaka dinin rûkn-i rekinlerinden biriyle oynamayı âdetten öte seciyye edinen İslamoğlu, “her kes benle uğraşıyor” vaveylasını da sıkça gündeme taşıyor. Altından kalkamayacağı cümleler kuruyor, seviyesini aşan meselelere bodoslama dalıyor ancak sıkıştığını veya sıkışacağını kavradığında hep aynı silaha sarılıyor:

Feryâd-ı figan... Ele aldığı konulardaki yetersizliğini, ifşâ ettiği bu mazlum pozlarıyla kılıflayabileceğine inanıyor.

İslamoğlu mahut tavrıyla bize şunu söylüyor; “Ben sizin (içerdiği sahih hadislerden ötürü) canınız mesabesindeki Buhârî’yle uğraşacağım, onu olmadık hakaretlerle tezyif edeceğim ama siz her hangi bir tepki vermeyeceksiniz.

Verirseniz benle uğraşmış olursunuz. Yeri gelecek ben Ahmed b. Hanbel gibi ehl-i sünnet akidesinin bu günlere tevarüsündeki temel taşını yerinden oynatmaya çalışacağım ama siz en ufak bir reaksiyon dahi göstermeyeceksiniz. Zaman olacak; ben bin dört yüz senedir ümmetin cumhurunun, adına din dedikleri ve mucebince amel ettikleri inanç bütünü’nün tamamını “uydurma din” damgasıyla mühürleyip çöpe atacağım yine de sesiniz çıkmayacak.

Aksi takdirde “benle uğraşma” etiketinden siz de nasibinize düşeni alırsınız.

Evine girilen adamın giren hırsız dışarıya atarken veya polise teslim ederken hırsızın sarf ettiği “Ne oluyor kardeşim, ne uğraşıp duruyorsun benle” şeklindeki cümleyle ne kadar da benzeşiyor İslamoğlu’nunkisi. Öyle değil mi sahiden? Yahut kimsenin sövülmedik bir akrabasını bırakmayan ve incittiği adam sayısınca düşman edinen bir akhevvelin “Nedir bana reva görülen bu adavet?” diye yakınmasıyla bir farkı var mı İslamoğlu’nun feryatlarının. Fikri olan beri gelsin.

Bu yazının kaleme alınış maksadı da; bir türlü dilinin altına yerleştiremediği baklayı yine düşüren İslamoğlu’nun bir herzesinden ibaret. Çay Tv’ deki bir programa konuk olarak katılan İslamoğlu^[1], şimdilerde bir hocaefendinin sıkça telaffuz ettiği bir cümleye takıyor kafayı: “Buhari düşerse İslam düşer.” Soru formatında gelen bu cümleyle sözü alan İslamoğlu, yine sürüyor fili züccaciye dükkanına ve başlıyor cümbüş. Buyrun...

İslamoğlu: *Buhari çökerse İslam çöker diyen kafa, İslam’ı Allah’ın değil kendinin dini zannediyor. Buharî’nin dini zannediyor. İslam Buharî’nin dini değil, İslam Allah’ın dinidir. Yani İslam’ın sahibi Buharî değildir. İslam’ın sahibi Allah’tır. Dolayısıyla İslam’ı koruyacak olan da Rabbimiz’dir, yüce Rabbimizdir. İnsanlar değildir.*

Cevap: Buharî çökerse İslam çöker diyen kafa eğer biz oluyorsa –ki öyledir- İslam’ı onu gönderme, kanunlarını vaz etme ve sahibi olma anlamında kendimize nispet etmiyoruz, böyle bir zannımız olmadı ve hiçbir zaman da olmaz. Hatta İslam tarihinde dini aksesuar addeden münafık zihniyet de dahil aklı başında hiç kimsenin böyle bir iddiası olmamıştır.

Dine intisap anlamında İslam dini bizim dinimiz olduğu gibi Buharî’nin de dinidir. Bu noktaya İslamoğlu’nun her hangi bir itirazının olmayacağı kanaatindeyiz. Ancak, Kur’ân ayetleri üzerinde parçacı okuma yapma konusunda mütehassis olan İslamoğlu bu söylediğimize “İslam’a hiç bir türlü Buharî’nin dini denemez, zira Kur’ân ayetleri dinin sadece Allah’a mah-

sus olacağını söylüyor” diyerek şu tarz ayetleri delil olarak gösterebilir:

1. Dikkat edin, hâlis din yalnız Allah’ındır.^[2]
2. Allah’ın dininden başkasını mı arıyorlar?^[3]

Görüldüğü gibi bu ayet-i kerimelerde din ifadesi Allah’a izafe edilmiş ve hatta birinci ayette dinin sadece Allah’a mahsus olduğu belirtilmiştir. “Buhari çökerse İslam çöker” ifadesinden Buhari’nin zatını anlayabilen İslamoğlu yukarıdaki ayetleri refere ederek “İslam Buharî’nin dini değil, İslam Allah’ın dinidir” cümlesiyle dinin Allah’tan başka hiç kimseye hiç bir şekilde izafe edilemeyeceğini kastediyor olabilir. Zira zihni yapısı buna müsaittir.

Bu iddiaya mukabil olarak bir de şu ayet-i kerimelere bir göz atalım:

1. Onlar muktedir olabilseler sizi dininizden döndürünceye kadar sizinle savaştan geri durmazlar.^[4]

2. Bugün kâfirler, sizin dininizden ümit kesmişlerdir. Artık onlardan korkmayın, benden korkun. Bugün size dininizi ikmal ettim...^[5]

3. Ey iman edenler! Sizden önce kendilerine Kitap verilenlerden dininizi alay ve oyun konusu edinenleri ve kâfirleri dost edinmeyin. Allah’tan korkun; eğer müminler iseniz.^[6]

4. Eğer antlaşmalarından sonra yeminlerini bozarlar, ve dininize saldırırlarsa, küfrün önderlerine karşı savaşın.^[7]

Evet, bu ayet-i kerimelerde de “din” ifadesinin muhataplara yani mü’minlere nispet edilerek “dininiz” olarak zikredildiği görülmektedir. Ayrıca “(Yahudiler ve hıristiyanlar müslümanlara:) Yahudi ya da hıristiyan olun ki, doğru yolu bulasınız, dediler. De ki: Hayır! Biz, hanîf olan İbrahim’in dinine (millet) uyarız. O, müşriklerden değildi.^[8] “De ki: Allah doğruyu söylemiştir. Öyle ise, hakka yönelmiş olarak İbrahim’in dinine (millet) uyunuz. O, müşriklerden değildi”^[9] şeklindeki ayetler ve daha bir çok ayet-i kerimelerde din manasında olan millet ifadesi İbrahim عليه السلام’e nispet ederek zikredilmektedir.^[10] Ve Peygamber ﷺ’e İbrahim’in dinine uyması emredilmektedir.^[11]

Öyleyse ilk önce zikrettiğimiz ayetleri sahi-bi olma anlamında, ikinci olarak zikrettiğimiz ayetleri de mensup olma veya yeryüzündeki temsilci olma anlamında anlarsak bir işkal kal-maz. Bu anlamda dinin Buhari' nin dini olma-sında da bir problem yok demektir. Din Cenab-ı hakkın da ifade buyurduğu üzere hepimizindir.

Daimî olarak herkese karşı hoşgörü ve hüsnü zannı vurgulayan İslamoğlu, kastımızı sorma-dan veya mevzuyu kasıt müvacehesinde tafsil etmeden bizi böylesine önyargılı bir hükümlerle mahkum etme yetkisini kimden alıyor?

Yegane referans olarak telakki ettiği Kur'ân ayeti; "Ey iman edenler! Zannın çoğundan ka-çının. Çünkü zannın bir kısmı günahdır"^[12] bu-yururken İslamoğlu'nun bu tavrıyla Kur'ânî beyanın uyuşmazlığı gayet net şekliyle ortada değil mi?

İslamoğlu' nun belağât bilgisi noktasındaki fakirliğinin sadece burada değil bir çok konuş-masında gizleyemeyecek derecede bariz ol-duğu görülüyor. "Buhârî çökerse İslam çöker" ifadesindeki mücaveret ilişkisiyle meydana gelen mecaz-ı mürseli dahi ya kavrayamıyor ya da işine öyle geliyor. Zira bu ifadedeki Bu-harî, Muhammed b. İsmail el-Buhârî adındaki zat değildir. Buhari ifadesiyle maksat, onun "el-Cami' u's-Sahîh" isimi eseridir.

Nitekim "Bu hadis Buhârî' de geçer" veya "Müslim' de geçen bir hadiste" şeklindeki cüm-lelerimizde kullandığımız isimler her ne kadar şahıs isimleri de bu ifadelerden maksat mez-kur şahısların kaleme aldıkları eserlerdir. Bunun "Beyzavi tefsiri, Nesefî tefsiri, Alusi tefsiri, İbn Abidin" gibi sayılması gayet güçlük arz edecek kemmiyette örnekleri mevcuttur. Burada bize "bu söyledikleriniz zaten İslamoğlu' nun da kas-tı. Öyleyse böyle bir tafsile gitmenin ne anlamı var?" şeklinde bir itiraz yöneltilebilir. Yalnız bu itirazı yapan kardeşlerimiz konuşmanın ileriki seyrinde yer alan İslamoğlu' nun şu sözlerine baksınlar bir de :

"Buhari' den önce İslam yokmuş diye sormak lazım bu zavallıya. Şeyhinin müridine sormak lazım Buharî' den önceki İslam' ı. Bu-hari, hatırlayalım 256' da vefat etti. Peygambe-rimiz' den iki buçuk asır sonra.

Peki iki buçuk asır bu yokmuşmuş İslam da, Buhari mi diriltmiş, kaldırmış? Bu ne biçim bir ahmaklık, bu ne biçim bir saldırdır İslam' a ki Allah aşkına, siz İslam' ın bekasını Buhari' ye, insanlara bağlıyorsunuz."

İslamoğlu' nun şu ifadeleri istişhad mahalli-miz olan "Buhari çökerse İslam çöker" cümle-sinden eseri değil bi zatihi şahsı anladığını ele veriyor. Bu birincisi...

İkinci olarak; Cümlemizde yer alan 'Buhari' ifadesiyle maksut olan şey Peygamber ﷺ' in sözlerini hâvi olan meşhur eser olduğuna göre İslamoğlu' nun Buharî' den önce İslam yok muydu?" şeklindeki sorusu son derece absürt kalıyor. Zira Buhari' den önce el-Cami' u's-sa-hih" ine aldığı hadisler vardı. Şu halde bu ha-dislerin bütününün oluşturduğu din de vardı. Ve Buharî olmayan bir şeyi ihdas etme niyetiyle yazmadı kitabını. Daha doğrusu onun eseri yaz-ma usulü bir eser değildi. Sadece var olan sahih rivayetlerin derlenmesinden ibaret mübarek bir çalışmaydı.

Öyleyse, H. 194 de doğup H.256 yılında vefat eden Buharî' den önce İslam vardı bu kesin. Var olan bu İslam' dan bin dört yüz küsur sene sonra Dünya' ya gelen İslamoğlu' dan önce kendi keşf ettiği bunca hakikati (!) idrak edebilen bir tane de mi müçtehid, müfessir, muhaddis, fakih, mütekellim vs. çıkmadı -yani ondan önce İslam yok muydu- bunu bilemeyiz.(!)

Öyleyse sorduğu sorusunun esas cevabının Buhari üzerinden değil, kendisi üzerinden ce-vaplandırılması gerektiğini bilmeli İslamoğlu.

Şüphesiz ikincisi...

KAYNAKLAR

- 1 <https://www.youtube.com/watch?v=qY9-RbQjQVI>
- 2 Zümer, 3
- 3 Âl-i İmrân, 83
- 4 Bakara, 217
- 5 Maide, 3
- 6 Maide, 57
- 7 Tevbe, 12
- 8 Bakara, 135
- 9 Âl-i İmrân, 95
- 10 Mesela bkz. Bakara, 130, Nisa, 125, En'âm, 161, Nahl, 123 vd.
- 11 Nahl, 123
- 12 Hücurât, 12

Mahmud Efendi Hazretleri'nin KIYMETLİ KELÂMLARINDAN

• Eğer cenneti kazanamazsan Amerika'nın devlet başkanı olsan ne fayda eder, Avrupa'nın başı olsan ne fayda eder, Rus kralı olsan ne fayda eder?!

• Cennet ehlinin arzu ettiği kuş eti aklına gelir gelmez istediği şekilde önüne getirilir. On dan yer sonra kemikler tekrar kuş olur, uçar gider. Cennette çöp yok, pislik yok, havasının temizliğinden bit pire yok. Terletici sıcak yok, üşütücü soğuk yok.

Dünyada ise ya çok üşüyoruz, ya terliyoruz. Dünyayı sevmeyelim, dünya âhiretin tarlası olma bakımından sevgilidir. Yeme içme bakımından kıymeti yoktur.

• Türlü türlü cihad vardır; ilim cihadı vardır, Yunan ve Rus gibi din düşmanlarıyla harp ile cihad etmek vardır. Bir de mal ve para ile cihad etmek vardır. Bunların hangisi efdaldır? **Hazreti Ali** (Radıyallâhu Anh) buyuruyor ki:

«أَفْضَلُ الْجِهَادِ؛ الْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ
وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ.»

“Cihadın en faziletlisi iyiliği emretmek, kötülükten nehyetmektir.”

Bu söz gereğince emr-i bi'l-mâruf cihadı büyüktür. Lakin yerine göre cihatta önem sırasınca da değişiklik olur.

Mesela bugün Yunanistan bize hücum etse, önce onun çaresine bakmak lazım gelir.

Bir de nefisle cihad vardır. Bu cihâd-ı ekberdir. Zira **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) büyük bir harpten döndüğünde:

«رَجَعْنَا مِنَ الْجِهَادِ الْأَصْغَرِ إِلَى
الْجِهَادِ الْأَكْبَرِ.»

“Küçük cihattan büyük cihada döndük”

(*Deylemî, Süyûtî, Câmi'ü'l-ehâdis, no:15164, 15/139*) buyurdularında, “Yâ **Rasûlellâh!** Bundan büyük cihad ne olabilir?!” diye sordular. **Efendimiz** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) de: “**Nefisle cihad bundan büyüktür**” buyurdular. Zira nefis ile cihad ölünceye kadar sürüp gider.

- Ne nane mollalar var. Söz veriyor sözünde durmuyor, ders alıyor dersini yapmıyor, çarşaf giyiyor sonra da muhafaza etmiyor.

- Bir gavura bir milyar versen çarşaf giyemez, bizim Müslümanlar ise bir milyar verip gavurun mantosunu giyiyorlar.

- Millete beğenilmeye çalışmayalım. Çarşafı kale yapıp içine giren mahfuzdur.

- Can vermeli, çarşaftan vazgeçmemeli, ne güzel şeydir o.

- Çocuklara mekteplerde **Edison**'u anlatırlar. Asıl ışık kaynağı olan güneşi yaratan **Mevlâ**'dan bahsetmezler, çok acı. O koca güneşi ağırlığıyla beraber semada nasıl bulduruyor? Güneş nasıl da güzel parlıyor, pırlıl pırlıl.

Mevlâ'nın varlığına, kudretinin büyüklüğüne delalet eden başka hiçbir âyet olmasa bu yeter. **Cenâb-ı Hakk** bunları bize niye bildiriyor? Tefekkür edip, O'nu takdir edelim diye.

- Âh âh... Kur'ân neleri haber veriyor ama bakan yok. Ah zavallı! Zeki, nur dolu çocukları mekteplere gönderiyorlar, onlarda ne nur kalıyor ne bir şey. Zift doluyorlar.

İşte bunların imdadına elimizden geldiği kadar koşmamız lazım. Bu iş asıl **Mevlâ**'nın elinden gelir ama biz de elimizden geldiği kadar uğraşacağız.

- İnsanlar sevmediklerini **Allâh**'a veriyorlar, sevdiklerini de kendilerine alıyorlar. Bu hususta size bir şey daha diyeyim. Mesela bir çocuk zeki ise “Mektebe verelim” diyorlar. Eğer zeki değilse “Medreseye verelim” diyorlar. Eee battık desene!

Asıl zekileri medreseye vermek lazım. Çünkü bu medrese ilmi sana dünyada da, kabirde de, mahşerde de lazım. O mektep ilmi ise lazım değil. İnsan âhirette “Niye o mekteplere gittim?!” diye pişman olacak, “Keşke gitmeseydim” diyecek.

- Dikkat edelim, birçoğunuz tarikattasınız. Şer-i şerîfi yaşamaya gayret edeceksiniz.

- Tarikat derslerimizi tam yapalım, sakın gevşeklik etmeyelim. Bundan üç beş sene evvel olsa gerek bir ihvanımız zuhuratında **Nakşibend Hazretleri**'ni gördü. **Bahâuddin Hazretleri** o ihvan vasıtası ile bizlere ikazda bulundu. **Nakşibend Hazretleri** buyurdu ki: “İhvanımız tarikat derslerini tam yapsınlar aksi halde çevrenizdeki savaş Türkiye'ye de sıçrayabilir.”

İhvanlarımız bu uyarıya kulak verip derslerini tam yapmış olmadılar ki, **Nakşibend Hazretleri**'nin buyurduğu gibi oldu. Bugün ülkemizde devam etmekte olan PKK çarpışmaları işte o sıçramalardandır.

- Tarikata mensup olan bir kimse cephede bekleyen asker gibidir. İşte onun için ey tarikatçı! Sen manevi askersin, gecenin erken saatlerinde kalk, uyuma, manen cepheyi bekle, teheccüd namazını kıl, rabitanı, zikrini, murakabeni yap, dersini bitirmeden yatma.

- Herkes dersine iyi çalışsın, iyi çalışılmazsa tehdit var.

Hadîs-i Şerîfler

Ebu Hüreyre (Radiyallahu anh)'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

“Kadir gecesini, kim sevabına inanıp onu kazanmak ümidiyle ihya ederse, geçmiş günahları affedilir.” (Müslim, Müsafirin 174, (769); Ebu Davud, Salat 318, (1371); Tirmizi, Savm 83)

****

Ümmü Külsûm Binti Ukbe (Radiyallâhu Anhâ) anlatıyor:

“Rasûlullah ﷺ'den işittim şöyle diyordu:

- **İnsanların arasını bulmak için hayırlı haber götüren (veya hayırlı söz söyleyen) kimse yalancı sayılmaz.”** (Buhârî, Sulh 2; Müslim, Birr 101. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 50; Tirmizî, Birr 26)

****

Müslim'in rivayetinde şöyle bir fazlalık vardır:

Ümmü Külsûm dedi ki; Rasûlullah'ın, halkın söylediği yalanlardan sadece üçüne izin verdiğini işittim. Bunlar da:

- 1- Savaşta (düşmanı yanıltmak için),
- 2- İki kişinin arasını bulmak maksadıyla,
- 3- Kocanın karısına, karının da kocasına (aile düzenini korumak için) söylediği yalandır.

Ebû Hüreyre (Radiyallâhu Anh)'dan rivâyete göre, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“Kim bir Müslüman'ın dünya sıkıntılarında bir sıkıntısını kaldırırsa Allah'ta onun ahiret sıkıntılarında bir sıkıntısını kaldırır. Yine kim, darda kalan bir Müslümanın imdadına yetişirse, Allah'da o kimsenin hem bu dünyada hem de ahirette imdadına yetişir ve işlerini kolaylaştırır. Kim dünyada bir Müslüman kardeşinin ayıbını örterse Allah'ta o kimsenin dünya ve ahirette ayıplarını örter. Kul, kardeşinin yardımında oldukça Allah'ta o kula yardım eder. (Müslim, Birr ve Sila: 17; Buhârî, Edeb: 34)

****

Ebu Ümâme (Radiyallâhu Anh) anlatıyor; Resûlullah ﷺ buyurdular ki:

“Ramazan ve Kurban Bayramı'nın gecelerini ihya eden kimsenin kalbi, kalplerin öldüğü gün ölmez.” (İbni Mace, Sıyam: 68. Beyhaki Şu'abu'l-İman, No: 3711, 3/341)

****

Büreyde (Radiyallâhu Anh) anlatıyor:

“Resûlullah ﷺ elindeki iki çakıl(dan birini yakına, diğerini uzağa) atarak:

- **Şu ve şu neye delalet ediyor biliyor musunuz?** dedi. Cemaat:

- Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dediler. Buyurdu ki:

- **Şu (uzağa düşen) emeldir, bu (yakına düşen) de eceldir.** (Kişi emeline ulaşmak için gayret ederken ulaşmadan ölür) (Tirmizî, Emsâl 7, (2874).

****

Ebu Eyyub el-Ensârî (Radiyallâhu Anh) 'dan rivayet edildiği üzere Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur:

“Her kim Ramazan orucunu tutar, sonra peşinden Şevval Ayı'ndan da altı gün oruç tutarsa, bütün sene oruç tutmuş gibi olur” (Müslim, Sıyam, 204; Tirmizi, Savm, 53; Ebu Davud, Savm, 58-59)

****

Ebû Saîd (Radiyallâhu Anh) 'dan rivâyete göre, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

“İnsanlara teşekkür etmeyen, Allah'a da şükredemez.” (Ebû Dâvûd, Edeb: 11)

İlm-i Hâl

HÜSAMETTİN VANLIOĞLU BAŞKANLIĞINDA
FİKİH KURULU

KÜRTAJ

Allah Teâlâ'ya hamd, Resulüne, al ve ashabına salat-u selam olsun. Rahim içinden doku almak anlamında olan kürtaj uygulaması genel olarak istenmeyen gebeliğin sona erdirilmesi için yapılmaktadır. Önceleri bu uygulama ilkel yollarla yapılıyordu. Ancak bunun tehlikeli sonuçları olabiliyordu. Birçok kadın bu sebeple sakat kalmış veya hayatlarını kaybetmişlerdir. Bu uygulama doktor kontrolü altında yapılırsa bile mutlak anlamda bunun caiz olduğunu söyleyemeyiz. Özellikle kabul edilecek bir mazeret yokken kürtaj yaptırmak büyük günahlardandır. Hele dört aydan sonra açık bir cinayettir. Hiçbir Müslüman kadın böyle bir cinayete teşebbüs etmemelidir.

Keza; kocalar da hanımlarının yapacakları kürtajı önlemek için son derece çaba sarf etmelidirler. Aksi durumda işlenecek cinayete ortak oldukları gibi veballeri, annelere nispetle daha fazla olur. Zira ailede yönetici durumundadırlar.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: **“Allah'ın, (üstün akıl, güzel yönetim emsali bir takım kabiliyetlerle) insanlardan bir kısmını diğerlerine üstün kılması sebebiyle ve mallarından harcamaya yaptıkları için erkekler kadınların yöneticisi ve koruyucusudur. Onun için sâliha kadınlar itaatkârdır. Allah'ın kendilerini korumasına karşılık gizliyi (kimse görmese de namuslarını) koruyucudurlar. Başkaldırmasından endişe ettiğiniz kadınlara öğüt verin, onları yataklarda yalnız bırakın ve (bunlarla yola gelmezlerse, yuvanın devamı için başka**

bir çare kalmadığından boşanmaktansa, yara bırakmayacak şekilde hafifçe) **dövün. Eğer size itaat ederlerse artık onların aleyhine başka bir yol aramayın; çünkü Allah yücedir, büyüktür.”**^[1]

Sperm, ana rahminde yumurtayla birleşip embriyo halini aldığı anda, anne hayatının bir tehlikeyle karşı karşıya bulunması hariç buna müdahale etmek caiz olmaz. Kabul edilir bir gerekçe bulunmaksızın ana rahminde henüz insan şeklini almamış ceninin alınmasına dair verilen fetvalara itimat etmemek gerekir.

Çocuğun, sperm ve yumurtanın buluşup döl lenmesi neticesinde oluşması, yaşam hakkını sperm ve yumurta sahibi ebeveyninden almasını gerektirmez. Bilakis bu hak, Allah Teâlâ tarafından kendisine verilen temel haktır. Bu sebeple ebeveyn de dâhil olmak üzere hiçbir kimsenin bu hakkı yok etmeye yetkisi olmaz.

İnsan hayatının muhafaza altına alınması dinimizin beş temel ilke ve amaçlarından biridir. Yüce dinimizin beş temel ilkesi vardır bunlar:

- 1) Dinin muhafazası
- 2) Nefsin yani insan hayatının muhafazası
- 3) Neslin yani nesebin muhafazası
- 4) Aklın muhafazası
- 5) Malın muhafazası^[2]

Yaratılmışların en şerefli olan insanın saygınlığı, İslam'ın ısrarla üzerinde durduğu ana fikirlerden biridir. Bu sebeple kabul edilir bir mazeret bulunmaksızın rahimdeki çocuğun aldirılması, diğeri bir ifadeyle çocuğun yaşam hakkını elinden almak genel olarak doğru kabul edilmemiştir.

Yüce dinimiz fıtrat dinidir. Bu sebeple fıtrata aykırı olan her bir şey İslam'a göre mahzurludur. Geçerli bir mazeret bulunmaksızın ana rahmindeki çocuğun aldirılması fıtrata müdahale olacağından sadece bu gerekçe bile bu uygulamanın caiz olmayacağına delil görülebilir. Ayrıca kürtaj, Peygamber Efendimiz'in (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem); "**Evleniniz çoğalınız zira ben kıyamet gününde sizinle (çokluğunuzla) övüneceğim**"^[3] hadis-i şerifindeki teşvikine de aykırıdır.

Ana rahmindeki embriyonun kürtaj sebebiyle alınmasından dolayı kişiye terettüp edecek günah, embriyonun bulunmuş olduğu hale göre farklılık arz eder. Bu sebeple embriyonun hangi aşamadan sonra cenin sayılacağı hususu önem arz etmektedir. Kaynaklarımız bu meseleyi dört kısımda ele almışlardır:

- Şekillenmeden önceki cenin
- Şekillendikten sonraki cenin
- Ruh verilmeden önceki cenin
- Ruh verildikten sonraki cenin^[4]

Çocuğun anne rahmindeki devreleri hakkında Allah Teâlâ hazretleri şöyle buyurmuştur: **Ant olsun ki, biz insanı süzölmüş, özlü balçıkta yaratmış. Sonra onu "nutfe" (meni, sperm) olarak muhkem bir karargâha (rahme) koyduk. Sonra nutfeyi (sülük gibi rahim duvarına yapışıp kan emerek beslenen aşılınmış yumurtadan ibaret olan) bir kan pıhtısı haline getirdik. Ardından kan pıhtısını bir çığnem et yaptık, bu çıgnemi kemiklere (sahip iskelete) çevirdik, kemiklere de (her birine uygun) et giydirdik, sonra da onu (ruh sahibi yaparak evvelki halinden çok farklı) başka bir varlık yaptık, şekil verenlerin en güzeli olan Allah ne yücedir. Sonra siz bunun ardından (ecelleriniz geldiğinde) elbette öleceksiniz.**^[5]

Bu konuya dair Abdullah b. Mesut (Allah ondan razı olsun) şöyle anlatıyor: Bize daima doğru söyleyen ve kendisine de doğru bildirilen Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "**Sizden her biriniz kırk gün annesinin karnında tutulur. Sonra bir o kadar da orada yapışkan pıhtı olur. Sonra bir o kadar da orada bir çıgnem et halinde bulunur. Sonra (dördüncü safhada) Allah Teâlâ dört kelime ile bir melek gönderir, rızkını, ecelini, şakî veyahut sa'îd (iyi veya kötü) olduğu yazılır ve ruh üflenir. Sizlerden biriniz ateş ehlinin ameliyle amel etmeye devam eder, nihâyet kendisiyle cehennem arasında bir zira (kulaç) dan başka mesafe kalmaz. Bu sırada (meleğin ana karnında yazdığı) yazı (kader) o kişinin önüne geçer. Bu sefer o kimse cennet ehlinin ameliyle amel etmeye devam eder ve cennete girer. Ve yine bir kimse cennet ehlinin ameliyle amel eder, nihayet kendisiyle cennet arasında bir zira (kulaç) dan başka mesafe kalmaz. Bu sırada yazı onun önüne geçer. Bu defa da o kimse ateş ehlinin ameliyle amel eder ve ateşe girer.**"^[6]

Nakledilen ayet-i kerime ve hadis-i şeriften anlaşılacağı üzere, ana rahmindeki çocuğun devreleri şu şekildedir:

- Embriyo, rahimle herhangi bir irtibatı olmadan ana rahminde kırk gün kalır.
- Sonra bir pıhtı parçası olarak rahimle aralarında bir bağ oluşur. Bu evrede embriyoya "alaka" denir ve bu süre de kırk gün kadardır.
- Sonra bu "alaka" yapışkan halde pıhtı bir et parçası olur. Eti ve kemikleri oluşur. Üçüncü olan bu devre de üçüncü kırkın sonuna kadardır.
- Sonra farklı bir yaratılış meydana gelir. Bu yaratılışın ilk üç safhadan farkı, kendisine ruh verilmiş olmasıdır. Buna göre yüz yirmi gün tamamlandığında ana rahmindeki embriyo ruh sahibi olur.

Ruhun yüz yirminci günde üflendiğine dair âlimler arasında görüş birliği vardır.^[7]

Özellikle şu konuya dikkat etmek gerekir. Ceninin, ruh sahibi olmasıyla canlanması aynı şey demek değildir. Zira sperm ile yumurtanın birleşmesiyle cenin; bir canlılık ve bütünlük kazanır.

Diğer bir ifadeyle embriyo oluşur. Bu safhadan sonra an be an oluşumu kemale doğru ilerler. Hatta öyle ki; elimizdeki tıp verileri ilk bir kaç haftadan itibaren organlarının teşekkül ettiğini söylemektedir.

İnsan; sadece bedenden ibaret değildir. Aksine ruh ve beden bütünüdür insan.^[8] Bu sebeple yüz yirminci günden önce yapılan kürtaj ile yüz yirminci günden sonra yapılan kürtaj günah olarak aynı değerlendirilemez. Zira Ayet-i Kerime’de devrelerin arası “sonra” anlamına gelen (ثم) kelimesiyle ayrılmıştır. Bu da, devrelerin birbirlerinden tam olarak farklı şeyler olduklarını, birinden diğerine geçişin bir dönüşüm noktası olduğunu ifade etmektedir. Ayet-i

4. HAFTA: Embriyo rahime ulaşıp yapışır.

5. HAFTA: Tüm sistemlerin öncü hücreleri belirip ayrılmaya başlar.

6. HAFTA: Sırtta nöral tüp kapanır. Kalp atışı başlar. Kulak kıvrımı çene arka gibi temel yüz karakteristikleri görülemeye başlar.

7. HAFTA: Burun kanatları gelişimi başlar, kol tomurcukları belirginleşir.

8. HAFTA: Kol ve bacaklar uzamaya devam eder. Göz, kulak, dudak ve burun şekillenmesi hemen hemen tamamlanır.

9. HAFTA: Kollar uzamaya devam eder. Parmaklar, göz kapakları oluşumu ve kulak gelişimi devam eder.

10. HAFTA: Kafa yuvarlaklaşmaya devam eder, göz kapakları göz gelişimini korumak için kapanır.

11. HAFTA: Dış genital organlar gelişmeye başlar.

12. HAFTA: Tırnaklar gelişir, yüz bir insan yüz görünümünü alır.

13. HAFTA: İdrar yapmaya başlar, baş, kol ve bacaklarda kemik oluşumu başlar.

14. HAFTA: Kollar doğumdaki uzunluğuna erişir, genital organlar dıştan belirginleşir.

15. HAFTA: Kemikler gelişmeye devam eder, saç çizgisi belirir.

16. HAFTA: Gözler birbirine doğru yakınlaşır, kulaklar son halini almaya başlar. Koordine kol bacak hareketleri görülür.

17. HAFTA: Deri altı yağ birikimi olur.

Kerime’lerde geçen “**Sonra da onu başka bir varlık yaptık. Şekil verenlerin en güzeli olan Allah ne yücedir. Sonra siz bunun ardından elbette öleceksiniz**” ifadelerinin işaretiyle, kitaplarımızda ölüm ancak ruh üflendikten sonra olabileceği söylenmiştir.

Cenine ruhun üflenmesi, daha önceden o ceninin şekillenmesine mani değildir. Nitekim günümüzdeki tıp verileri de hadis-i şerif’in zahirini teyit etmektedir.^[9] Çocuk Kardiyolojisi Uzmanı Prof. Dr. Volkan TUZCU bey efendi ile bu konuya dair yaptığımız görüşmede çocuğun ana rahmindeki devreleri hakkında bizlere verdiği bilgi şu şekildedir:

18. HAFTA: Kulaklar kafanın yan tarafındaki yerini alır ve duymaya başlar.

19. HAFTA: Rahim ve vajina gelişmeye başlar.

20. HAFTA: Hareketler anne tarafından da hissedilir.

21. HAFTA: Kilo alması hızlanır, yutkunma fonksiyonu başlar.

22. HAFTA: Saçlar ve kaslar ince bir şekilde deride görülür hale gelir.

23. HAFTA: El ve ayakta parmak izi oluşur.

24. HAFTA: Uyku uyanıklık devreleri olur. Gerçek saçlar büyüme başlar.

25. HAFTA: Ellerdeki refleksler gelişir. Çevredeki seslere karşılık verir.

26. HAFTA: Akciğer gelişimi devam eder.

27. HAFTA: Sinir sistemi gelişimi devam eder.

28. HAFTA: Kirpik gelişimi görülür.

29. HAFTA: Kemikler tamamen gelişmiş olur.

30. HAFTA: Gözlerini tamamen açıp kapatabilir.

31. HAFTA: Sinir sistemi gelişimi devam eder.

32. HAFTA: Nefes alıp vermeye başlar ayak tırnakları belirginleşir.

33. HAFTA: Gözler ışığa cevap vermeye başlar.

34. HAFTA: Tırnaklar parmak ucuna kadar ulaşır.

35. HAFTA: Hızlı kilo almaya başlar.

Ana rahmindeki çocuk ruh sahibi olduktan sonra kürtajın haram olduğuna ve bu davranışın cinayet sayılacağına dair âlimler arasında görüş birliği vardır.^[10] Hatta çocuk alınmaması durumunda anne hayatından endişe duyulsa bile Hanefi mezhebinde ağırlık kazanan görüşe göre kürtaj yine haram sayılır. Bu konuya dair son dönem Hanefi fakihlerinden Merhum Muhammed Emin b. Abidin (ö.1252) **“Reddu’l-Muh-tar”** isimli eserinde şöyle der: “Anne karnında hayatta olan ceninin alınmaması durumunda anne hayatından endişe duyulsa bile çocuğun öldürülmesi caiz olmaz. Çünkü annenin öleceği 100/100 kesin değildir. Oysa rahmindeki çocuğun hayatı 100/100 kesindir. Bu sebeple kesin olmayan annenin ölüm ihtimalinden dolayı kesin olan çocuğun hayatı sonlandırılmaz.”^[11]

“Mecmeâ’l-Fıkhiyye” diye anılan İslam Fıkıh Konseyinde bu mesele tartışmaya açılmış ve katılımcılarla yapılan müzakereler neticesinde Muhammed Emin b. Abidin gibi birçok Hanefi Fukahasının görüşünün aksine; annenin hayatını kurtarma gibi tıbben kesin bir mecburiyet oluştuğunda tıbbî bir müdahale ile rahmindeki ceninin alınmasının caiz olduğu görüşü ağırlık kazanmıştır.

Ancak dikkat edilmesi gereken önemli husus; annenin hayatı tehlikesinin kesine yakın olmasıdır. Konsey, vardıkları bu hükmün gerekçesi sadedinde Muhammed Emin b. Abidin’in dillendirmiş olduğu gerekçenin parelerinde şöyle demiştir: Kesin olan anne hayatı; -her ne kadar şu anda hayatta olsa da- doğum anına kadar hayatta kalması kesin olmayan çocuğa tercih edilir. Yani annenin yaşaması için kürtaj caiz olur.^[12]

Naklettiğimiz bu bilgiler doğrultusunda kürtaj meselesi temelde iki kısma ayrılmıştır:

- Yüz yirmi gün dolduktan sonra yapılan kürtaj
- Yüz yirmi gün dolmadan önce yapılan kürtaj

Yüz yirmi gün dolduğunda ana rahmindeki cenin ruh sahibi olduğundan bu evreden sonra, kabul edilir şer’i bir gerekçe bulunmaksızın kürtaj yaptırmanın haram olduğuna dair görüş birliği vardır.

Yüz yirmi gün dolmadan diğer bir ifadeyle cenine ruh verilmeden önce kürtaj yaptırmanın caiz olup olmayacağı hususunda fakihler arasında iki görüş ortaya çıkmıştır:

1) Çocuk, ruh sahibi olmadan önce kürtaj caizdir.

2) Başını Musa b. Ali el-Kammî’nin çektiği bazı fakihler; çocuk, ruh sahibi olmadan önce de kürtaj yaptırmanın mutlak halde caiz olmadığını savunmuşlardır. Gerekçelerini ise şu şekilde dillendirmişlerdir: Rahimdeki embriyonun sonunda varacağı hal, hayattır. Bu sebeple canlı ve berhayat olanın hükmünü alır. Bu mesele tıpkı hac bahsinde geçen ihramlı kişinin av hayvanının yumurtasını kırmasıyla üzerine cezanın terettüp etmesi gibidir.^[13]

Malikî mezhebinde kabul edilen görüşe göre; döllenme olduktan sonra, kırk günden önce de olsa cenini aldırma caiz değildir.^[14] Şafii mezhebinde de ağırlık kazanan görüş budur. Bahu-sus İmam Gazali bunu açıkça dillendirmiştir.

Hanefi mezhebinde çoğunluğun kabul ettiği görüş; kabul edilebilir bir mazeret bulunmadan kürtajın caiz olmayacağıdır. Şu kadar var ki; kabul edilir bir mazeretin bulunmasıyla kürtaj caiz olur.^[15]

Bazı kitaplarda ruh verilmeden önce kürtaj yaptırma caiz kılan mazeretler şu şekilde sıralanmıştır:

Gebeliğin, emzirmekte olduğu diğer çocuğun süt emmesine zarar vermesi ve babanın da sütanne bulacak maddi imkâna sahip olmaması.

Güvenilir tabipler tarafından annenin hamileliği sebebiyle hastalığının artacağı veya bir hastalığa yakalanacağını söylemesi.

Her hangi bir mazeret bulunmaksızın kırk, ya da yüz yirmi güne kadar kürtajın caiz olduğunu söyleyenlerin görüşü kabul edilecek olsa bile, mazeret bulunmadan bir kadının avretini helali olmayan bir erkeğe veya kadınlara göstermesinin haram olduğu göz ardı edilmemelidir.

Gebeliğini nihayete erdirmek isteyen kadın için iki seçenektен biri vardır;

a) Doktor veya ebe emsali sağlık görevlisinin yardımıyla yani tıbbî müdahale ile çocuğu düşürür

b) Çeşitli ilkel metotlarla bizatihi kendisi düşürür

Birinci seçeneğe yönelmesi halinde avretini, göstermesi haram olan kişilere geçerli biz mazereti bulunmaksızın göstermiş olur ki bunun caiz olmayacağına dair görüş birliği vardır. İkinci seçeneğe yönelecek olursa, tıbbî verilere göre; bundan dolayı annenin sağlığının zarar görmesi kuvvetle muhtemeldir. Hatta sonuç alamaması durumunda yetenekleri körelmiş, sakat çocuk dünyaya getirebilmektedir. Bu durumda hem bir ömür vicdan azabı çekecek, hem de aile ve toplum olarak maddi-manevi zarara sebep olacaktır. Şüphesiz yüce dinimiz adil tıbbi, tıp alanında hakem kabul eder. Onun mahzurlu saydığını, mahzurlu sayar.

Meseleyi toparlayacak olursak; kürtaj uygulaması, ruh üflendikten sonra ve önce şeklinde iki kısımda ele alındığını söylemiştik. Ruh üflendikten sonra, annenin ölümü hariç kürtajın haram olduğuna dair fukaha arasında görüş birliğinin olduğunu da ayrıca ifade etmiştik. Ruh üflenmeden önce yapılacak kürtaj hakkında ise genel olarak dört farklı görüş ortaya çıkmıştır:

1) Hangi safhada olursa olsun kürtaja izin verilmemiştir. Bu görüş çoğunluğun görüşüdür.

2) Mutlak halde izin verilmiştir.

3) Mazeretin bulunması ve bulunmaması diye mesele iki kısımda ele alınmıştır.

4) 40 ve 120 günden önce ve sonra diye mesele değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak; İslam'ın kabul ettiği bir mana da herhangi bir gerekçe bulunmaksızın kürtaj yaptırmak caiz değildir. Şu kadar var ki; bu yasa, kırkıncı günden önce mekruh olma mertebindedir. Zira bu merhaleden önce çocuğun uzuvları, yukarıda nakledilen hadis-i şeriften de anlaşılacağı üzere yaratılmamıştır. Kırk günden sonra bu yasağın şiddet derecesi artar. Yüz yirminci güne ulaşıncaya kürtaj işlemi kesin haram olur. Bu işlemi caiz kılan özürler de tıpkı kürtajın yasaklığı gibidir.

Yani kırkıncı günden önceki mazeretler fazla şiddetli değilken, bu günlerden sonraki mazeretler daha şiddetlidir. Ta ki yüz yirminci gün oluncaya kadar, bu safhadan sonra kürtajı caiz kılan özür sadece anne hayatının ölümle nihayete ermesidir ki bunun dahi ihtilafı olduğunu nakletmiştik.^[16]

Yüce dinimiz evli çiftlerin gebeliği önleyici tedbirler almasına izin vermiş, istedikleri zaman ve sayıda çocuk sahibi olmalarına imkân tanımıştır. Ancak başlamış olan gebeliği kürtaj gibi işler ile sona erdirmeyi doğru kabul etmemiştir. Bu sebeple istenmedik gebelikle karşılaşan ve kürtaja başvurmak isteyen ve kendince buna dair bir takım gerekçeler bulan kişiler bu işe girişmeden önce kesinlikle işin ehli hoca efendilere kendi özel durumlarını anlatmaları ve ona göre fetva sormaları gerekmektedir. En doğrusunu bilen Allah Teâlâ'dır.

KAYNAKLAR

1 Nisa/34

2 Bak: et-Tahrir ve şerhi et-Takrir ve't-Tahbir illetin kısımları - Teysiru't-Tahrir, İletin kısımları - El-Bahrü'l-Muhit

3 Musannef Abdurrezzak no:10391

4 El-Mevsuati'l-Fıkhiyye el-Kuveyti, c:2 s:56

5 Mü'minin Süresi: 12-15

6 Buhârî, Bedü'l-halk:6, no:3154, 3/1212

7 Tuhfetü'l-Mevdud bi-Ahkami'l Mevlud 1/147 - Fetava er-Remli, Cenaiz - İsam İslam ve toplum, 2/139

8 Bak; Tefsirü'r-Razi, Mü'minin Süresi: 16. ayetin tefsiri.

9 Şekillenmenin 40-42-45. günlerde olması gibi, farklı rivayetler de vardır.

10 El-Mevsuatü'l-Fıkhiyyetu'l-Kuveyti, c:2 s:57

11 Muhammed Emin ibn Âbidin, Reddu'l-Muhtâr Matlubun fi Defni'l Meyyit

12 Mecelle, Düveli, adet:5 cüz:1

13 El-Mebsut, es-Serahsî, Zeynuddin İbn Nuceym, el-Bahrü'r-Râik, ahkam'un-nifas - Muhammed Emin İbn Âbidin, Reddu'l-Muhtâr c:3 s:192 - Kemal İbnu'l-Hümâm, Fetahu'l-Kadîr, nikâh'ül-rakik

14 Haşiyetü's-Savi ala şerhu's-Sağir: Mesele'tül-ihrac'ul-meni - Haşiyetü'd-Dusuki: Mevaniu'n-nikâh

15 El-Mevsuatu'l-Fıkhiyyetu'l-Kuveytiye c:2 s:58

16 Fetava ez-Zerka s:285

Güldeste

Mustafa Özşimşekler

KUR'AN'LA YÜKSELENLER

Hem dünyada hem de ahirette mutlu olmak ve yücelmek isteyenler, Kur'an'ın emirlerine uyup nehiyelerinden sakınmalıdır. Aksi takdirde dünyada da, ahirette de hüsrana uğramak kaçınılmaz olur.

Allah-u Teala, Kur'an-ı kerim'e hürmet edip onu baş tacı yapan nicelerinin itibarını artırmış, onlara kuvvet, heybet ve iktidar nasip etmiştir. Fakat Kur'an'ı sırt ardı edip saygısızlık eden nicelerini de zelil ve perişan etmiştir.

Nitekim Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuştur:

“Muhakkak Allah-u Teala, bu Kitap (Kur'an) sebebiyle bir takım kavimleri yükseltecek, bazılarını da alçak edecektir.”

Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bu hadis-i şerifte çok önemli bir kuralı, bir prensibi beyan etmiştir. Yani Allah-u Te'âlâ Kur'an'la amel eden kimseleri veya toplumları yükseltir, onunla amel etmeyip sırt ardı edenleri ise alçaltır...

Hadis-i şerifte ifade edilen **“yükselme”** ve **“alçalma”** manevi bakımdan olduğu gibi, zâhiri bakımdan da böyledir. Nitekim tarihin tozlu sayfalarına şöyle bir bakınca, bunun pek çok misalini görmek mümkündür.

Müslümanlar Kur'an'la amel edip İslam'a hizmeti şeref kabul ettikleri zaman, Allah onların nâmını tüm cihana yaymış ve büyük devletler dize gelip önlerinde boyun eğmişlerdir.

“Allah bizi İslâm ile aziz kıldı.”

Hiz. Ömer (Radiyallâhu Anh)'a Rum Kayseri bir elçi göndermişti. Tabii bu elçi altından yapılmış üzengiler, gümüşten eğriler, etrafında korumalar ve askerler olduğu halde sanki resmi bir geçit yapıyormuş havası içinde, bir debdebe ve tantanayla Medine'ye geldi. Belki de görkemli bir törenle karşılanacağını zannediyordu ama ne tören vardı, ne de bir karşılama... Hatta görünüşe göre onun gelişi kimse'nin umurunda bile değildi. Oradan geçen yaşlı bir kadına sordular:

- Müminlerin emiri Hz. Ömer'in sarayı nerede?!

Yaşlı kadın şaşırıp ve bu şaşkınlıkla cevap verdi:

- Evladım siz hangi saraydan bahsediyorsunuz?! Ömer, bu saatte şu ilerdeki hurma ağacının dibinde yatmış kaylûle yapıyordur.

Gelen elçi ve beraberindeki heyet, bu yaşlı kadının söylediği sözlere çok taaccüp ettiler ve; “herhalde meczup birine rastladık” diye düşündüler. Çünkü onlara göre; bir mektupla Kayserileri titreten koskoca İslam halifesinin mutlaka bir sarayı olmalıydı ve yanında muhafızları olmadan, sıradan bir insan gibi hurma ağacının altında yatması da mümkün değildi.

Fakat sor-soruştur derken, o yaşlı kadının doğru söylediği anlaşıldı. Netice itibarıyla Rum Kayseri'nin elçisi biraz sonra hurma ağacının altında, sünnet üzere uyuyan Hz. Ömer'i görünce, gönlüne bir korku düştü ve adeta sıtmaya tutulmuşçasına zangır zangır titremeye başladı. Elçi ister istemez şöyle mırıldandı:

- Ben bu güne kadar nice savaflara katılıp cenk ettim. Buraya gelirken de ormanların içinden, vahşi hayvanlar arasından geçerek nice yollar katettim ve en ufak bir korkuya kapılmadım, hatta tüyüm bile ürpermedi.

- Fakat şimdi bana ne oluyor ki, uyuyan bir insanın karşısında böylesine korkuyor ve titriyorum...

Hız. Ömer (*Radiyallâhu Anh*) Allah'tan hakkıyla korkup O'na teslim olduğu için, Allah-u Teala'nın heybeti adeta Hız. Ömer'den yansyordu da onun için Kayser'in elçisi sıtmaya tutulmuş gibi tir tir titriyordu.

Allah-u Teala Kur'an'a hizmet ve hürmetleri sebebiyle, onlara böylesine bir itibar ve heybet vermiş düşmanlarının kalbine korku salmıştı. Onlar iman edip Efendimiz (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)'e gönül verince, İslam'la tanışıp Kur'an'la yol bulunca Allah onları öylesine yüceltti ki, bir kabile devleti durumunda iken çok büyük ve güçlü bir devlet haline geldiler.

Hız. Ömer (*Radiyallâhu Anh*)'ın halifeliği döneminde, Arabistan'ın dışında da büyük fetihler gerçekleştirdiler ve İslam Devleti çok geniş bir coğrafi bölgeye yayıldı. Suriye, Filistin ve Mısır İslam topraklarına katıldı. Azerbaycan ve Ermenistan da dahil olmak üzere, Horasan'a kadar bütün İran toprakları alındı. Ve böylece İslam Devleti muazzam bir şekilde genişledi.

Bizanslılar müslümanları Mısır'dan geri püskürtmek için İskenderiye'de hazırlıklara girişmişlerdi. İslam Ordusu, Bizanslıların üzerine yürüyerek burayı da ele geçirdi. Böylece Suriye'den sonra, Mısır'da da Bizan'ın haki-miyetine son verilmiş oldu.

O bir avuç Allah adamının, her türlü çile ve sıkıntıya göğüs gerip Peygamber Efendimizin liderliğinde kurdukları İslam Devleti, topraklarını genişleterek muazzam bir devlet haline geldi, öyle ki, o devrin süper gücü olan Bizans İmparatorluğu, Suriye ve Filistin topraklarında İslam Ordusu'nun karşısına çıkaracak bir ordu bulamaz hale geldi.

Bu müthiş başarının sırrını, Hız. Ömer (*Radiyallâhu Anh*)'ın şu sözü çok açık bir şekilde ifade etmektedir:

“Biz vaktiyle zelil bir kavimdik, Allah bizi İslam ile şereflendirip aziz kıldı. Eğer biz, İslam'dan başka yerde izzet ve şeref aramaya kalkarsak, Allah bizi eskisinden daha aşağı ve zelil eder.”

Altı saat hürmet, altı asır hâkimiyet...

Gerek Osmanlı Devleti'nin, gerekse diğer bütün ecdadımızın, en şanlı devirlerini Kitabullah'a bağlı ve saygılı oldukları dönemlerde yaşadıkları inkar edilemez bir gerçektir. Bunun en bilinen misalini Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Gazi'de görüyoruz.

Osman Gazi'nin Beyi olduğu Kayı Boyu Aşireti, evvelce Söğüt ve Domaniç yaylalarında konaklayan küçük bir uçbeyliği idiler. Onların gözüpük birer yiğit olmaları yanında Kur'an'a olan saygıları, ihlâs ve samimiyetleri sebebiyle Allah onlara öyle bir iktidar verdi ve öylesine büyüttü ki, tarihin en uzun ömürlü ve en geniş topraklara hükmeden devletlerinden biri haline geldiler.

Küçük bir uç beyliğinden, İmparatorluğa kadar uzanan bu yolun en önemli sebeplerinden birinin de, Osman Gazi'nin Kur'an-ı kerim'e gösterdiği saygı olduğu bilinen bir gerçektir.

Malumunuz olduğu üzere, Osman Gazi bir gece Şeyh Edebali (*Kuddise Sirruhû*)'nun evinde misafir oldu. Gece vakit hayli ilerleyince, istirahat etmek üzere kendisi için hazırlanmış olan odasına çekildi. Tam yatmak üzereydi ki, gözüne duvarda asılı olan bir Kur'an-ı kerim ilişti. Kur'an-ı kerim'e olan saygısından ve edebinden dolayı, o odada sabaha kadar ayağını uzatıp yatamadı.

Şeyh Edebali sabah namazı için Osman Beyi uyandırmaya gelince, yatağının hiç bozulmadığını gördü. Bileği gibi imanı da çok güçlü olan bu yiğit, sabaha kadar yatmamış ve Kur'an-ı kerim'e karşı (altı küsur saat) el pençe divan durmuştu. (Kur'an-ı kerim'i sabaha kadar okuduğu da söylenir).

Bazı ulema, bu olayı zikrettikten sonra şöyle bir tesbit yapmışlardır:

“Hikmet-i İlâhi, Osman Gazi'nin Kur'an'a olan bu saygısından dolayı, Allah-u Teala onun her saatine bir asır lütfetmiştir. Böylece kendinden sonra gelen evlatları yedi cihana hükmetmişler, İslâm'ın o aziz bayrağını tam bir liyâkatle altı yüz küsur sene, üç kıtada dalgalandırıp dünyaya adâlet dağıtmışlardır.”

Bir fermanla Fransa'da yüz yıl dans yasaklandı

Avrupa'daki imparatorluğun başında bulunan Şarlken'in büyüme ve yayılma ihtirasları, Fransa ile arasında bir savaş çıkmasına sebep olmuştu.

Neticede; Şarlken'in ordularıyla çarpışan Fransa Kralı I. Fransuva'nın ordusu, Kuzey İtalya'da bulunan Pavia'da yenildi ve kendisi de Şarlken'e esir düştü.

Fransız'lar, Şarlken karşısında aciz kalınca Osmanlı Sultanı Kânûnî Sultan Süleyman'a mektup gönderip kurtarılması için yardım istediler. Cihan padişahı Kânûnî, kendisinden istenen bu yardım talebine olumlu karşılık verdi ve bunu ifade eden bir mektup yazarak gelen Fransız elçisiyle gönderdi.

Netice olarak, Kânûnî'nin yardımıyla Fransa kralı Fransuva esaretten kurtuldu. Serbest kalan Fransuva bunu kutlamak için bir takım eğlenceler tertip etti. Fransız halkı da bu eğlencelere katıldı ve dans ederek, wals yaparak bunu kutlamaya başladılar.

O vakitler Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları Fransa'ya kadar dayanıyordu. Komşu ülkede dans edildiğini haber alan Cihan Padişahı Kânûnî Sultan Süleyman, derhal bir ferman yazarak Fransa Kralı Fransuva'ya gönderdi. İşte o mektubunda özetle şöyle diyordu:

“Ben ki 48 krallığın Hakanı, Sultân Bayezîd oğlu Sultân Selîm Hân oğlu Sultan Süleyman Hân'ım.

Sefirimden aldığım habere göre, memleketinizde dans namı altında kadın-erkek birbirine sarılmak suretiyle, alâmele i'n-nâs icrâ-i luğbîyât yapılmakta olduğu mesmû'u şahânem olmuştur.

Hem hudud olmaklığımız itibarıyla işbu rezaletin memleketime de sirayet etme ihtimali olması hasebiyle, nâme-i hümayûnumun elinize ulaşmasından itibaren bu melanete derhal son verilmediği takdirde, orduyu hümayûnumla bizzat gelip men etmeye muktedirim.”

Kânûnî Sultan Süleyman'ın bu mektubundan sonra Fransa'da yüz sene dans yapılamamıştır. Bu mektuplar, Osmanlı Devleti'nin ve sultanının o zamanki gücünü ve nüfûzunu açıkça ortaya koymaktadır...

Kanûnî fetvasız iş yapmazdı

Topkapı Sarayı'nın bahçesindeki o güzelim ağaçlardan birkaç tanesini karıncalar sarmıştı. Kânûnî ağaçları ilaçlatmayı düşündü ama bundan dolayı karıncalar da zarar görebilirdi. Bunun câiz olup olmadığını öğrenmek için Ebu's-Suûd Efendi'ye bir pusula yazıp gönderdi. Edebî bir dille yazdığı pusulada şöyle diyordu:

Dırahta ger ziyan etse karınca

Bir vebâli var mıdır ânı kırınca?..

(Ağaca zarar veren karıncaları öldürmenin, bir günahı var mıdır?)

Bu pusulayı Ebu's-Suûd Efendiye takdim ettiklerinde, pusulayı dikkatle okudu ve hemen arkasını çevirip o da aynı edebî üslûpla şu beyitle cevap verdi:

Yarın Hakkın divanına varınca

Süleyman'dan hakkın alır karınca...

Kânûnî'nin Vasiyeti

Kânûnî Sultan Süleyman Hân'ın, vefat ettiğinde yerine getirilmesini istediği bir vasiyeti vardı. Kabre defnedilirken, şahsına ait küçük bir sandığın da kendisiyle birlikte mezara konulmasını vasiyet etmişti.

Ömrü savaş meydanlarında, seferlerde geçen Sultan Süleyman **Zigetvar Seferi**'nde iken vefat etti. Cenazesi İstanbul'a getirilince derhal defin işlemlerine başlandı ve vasiyeti üzere bu sandık da ortaya çıkarılıp hazırlandı.

Cenaze namazı kılınıp sıra defin işine gelince, Şeyhülislam Ebu's-Suûd Efendi'ye, Sultan Süleyman'ın böyle bir vasiyeti olduğunu ilettiler ve bu sandığı da takdim ettiler. Fakat Ebu's-Suûd Efendi, “İslam Dini'nde kişinin herhangi bir değerli eşyasının mezara konulması yasak olduğu” gerekçesiyle buna itiraz etti ve:

- **Zinhar böyle bir vasiyeti yerine getirmeyesiz, dini mübine uymaz,** dedi.

Tabi cenazede bulunan bazı devlet erkânı “bunun bir padişah emri olduğunu” söyleyip vasiyetin yerine getirilmesini istediler. Olurdu, olmazdı derken sandık açıldı. Bir de ne görsünler?.. Sandığın içi bir takım kâğıtlarla dolu. Bu kâğıtlar; Kânûnî'nin hayatı boyunca verdiği kararların, Dîn-i Mübin-i İslam'a uygun olup olmadığı hakkında Şeyhülislam Ebu's-Suûd Efendi'den aldığı, mühürlü fetvaların yazılı olduğu kağıtlar...

Meğer Kânûnî, Hâkimlerin Hâkimi olan Hz. Allah'ın huzurunda; “aldığım tüm kararları, Şeyhülislam'ın verdiği fetvalarla aldım” diyebilmek için, delil olsun diye böyle vasiyet etmiş...

Bunun üzerine, bu fetvaları veren Ebu's-Suûd Efendi ağlamaya başladı. Gözleri yaşlı bir şekilde dedi ki:

- **Hey gidi koca sultan, sen kendini Allah katında temize çıkardın. Bakalım bu fikir ne yapacak?..**

Şanlı ecdadımız fetvasız iş yapmamışlar, Kur'ân-ı kerim'in men edip yasakladığı bir icraata imza atmamışlardır. Onlar Kur'an'a sımsıkı sarılıp baş tacı ettikleri müddetçe, Allah'da onları yükseltmiş, yüceltmış ve tüm dünyada söz sahibi yapmıştır. Öyle ki, bir mektupla Fransa'da oynanan dans denen bu illet derhal yasaklanmış ve bu yasak yüz sene devam etmiştir.

Bu arada şunu da ifade delim ki; kadın ve erkeğin birlikte icra ettiği dans denen bu oyunun, ilk defa Kânûnî devrinde Fransa'da yapılmaya başlandığı tarihi bir vesikadır.

Ne üzücü bir hadisedir ki; o gün tuvalet kültürünü dahi bilmedikleri için saraylarının odalarını pislik götüren ve temizlik ahlâkından haberi bile olmayan Fransız toplumunun çıkardığı bu dans denen illet, maalesef günümüzde dünyanın pek çok ülkesinde, hatta İslam ülkelerinde bile bir çağdaşlık ve medeniyet göstergesi olarak kabul edilmiştir.

Ne garip bir hadisedir ki; bazı anne-babalar, bazı televizyon kanallarında düzenlenen dans yarışmalarına çocuklarını sokabilmek için, maalesef kendi elleriyle yavrularını götürüp kapılarında saatlerce sıra beklemektedirler.

Bu gibi meşguliyetler maalesef o şanlı ecdadın kemiklerini sızlatmakta ve onların emanetini muhafaza edemediğimizi göstermektedir. Rabbim bizlere akıl-fikir ve şuur ihsan eylesin, o şanlı ecdada layık birer torun eylesin. Amin!

Kur'an okumak sünnet, dinlemek vacip yaşamak ise farzdır.

Evet Kur'ân-ı Kerim'e hürmet edeni Mevla Teala yüceltir, itibar ve kıymet kazandırır. Ancak şunu da yanlış anlamamak lazımdır ki; Kur'ân'a saygı göstermek demek, sadece zâhiri olarak ona tazim etmek, onu yüksek bir yerde tutup bulunduğu odada yatmamak demek değildir. Elbette bu da çok önemlidir ama bununla birlikte asıl hürmet, onu hayatımıza rehber kabul etmek, içindeki ahkâmıyla amel etmektir.

Şayet insan, Kur'ân'ı kerim'i atlastan kumaşlara sarsa, mis gibi kokan altın yaldızlı muhafazalar içinde evinin en müstesna yerinde saklasa, her gece yatarken ve sabah kalktığı anda öperek başına koysa, yüzüne gözüne sürse; eğer Kur'an'ın emirlerine uymuyor, yasaklarından kaçınmıyor, onun ahlâkıyla ahlâklanmıyorsa ona gereken hürmeti ve saygıyı göstermiş sayılmaz.

Gerçek manada Kur'an'a hürmet etmek, onunla amel etmektir. İşte o zaman Kur'an bizi yüceltir, itibarımızı artırır ve kıymet kazandırır. Yok eğer Kur'an'ı bir kenara bırakır, onu sadece gelinlik kızlarımızın çeyizi veya evlerimizin süs eşyası olarak duvarlarda asılı bir şekilde bırakırsak, ona sadece ölüye okunan kitap gözüyle bakarsak işte o zaman itibarımızı da, kıymetimizi de kaybeder ve zillete düşenlerden oluruz.

Şunu hatırımızdan çıkarmayalım ki;

Kur'an okumak Sünnettir, okunan Kur'an'ı dinlemek Vaciptir, onu yaşamak ise Farzdır.

Fi Emanillah!

KISSADAN HİSSELER

KUR'ÂN FRANSA'DAN KUVVETLİ İSE BEN NE YAPABİLİRİM?

Cezayir'in Fransa'nın sömürgesinde olduğu yıllarda, Müslüman Cezayir-lileri asli kimliklerinden uzaklaştırmak ve Kur'an-ı kerim'in onlar üzerindeki tesirini kaldırmak için her yolu denediler.

Cezayir istilasından yüz sene geçtikten sonra bir Fransız hakimi Cezayir'de şöyle diyordu:

- Kur'an'ı aralarından kaldırmalıyız. Müslümanları yenebilmemiz için Arapça'yı yasaklayıp, söküp atmalıyız!

Bu ve buna benzer söz ve düşünceler, Fransa'da bir takım garip uygulamalara sebep oldu. Cezayirli gençlerin kalbinden Kur'an'ı ve onun tesirlerini kaldırmak için çalışmalara başladılar. İşte bunlardan bir tanesi şöyle cereyan etti:

Cezayir'den on tane Müslüman genç kızı alarak Fransa'ya getirdiler. Fransız okullarına kaydettiler. Onlara Fransız elbiseleri giydirdiler, Fransız dilini öğretip kendi kültürlerini de iyice telkin ettiler. Artık bu kızlar, tam olarak Fransız'a benzemişlerdi.

Aradan on sene kadar geçtikten sonra bu Müslüman kızların her şeyleriyle Fransızlaştığını göstermek için bir tören düzenlediler. Geniş katılımlı olan bu törene; bakanlar, gazeteciler, mütefekkirler, bu politikadan yana olan yabancı diplomatlar da çağırıldı.

Ancak törenin daha başında, davetliler hiç beklemedikleri bir sürprizle karşılaştılar. Çünkü gözler tam sahneye çevrilip heyecanlı bir sessizlik ortalığı kapladığı zaman, Fransızlaştıkları söylenen Cezayirli kızlar birden salona kendi İslami kıyafetleriyle girivermişlerdi.

Olaya şahid olan Fransız gazeteciler gürültüyle ayağa kalkıp bağırışmaya, feryad etmeye başladılar. Fransız yetkililerden hesap sorarcasına, dediler ki:

- Yüz yirmi sekiz senedir Fransa Cezayir'de ne yaptı, söyler misiniz?

Fransa'nın müstemlekeler bakanı ayağa kalkıp çaresizlik içinde şu cevabı verdi:

- Kur'an, Fransa'dan kuvvetli ise ben ne yapabilirim?

Rüyadaki padişahlığın kıymeti

Padişahın biri yardımcılarıyla birlikte kır-lara gezmeye çıktı. Gezinti esnasında bir ağacın altında uyuyan bir adam görünce, yanındakilere dedi ki:

- Şu garibi uyandırın da, yılan veya haşerat kendisine zarar vermesin.

Adam uyanınca baktı ki karşısında padişah, önce şaşırıldı ama sonra söylenmeye başladı.

- Beni niye uyandırdınız! Rüyada ne güzel padişahım, saraylarım, ordularım vardı. Onlara şöyle emrediyordum, şunları yapıyordum...

Bunun üzerine padişah gülerek dedi ki:

- İyi ama bak kendin söylüyorsun, "rüyada" diyorsun. Rüyadaki padişahlığın ne kıymeti var. Bak gözünü açınca, bitti.

Bunun üzerine adam şöyle cevap verdi:

- Doğru, benim padişahlığım gözümü açınca bitti. Senin padişahlığın ise gözünü kapatınca bitecek, ne farkı var?

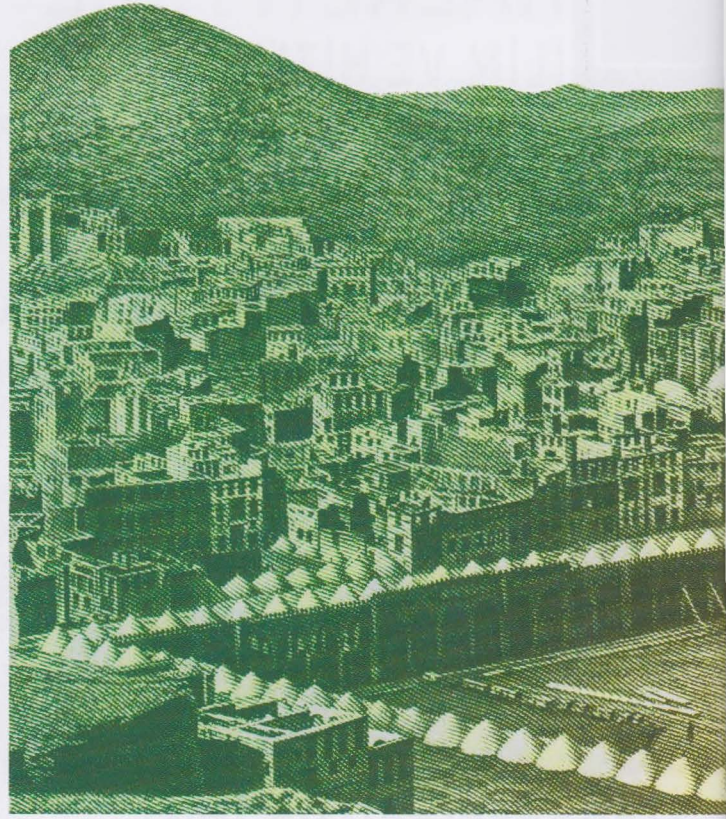
Bir Sahâbîyi Tanıyalım

ZÜBEYR BİN

AVVÂM

(Radiyallâhu Anh)

(3.BÖLÜM)

Bu olayla alakalı olarak Hz. Zübeyr'in oğlu Abdullah şöyle anlatır:

“Ahzâb günü, babam atının üstünde iki yahut üç kere Kurayza oğullarına gidip geldi. Evimize dönünce babama:

- Babacığım! Ben seni, Benî Kurayza yurduna gidip gelirken gördüm, dedim.

Bunun üzerine babam şöyle anlattı:

- Rasûlullah (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) “Benî Kurayza ya kim gider de onların haberini bana getirir” buyurmuştu. Ben derhal oraya gittim. Geri döndüğümde Rasûlullah Efendimiz, anası ile babasını bir arada zikrederek “anam-babam sana feda olsun” dedi.

Benî Kurayza'dan gelmesi muhtemel saldırıya karşı Resûlullah (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem), Zübeyr b. Avvam'ı bir birliğin başında görevlendirdi. Yahudiler, ihanetleri yüzünden ölüm cezasına çarptırılınca cezalarının infazında Hz. Zübeyr'de bulundu.

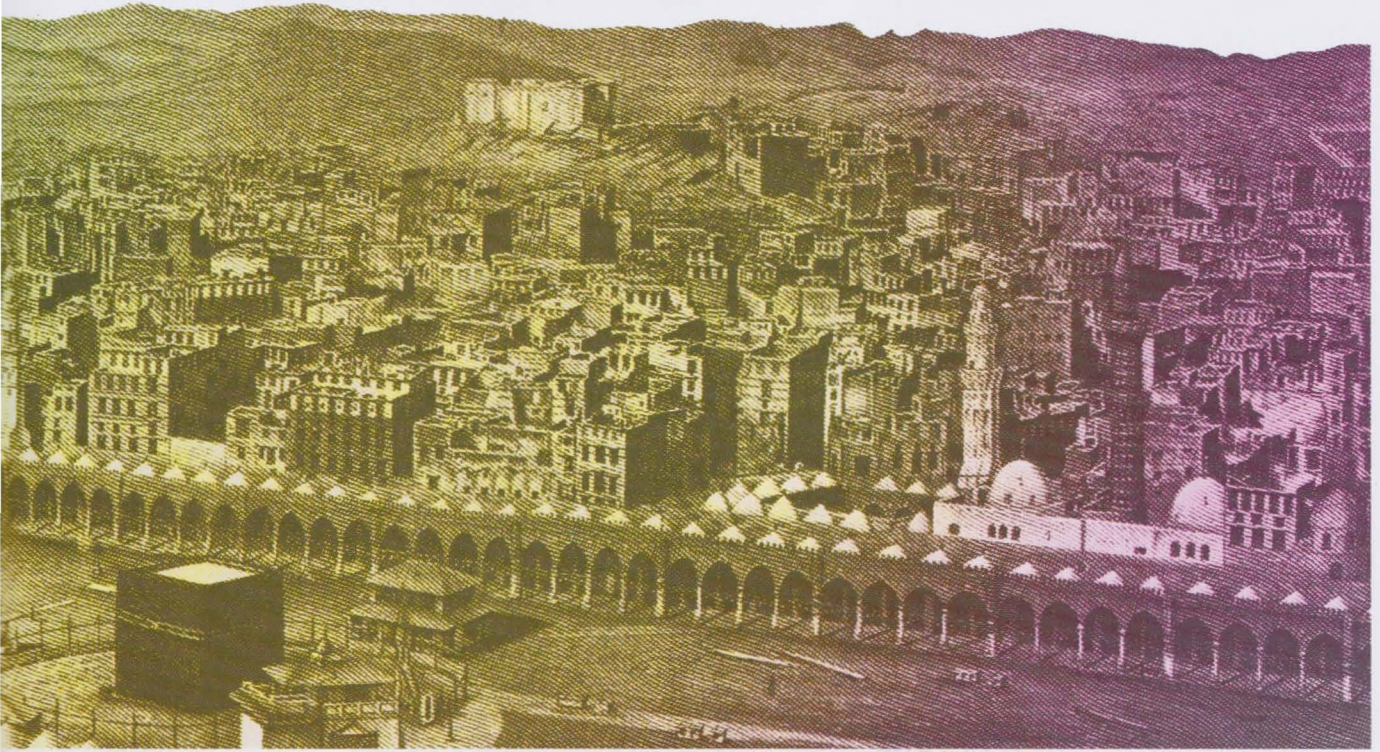
Kahramanlıkları

Efendimiz'le birlikte tüm savaşlara katılan Zübeyr b. Avvam (Radiyallâhu Anh) Hudeybiye Antlaşması'nda da yer aldı. Hayber Savaşı'nda büyük kahramanlıklar gösterdi. Vâdi'l-kurâ Serriyesi ile “Fedek”in fethine katıldı.

Hendek Gazvesi'nde kuşatmanın ilk günlerinde, müşriklerin cengâverlerinden Nevfel b. Abdullah el-Mahzûmî ortaya çıkıp meydan okuduğunda önce karşısına kimse çıkmadı, fakat ardından Zübeyr b. Avvam (Radiyallâhu Anh) meydana çıktı ve onunla çarpışıp öldürdü.

Bu esnada Benî Kurayza yahudilerinin Peygamber Efendimizle yapılan anlaşmayı bozduğu ve müslümanlara ihanet ettiği haberi geldi. Peygamber Efendimiz bu haberin doğruluğunu teyid etmek için, birinin oraya gidip durumu araştırmasını istedi. Efendimiz onların üzerine gidecek bir yiğit arıyordu. “Kim gidecek?” diye sorduğunda ise hep Hz. Zübeyr cevap verdi. Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Hz. Zübeyr'in her seferinde bu işe gönüllü olarak ileri atılmasına çok memnun oldu ve:

- **Anam babam sana feda olsun, ey Zübeyr!** diyerek iltifatta bulundu.

Mekke'yi fethetmek için yola çıkan İslâm Ordusu'nun kumandan ve sancaktarlarından biri de Hz. Zübeyr'dir. Peygamber Efendimiz, Mekke'nin dış semti "Hacûn"da konakladığında Hz. Zübeyr, Resûlullah'ın sancağını Onun çadırının önüne dikti. Mekke'ye üç koldan giren ordunun sol cenahına kumanda etti. Mekke halkının bir kısmı toplanmış, İslam mücahitlerine tazimde bulunuyorlardı. Bu sırada Hz. Zübeyr ile Mikdad bin Esved at üzerinde geldiler. Sevgili Peygamberimiz elbisesinin ucuyla yüzlerindeki tozu sildi, onlara dönerek şöyle buyurdu:

- Ben ganimetten at için iki pay, süvari için de bir pay veriyorum. Bu miktarı kim azaltırsa, Allah da onu noksan kılsın!

Huneyn Savaşı'nda, düşman ordusu aniden baskın yaparak saldırdığında, ilk anda panik içinde dağılan İslam Ordusundan çok az kimse dağılmamış ve Peygamber Efendimizin etrafında kalmıştı. İşte Efendimizi yalnız bırakmayan ölüm fedailerinde Hz. Zübeyr'de bulunuyordu. Sonra Efendimizin etrafında toplanan İslam Ordusu düşmanı ağır bir yenilgiye uğrattı. Düşman kaçarak Tâif kalesine sığındı. Hz. Zübeyr Taif Kalesi'nin muhasarası'nda da bulundu. Tebük Seferi'ne de iştirak etti. Veda Haccı'nda ise, yine Peygamber Efendimizin yanındaydı.

Hz. Ömer devrinde tekrar Fetih Ordusuna katıldı

Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in vefatından sonra halife seçilen Hz. Ebu Bekir (Radiyallâhu Anh)'a ilk biat edenlerden biri de Hz. Zübeyr'dir. Hz. Ebu Bekir'in halifeliği döneminde aktif bir görev almadı, gerek siyasi, gerekse idari hayattan geri durmayı tercih etti.

Fakat Hz. Ömer'in halife olmasıyla birlikte fetih sahasında yeniden boy göstermeye başladı.

Ashabın destan kahramanlarından biri olan Hz. Zübeyr, Hz. Ömer devrinde fetih ordusuna tekrar iştirak etti.

Hz. Ömer döneminde, halifenin en yakınındaki kişiler arasına girdi. İdari konularda danışmanlığını yaptı, taleplerini halifeye bildirmek isteyenlere yardımcı oldu, halka daha yumuşak davranması için halifeye tavsiyelerde bulundu.

Mısır'ın fethiyle vazifelendirilen Amr bin Âs (Radiyallâhu Anh), Fustat Muhasarası sırasında Halife Hz. Ömer'den yardım istediğinde, Hz. Ömer 4000 civarında asker gönderdi. Bu ordunun başında Zübeyr b. Avvam ile birlikte üç sahabi daha vardı. Hz. Amr b. Âs muhasara işini Hz. Zübeyr'e havale etti.

Hız. Zübeyr özellikle Babilon ve İskenderiye şehirlerinin ele geçirilmesinde önemli roller üstlendi. Burada da askerî tecrübesini ve dehasını kullanarak kaleyi muhasara etti. Atlıları ve piyadeleri uygun yerlere yerleştirdikten sonra mancınıklar kurarak kaleyi tehdit etti. Muhasara uzayınca stratejiyi değiştirip başka bir taktik kullandı. Hazırlattığı ipten merdivenlerle kale duvarlarına tırmanan mücahitler, içeri girdiler ve kale kapısını açarak İslam Ordusu'nun içeri sızmasını sağladılar. Böylece kaleyi fethettiler.

Suriye ve Mısır topraklarının İslam beldesi hâline gelmesinde Zübeyr b. Avvam (*Radıyallâhu Anh*) gibi mümtaz sahabelerin büyük payı vardır. Cihat ederek fethedilen bu ülkeler sonunda birer İslam beldesi haline geldi.

Şehâdeti

Hız. Ömer'in vefatından sonra, halife seçimini gerçekleştirmek için tayin ettiği altı kişilik Şûra Heyeti üyelerinden biri de Zübeyr b. Avvam'dır.

Hız. Osman devrinde devlet işlerine karışmayıp sükûnet içinde yaşayan Hız. Zübeyr, Hız. Ali'nin halife olmasından sonra, Hız. Talha ile birlikte müracaat ederek Hız. Osman'ın katillerinin cezalandırılmasını istediler. Daha sonra meydana gelen Cemel Vakası'nda ise Hız. Âişe tarafında yer aldılar.

Hız. Osman'ın katline iştirak etmiş olan bir kısım âsilerin ve bazı fitnecilerin ortalığı karıştırmasıyla maalesef kılıçlar kalktı, iki tarafta bir anda kendini savaşın içinde buldu ve Müslüman kanı döküldü. Bu savaş esnasında bir ara Hız. Ali ile Hız. Zübeyr (*Radıyallâhu Te'âlâ Anhümâ*) yüz yüze geldiler. Hız. Ali Ona, Peygamber Efendimizin bir hadisini hatırlattı:

“Hatırlar mısınız, bir gün Resûlullah ile birlikte giderken Sana rastladık. Resûlullah sana, ‘**Sen bir gün Ali'yle haksız yere savaşacaksın.**’ demişti.”

Bu ikazı duyan Hız. Zübey birden duraksadı:

“**Evet, hatırladım. Eğer bunu daha önce hatırlamış olsaydım, yerimden kumıldamaz-**

dım. Yemin ederim ki, ben seninle savaşmam!” diyerek savaş alanını terk etti.

Hız. Zübeyr oradan ayrılırken peşine “Amr bin Cürmüz” adında bir adam düştü ve takibe başladı. Vâdi's-Sibâ' denilen mevkide Hız. Zübeyr mola verdi ve bir ara namaza durdu. Hız. Zübeyr tam secdeye varınca, bunu fırsat bilen Amr bin Cürmüz denen nasipsiz adam büyük sahabiye şehit etti.

Hız. Zübeyr'in atını, kılıcını ve yüzüğünü aldı, kendisini takdir edip hediyeler verir ümidiyle Hız. Ali'nin yanına gitti. Ve Hız. Zübeyr'i öldürdüğünü söyledi. Amr b. Cürmüz'ün verdiği bu acı habere şaşırın ve çok üzülen Hız. Ali adeta haykırarak dedi ki:

- Vallahi ben Allah Resûlü'nden; “**Safiyye'nin oğlunu** (Hız. Zübeyr'i) **öldürene cehennem müjdele!**” dediğini duydum.

Hız. Ali çok üzüldü, gözyaşı döktü ve cenaze namazını bizzat Kendisi kıldırdı.

Hız. Zübeyr güçlü kuvvetli fedakâr, muttaki ve cömert bir zat idi. Cesareti ve kahramanlığı ile tanınmıştı. Müslümanlar arasında emanete riâyetiyle meşhurdu. Sahabeler en kıymetli şeylerini getirip Hız. Zübeyr'e emanet ederlerdi. Bu vasfından dolayı Hız. Ömer onu “**dinin bir rüknü**” ifadesiyle methetmişti.

Ashâb-ı kirâm'dan biri şehîd olunca, onun yetimlerine vasî olur, onları beslerdi. Allah Resûlü: “**Talha ile Zübeyr cennette komşularımızdır**” buyurarak, onları müjdelemişti.

Peygamber Efendimiz'le uzun süre beraber olmasına, ayrıca vahiy kâtipliği de yapmasına rağmen sadece otuz sekiz kadar hadis nakletmiştir. “Neden bu kadar az hadis rivayet ettiğini” soran oğlu Abdullah'a, “**Resûlullahın söylemediği bir sözü ona nisbet edenin cehenneme gireceği**” hakkındaki hadisi şerifi bizzat duyduğunu, Resûlullah'tan işittiklerini aynen nakledememekten korktuğu için rivayette bulunmadığını ifade etmiştir.

Allah Ondan razı olsun!..

MUSTAFA ÖZCAN

EHL-İ SÜNNET NE İŞE YARAR?

Ehl-i Sünnet İslam'ın dış çeperidir ve gelen saldırıları iç kaleye girmeden savunur. İslam'ı savunmak için dış çeperin ve bağışıklık sisteminin diri tutulması iktiza eder, gerekir. Bununla birlikte Humeyni devriminden sonra alimlerimiz, kanaat önderlerimiz gevşeklikleriyle ve dahi lüzumsuz, yersiz iyi niyetleriyle birlikte cumhuru, kamuoyunu zayı ettiler. Bunun istisnası varsa da, az. Muhammed Surur Zeynelabidin'in Mecusilerin Sırası Geldi (Ve Cae devrü'l Mecus) Said Havva'nın 'Humeynicilik: Tavırda ve Akaitte Aykırılık(El Humeyniyye: Şuzuz fi'l akaid şuzuz fi'l mevakif)' gibi bir iki istisna dışında ihtiyat ve bağışıklık sistemini güçlendirmeye matuf çalışmalar takrip çağrılarının gürültüsü arasında kaybolup gitmiştir. Iraklı alimlerden Muhammed Ayyaş el Kubeysi ümmeti Mecusi kalıntılarının veya çağdaş Mecusilerin ağına ve tuzağına düşüren gaflet erbabı hocaların veya kanaat önderlerinin bu işle alakalı olarak kendilerini muhasebeye çekmediklerini ve tövbe ve istiğfar getirmediklerini hatırlatıyor. Bundan yakınıyor. Demek ki hala mesele hafife alınıyor. Onlar ki, temkin sınırını kaldırarak insanların mahzurlu alana düşmelerine vesile oldular. Hadiste belirtildiği gibi: Haram belli helal bellidir ve arada benzeşik ve karmaşık bir alan vardır. Sakınmayan ve a'rafa dalan endişe edilir ki harama düşer. Bu yüzden de küfür ve iman çizgisi arasında kalan gri alan ve gidip gelen çizgi kırıklarından, tali çizgilerden sakınmak gerekir. Şia muhabbeti iki şekilde tezahür etti. Bunlardan birisi ağızımızda tüy bitercesine uyardığımız hesaplı İsrail ve ABD düşmanlığı idi. Bu sahte düşmanlık

Müslümanların Şia'yı görmesine kalın bir perde olmuştur. Hab-u gaflet olmuştur. Şimdi ise iş isten geçmiş ve atı alan Üsküdar'ı geçmiştir. Bunların devrimin ilk günlerinde bile İranga-te skandalına imza attıklarını ve el altından ve bel altından ABD hatta İsrail ile anlaştıklarını ve buluştuklarını söylediğinizde kulak asan olmadı. Lübnan'da münteşir Şira dergisi İran'ın alavere dalavereli, İsrail ve ABD ile karmaşık ve karanlık ilişkilerini nazara verdiği halde bazıları bunu tevil yoluna gitmiş ve perdeyi biraz daha kalınlaştırmışlar ve görüş mesafesini azaltmışlardı. İlhan Kaya'nın İran tuzağı adlı kitap (Nehir yayınları arasında çıkmıştır) böyle yanıltıcı bir kitaptır. Piyasaya benzeri İran'ı aklayan gerçekleri karartan onlarca sürülmüştür. Lakin vakıa hepsini tekzip etmiştir, etmektedir. Adeta ilk günlerde herkesin gözü ve vicdanı bağlanmıştı. İran'a toz konduramıyorlardı. Bugün ise bu ilişkilerini aleniye dökmekten çekinmiyor, hicap duymuyorlar. Zira bizi uyutarak ve bağışıklık sistemimizi iptal ederek bir noktaya kadar geldiler. Bazı hislerimiz iptale uğramıştır. Öncelikli olarak Humeyni'nin sahte Batı İsrail düşmanlığıyla birlikte önce siyasi Şiilik zuhur etti ve taban tuttu. Ardından rahatça mezheplerini yaymaya başladılar. Said Şaban, Fethi Yeken gibi efsanevi İslami önderler İran pençesine düşenler arasında yer aldılar. Ardından da sıra Şii pençesine düşenlere geldi. Malik Bin Nebi'nin parlak talebelerinden Raşid Bin İsa bunlardan birisidir. İran'ı sadece siyasi tutumlarıyla değil mezhebi tutumlarıyla da benimsedi ve Ehl-i Sünneti küçük ve hakir ve hafif görmeye başladı. Bunun vebali kimin?

Sıkı durmayan alim, kanaat önderlerinin ve aydınların! O yöne yatırım yapanlar manevi sermayelerini kaybetmek istemediler. Halbuki en iyi manevi sermaye yanlıştan dönebilmektir. Onlar ise nefis sermayesine sarıldılar. Hakka ittiba yerine hevalarına uydular ve burunlarının dikine gittiler. Bunun vebali bugün hala yaptıkları nedeniyle pişmanlık duymaktan kaçınan bağışıklık sistemini kıran gafillerdedir. Tarih ortada iken Şia'ya ve sapkın önderlerine nasıl güvendiler? Türkiye'de Ehl-i Sünnet duruşunu ve bağışıklığını kırmak için Yaşar Kaplan gibilerin önderliğinde Ehl-i Sünnet soruşturması gibi garip faaliyetler yürütüldü. Buradan çıkan sonuç şu oldu: Ehl-i Sünnet diye bir şey yokmuş! Ehl-i Sünnet seraptan ibaret. 'Ortak bir çizgisi, duruşu yok ki, siz neyin savunmasını yapıyorsunuz?' demeye getirdiler. Dolayısıyla bağışıklık sistemini kıranlar Şia'ya teslim olmanın önünü açtılar. Popülizm rüzgarlarının sert esmesi nedeniyle bu akıma karşı çıkanların sesi sedası pek duyulmadı. Haykırımları vicdanlarda yankılanmadı. Bunun sonucu Bağdat düştü ve milyonlarca ehl-i İslam telef oldu. Yeni nesil Hülagu-Tusi ittifakı, beraberliği türedi. Humeyni, El Hükümet el İslamiyye kitabında Tusi'nin İslama büyük hizmetler ifa ettiğini yazmaktadır. Hizmeti olsa olsa Moğollarla Sünni alemine karşı ittifak etmesidir. Şia'ya göre İslam fütuhata diye bir şey olmadığı gibi keza Moğol zulmü diye de bir şey yoktur. Halbuki Papa Fransis dahi Müslümanlara özenerek Hıristiyan fütuhatından bahsedebiliyor!

Şiilere göre, ölenler Ehl-i Sünnet olduğu müddetçe kayıplar kayıp sayılmaz. Bugün Nasirüddin Tusi'nin kisvesinde Humeyni ve halefi Hamaney bulunmaktadır. Hülagu'lar ise birden fazla. Irak cephesinin Hülagusu Bush ailesi idi. Suriye cephesinin Hülagusu ise Putin'dir. Bu çukur adam ikide bir kendisi gibi çukur laflar ediyor. Sözelimi Sünnilerin ve Şiilerin bölgeden göç ettiklerini ama göç ettikleri yerlerde birbirleriyle kuzu kuzu geçindiklerini ifade etmektedir. 'Kanı bitlendi' diye bir tabir vardır.

Şiileri şımartırsanız tarihi kin birikimleri ortaya çıkar. Nitekim öyle olmuştur! Yeni Haçlılar ve Moğollar Humeyni liderliğinde Şiileri şımartmışlar ve ehli İslam'ın üzerine sürmüşlerdir.

Bununla birlikte Suriye'de gelinen süreçte Sünnilerin büyük kabahati olmuştur. Talebna minallah el meded ersele ilayna hafız el esed/Allah'dan medet diledik bize Esat'ı gönderdi şeklinde diye tekerlemeler ile tempo tutmuşlardır. Bu hatanın bedelini bugünkü nesiller göçle ve katliamla ödemektedirler. Irak'ta Ehl-i Sünnetin üfulu çağdaş Moğolları temsil eden Amerikan işgaliyle başlamıştır. Humeyni 8 yıl savaşla arpa boyu mesafe alamamışken Bush hem Afganistan hem de Irak'ı altın tepside Şiilere ve onların siyasi aktörü İran'a sunmuştur! Irak'ta Sünni kitlelerin tehcir dalgası ve Sünni yönetimin işgalle bertaraf edilmesiyle birlikte Ehl-i Sünnetin üful ve söndürülmesine yabancılar da tanıklık etmektedirler. Deborah Amos adlı gazeteci Irak'ın Sünnilerden boşaltılmasını konu eden 'Eclipse of the Sunnis: Power, Exile, and Upheaval in the Middle East' başlıklı bir eser kaleme almıştır. Arapçaya tercümesinde konu, Irak'ta Ehl-i Sünnetin tasfiyesi, üfulu ve sönüğü olarak takdim ve ifade edilmiştir. Faysal Kasım da El Cezire Kanalı Ters Aç programında meseleyi ele almış neden Sünnilerin Irak'tan tehcir edildiğini ve sonrasında vatanlarına ve evlerine dönmelerinin engellendiğini işlemiştir (1). İranlılar yabancı işgalciler ile birlikte İslam yurtlarına el okuyor ve asıl ve asil sahiplerini buradan kovuyor, tehcir ediyorlar. Putin ise gittikleri yerde Şii ve Sünnilerin kuzu kuzu geçindiklerinden dem ileri sürüyor. Bunun nedeni şimdiye kadar bu bölgeleri Sünnilerin adilane yönetmesiydi. Putin'e anladığı dilden cevap vermek gerekirse, Şiilik iktidara geldiğinde muhalefette olduğu gibi durmuyor. Adeta cinin şişeden çıkması etkisini göstermekte veya içkinin şişede durduğu gibi durmamaktadır. Suriye boyutuna gelecek olursak; 45 yıldır bastırılmış duygular yeniden dirildi. Kaldı ki daha önce de Sünni halk bu İsrail hizmetkarı rejime olan tepkisini ve itirazını Hama olaylarıyla göstermişti. Mugalata unsuru sorularla gerçekleri tersyüz etmeye çalışıyor ama nafiye.

Mesele emperyalistlerin elleriyle Şiilerin iktidara getirilmesidir. Esat ailesini İngilizler Iraklı Şiileri ise iktidara oğul Bush getirmiş ve Zalmay Halilzad ise bunun kirveliğini yapmıştır. Bugün Ali Hamaney ile birlikte Putin maalesef yeni nesil Hülagu-Tusi beraberliğini temsil

ediyor. Putin kendi ülkesinin işlerini unutmuş kafasını İslam aleminin işlerine takmakta ve ötesinde karışmaktadır. Zira Şiiler Bush ailesine İslam alemini işgal için pencere ve menfez açtıkları gibi şimdi de Putin'e aynı hizmeti veriyorlar.

Binaenaleyh daha önce dile getirilen korkular doğru ve haklı çıkmıştır. Ama buna mukabil haklı uyarılara, ikazlara kulak asmayan bu suretle Müslümanların akait alanındaki bağımsızlık sistemini zedeleyen kesimlerden hala çıt çıkmıyor! Halbuki ne kadar dövünseler ve tövbe etseler yine azdır. Toparlanmamız yok ettiğimiz bağımsızlık sistemini yeniden aktif hale geçirmekle mümkündür. Bunun için Salahaddin Eyyübi ve Baybars gibi Ehl-i Sünnet referansını dirilterek, ortak referans, basamak yaparak; bu köprü üzerinden ümmet birliğine ulaşmalıyız. Safderunlar Şiilerin İslam alemine girmelerine zemin, çullanmalarına alan açmışlar İslam alemini bitap ve aciz düşürmüşlerdir. Tusi Moğollara çalıştığı gibi Humeyni İsrail ve ABD'ye, Hamaney de Batılılarla birlikte Putin'e çalışmaktadır. Hala istismarları devam ediyor. İslami Davet adlı sitede üç fotoğraf yan yana duruyor. Bu fotoğraflardan ilkinde Bediüzzaman yanında ise Humeyni ile Hamaney yer almakta! Ne alaka diye sorabilirsiniz. Lakin onu oraya koyanlar amaçlarına alakasız işler üzerinden ulaşmak istiyorlar. Arap alemine de bu mesele şöyle tezahür etmektedir. Asrın mücedditleri üçtür: Hasan el Benna, Mevdudi ve Humeyni! Humeyni ve Hamaney'in dışındaki isimler ve resimler aslında dolgu ve istismar maddesidir. Bediüzzaman gerek Hasan el Benna gibi isimler ve resimler Sünni alemine giriş için adeta bir pasaport vazifesi görüyor. Bir elle Bediüzzaman ve Hasan el Benna gibi isimleri giriş vizesi ve pasaportu gibi kullanırken diğer elleriyle de karalamak için ellerinden geleni yapıyorlar. Zekeriya Beyaz üzerinden Bediüzzaman gibi isimleri vurmaya çalışıyorlar(2). Şia'nın ipiyle kuyuya inilmez.

Dolayısıyla onların istismarına kulak asmamak ehli bidat olarak damgalamak gerekir. Hamaney, Suriye halkını Müslüman kategorisinde görmüyor hatta açıktan kafir olarak görüyor. Bu durumda bir kitleyi ve onun ötesinde ehli sünnet kitlesini kafir olarak görmektedirler.

Onlarda küfür yoksa (ki yoktur sadece mazlumiyet vardır) hadis ifadesiyle bu isnat, yapanlara isabet eder, onlara yapışır. Özellikle de Şia kitlesi ve onun ötesinde birinci derecede Şia imamları ve hocaları tarih önünde ve Allah önünde yaptıklarından sorumludurlar. Hesap vereceklerdir. Buna rağmen bazı Sünni alimler tarafından Humeyni deccalı ve bilumum Şii deccalları tezkiye edilmiştir.

Sünnilerin mazlumiyeti başkalarında bile şefkat uyandırıyor. Yazık ki İslam aleminin ana gövdesi olmamıza rağmen kendimizi savunmaktan aciziz. Bizi acze düşüren bazı hocalar, aydınlar ve kanaat önderleri olmuştur. Sünniler kendilerini ve davalarını unutmuş görünüyorlar. Bu sebeple de onları Deborah Amos gibi gayri Müslim yazar veya gazeteciler savunuyor. Keza Hıristiyan Maruni kalemlerden ve yazarlardan Nebil Halife de 'Eblesetü Ehli's Sünne' adıyla bir eser kaleme almıştır. Ehl-i Sünnetin şeytanlaştırılması demektir. Hamaney gibi şeytan ortak ve yandaşları aksine Ehl-i Sünneti şeytanlaştırmaya çalışıyorlar. Emperyalist ülkeler ve liderleri Arap Baharıyla birlikte uyanan Sünni halkın iradesini kırmak için azınlıklar ittifakı düşlemiş ve kurgulamış bunun başını da İran eksenini çekmektedir.

Sünni dünyada İran karşısında bağımsızlık sisteminin kırılmasının en temel meselelerinden birisi Şia ile takrip meselesidir. Bu bir mühendislik ürünüdür. Yakınlaşma ehli bidatın bidatını terk etmesiyle olur. Hak eksenini temsil edenlerin taviziyle değil. Yoksa pazarlıklarla yapılacak bir yakınlaşma mühendislik ürünü olur ki öyle olmuş ve İran bunu Sünni dünyanın iradesini ve bağımsızlık sistemini kırmak için kullanmıştır. Mutahhari'nin ifadesiyle aradaki psikolojik duvarı yıkmak ve Sünni kitleleri dalgalar halinde Şiileştirmek için takrip meselesi kullanılmıştır. Bu yolla ancak psikolojik düzeyde bir yakınlaşma sağlanabilir. Ama psikolojik yakınlaşma için değerler üzerinden birlik sağlanmalıdır.

Bu yok olduğu gibi Şiilik Sünniliğin her yönüyle zıddıdır. Dolayısıyla takrip bir zihin aldatması, gönül çelmesi ve şizofrenik bir hatırdır. Mutahhari Sünnilerin hatırı için ne bir mekruh veya müstehaptan vazgeçeceklerini ancak onla-

rı tavlama için takrip gösterisinde bulunacaklarını söylemiştir. Velayet-i fakih doktrininin benimsenmesindeki temel tezlerden birisi Sünni dünya ile köprü kurmaktır. Onları tavlama batıl Şii haziresine, ocağına çekmektir.

Bağışıklık sisteminin kırılma nedenlerinden birisi de İran devrimini Şii karakterli olmaktan ziyade İslam karakterli olarak anılması, görülmesidir. Humeyni devrimi buz gibi bir Şii devrimidir ve İslam'la ilgisi isminden ibarettir. Humeyni devrimine İslam devrimi yakıştırması yapıldığında kitleler bu düzmece devrimin çekim alanına sokulmaktadır. Humeyni'nin şahsında ve görüşlerinde İran'da Şiilik içinde en kötü, en kaba model hayata geçirilmiştir. Mutedil Şii anlayışlar budanmış, dışlanmıştır. Sözgelimi Mehdi Bezirgan gibi Ehl-i Sünnet ile gerçekte köprü kurmaya elverişli şahsiyetler dışlanmış, İslam dünyası içinde bir ayrılık rüzgarı estirilmiş dikotomi, ikilik ve zıtlama üretilmiştir. Humeyni'nin baskın çizgisi diğer mutedil ve ılımlı bütün Şii anlayışları bastırmıştır. Emperyalizmi kendine siper eden ve onunla ve çıkarlarıyla birleşerek İslam dünyasını yangın yerine çevirmiştir. İslam dünyasıyla İslami hatta insani ortaklığı sona ermiş, İran eksenli sömürgecilerin devletler oyununun bir parçası ve aracı haline gelmiştir. Şii kitleler Hasan Sabbah ve Cennet Fedailerini meselesinde olduğu gibi mollaların şeytani direktiflerini sorgulamadan uygular hale gelmişlerdir. Kitleler Humeyni tarafından teshir edilmiştir. Hizbullah ile yollarını ayırarak kozasından çıkan isimlerden Rami Alik da bunu doğrulamış ve Şiilerin İran'ın kör ve şuursuz bir aleti haline geldiklerini ifade etmektedir. Şiilerin Ehl-i Beyt'i kendilerine siper, sütre etmelerini de temas eden Rami Alik bunun batıla alet edilen doğru bir söz olduğunu ifade etmektedir. Hazreti Ali'nin 'la hakimiyyete illa lillah' demeleri gibi şimdi de Şiilerin Ehl-i Beyt'in bayraktarlığını yapmaları aynı anlama gelmektedir. İstismar edilen bir rumuz ve sembol. Ehl-i Beyt meselesi Zerdüştlük siyasetine veya Şah İsmail ve Humeyni siyasetine alet edilmiş ve bu ortak semboller iktidar tekelistanı için araç haline getirilmiştir. Suudi Arabistanlı yazar Mehna Hubeyyil'in isabetle ve iktidarla ifade ettiği gibi Şiiler Ehl-i Sünneti parya haline getirmeye çalıştığı nispette Sünni rejimler

de Batılılar ve Şiilerle birlikte kendi tabanına ve kendi zeminine veya ayağına kurşun sıkma-ya başlamışlardır. Suudi Arabistan eski Kralı Abdullah Bin Abdulaziz'in yaptığı işte budur. İhvan fobisi nedeniyle Mısır'da darbeye arka çıktığı gibi Yemen'de Husi ilerlemesine seyirci kalmıştır. Siyasal İslam ile terör ile mücadele adı altında Sünni kitlelere ve dini hareketlere sindirme operasyonları yapılmış, darbe üzerine darbe indirilmiştir. Afgan cihadından sonra Pakistan'da kaynakların kurutulması hareketi başlatılmış ve Ziya Ül Hak tasfiye edilerek Sünni proje desteksiz bırakılmıştır. Keza 11 Eylül'den sonra da yine ABD merkezli olmak üzere Arap kaynaklı Sünni dinamizm söndürülmek istenmiştir. İnsani yardımlar bile mercek altına alınmıştır. Böylece İslami kesimlerle kitlelerin arasına duvar örülmüş ve aradaki temas hattı kesilmeye çalışılmıştır. Maruni yazar Nebil Halife Sünnilerin Şeytanlaştırılması projesinin Hıristiyanlara bir faydası olmadığını, dokunmayacağını bunun Batı tarafından organize edildiğini ve İran ortaklığıyla yürütüldüğünü kaydetmektedir. Michael Aoun, Maruni Patriği Bişare'nin bu kutsal olmayan ortaklığa Hıristiyanlar namına katıldığını ama bunun Hıristiyan azınlığa bir faydası olamayacağını ifade etmektedir. Tarafları İslam ve Osmanlı düşmanlığı birleştirmektedir. Mısır'da Kültür Bakanı Hilmi Nemnem'in Yavuz düşmanlığı ile BeşşarEsat ve İran ekseninin Yavuz düşmanlığı Michael Aoun'un Osmanlı düşmanlığı ile kesişmektedir. Aynı potada buluşmaktadır. Mısırlı darbeci rejim ile İran eksenli ve Hıristiyan azınlığı birleştiren ve ortak haline getiren Osmanlı düşmanlığı üzerinden örtülü İslam düşmanlığıdır. Çoğunluğu öldüren Beşşar Esat Obama'ya göre azınlığın hamisidir. Putin'e göre teröre karşı dalga kırandır. Sünnilerin şeytanlaştırılması araçlarından birisi ise çağdaş hariciliği temsil eden IŞİD'dir. Bu durum Sünniler için çifte kavrulmuş bir zulümdür. IŞİD haricileri temsil etmesine rağmen Sünnilere mal ediliyor, hem manevi hem de siyasi hesabı da yine Sünnilerden soruluyor. Sünnilere ödetiyorlar. Arapların deyimindeki gibi hem bozuk hurma hem eksik tartı!

Bağışıklık sistemini kıran ve komplekse yol açan en önemli hususlardan birisi mezhep taas-

subu veya takıntısı suçlamasıdır. Halbuki mezhep meselesi yüzyılların birikimidir. Bu uzun deneyimler ve süreçle birlikte elde edilmiş bir kazanımdır. Yerine ne ikame edilecektir? Sünnilerin salabet derecesinde Sünniliği savunmaları haklarıdır. Zira Ehl-i Sünnet İslam'ın çiti (siyac) İslamı korumak için bu çiti ne kadar tahkim etsek, savunsak yine de azdır. Mezhep taassubundan kurtulmaları yönünde telkinler beyhudedir. Tam tersine kendilerini gözden geçirmeleri ve tashih-i itikat etmeleri gerekenler ehl-i bidat akımlardır. Bu akımların başında Şiilik ve Haricilik gelmektedir. Bu yüzden de Bessam Ceare'nin ifade ettiği gibi Sünnilerin dışındaki bütün fırkalar madalyonun öteki yüzleridir. Şiiler ve IŞİD hepsi IŞİD'in farklı türleridir. Bunun delillerinden birisi de Haricilik ile Şia'nın iddialarının hilafına günümüzde en iyi anlaşılan iki fırka olmasıdır. Sözelimi bugün Hariciliğin İbadiye kolunu temsil eden Umman Sultanlığı ile İran arasında su sızıyor. Sünni dünyaya karşı ortak hareket ediyor ve elbirliği halinde bulunuyorlar. Bu itibarla Sünni dünya kendi arasında kenetlenmeli ve zinde olmalıdır. Zira potansiyeli ve hakka istinadı dikkate alınarak aleyhinde küresel düşmanlık besleniyor. Hendek Savaşı (Ahzab Savaşı)ndan beri Suriye'de Sünni dünyaya karşı bütün dünya birlikte hareket eder hal gelmiştir. Muhtelif milletlere ve dinlere sahip düşmanlar Suriye halkı karşısında bir araya gelmişlerdir. Harem-i Şerif İmamı Suud Eş Şureym de Suriye'de düşman kuşatmasının (tekalübü a'da) yaşandığını inanılardan birisidir (3). Demek ki Ehl-i Sünnet salabeti kalmalı ama ehli bidat taassubu sona ermeli, yerle bir olmalıdır. Rahmani olan kalmalı şeytani olan def olmalıdır. Elbette Sünni kesimlerin kendi aralarında çekişmeleri doğru olmaz. Ayrıntılar üzerine hassasiyet ve bunu çekişme haline getirmek düşmanı güçlendirir. Bu itibarla, Sünniler kendi içlerinde birlik ve beraberlik ruhunu diri tutmalıdırlar. Beraberlik ruhuna dikkat edecek, ortak düşman cephesi karşısında yekpare olacaklardır. Aksi halde yakınmanın, dövünmenin bir faydası yoktur. Ehli bidat karşısında mezhep taassubu ifadesi yanlış bir ifadedir. Ehli hakka taassup isnat edilemez. Ancak dik duruş ve selabet atfedilebilir. Buna

mukabil Sünnilerin kendi içlerinde taassup ifadesinin çağrışımlarından sakınmaları gerekir. İslam düşmanlarıyla ortaklık kuran ehli bidat tehlikesine karşı seferber olmalı gevşeyen bağıklık sistemini yeniden aktif hale getirmeliyiz. Bidat ve ehli karşısında müteyakkız olmalı ve intibah ve farkındalığımızı artırmalıyız. Bu suretle bağıklık sistemini yeniden inşa etmeliyiz. Ehli bidatın maskesi düşmüştür. Onlar ehli İslamı gayri Müslimlerden daha fazla düşman görmektedirler. Nasrallah, Suudi Arabistan'ı İsrail'den daha fazla düşman görmektedir. Sanki Türkiye farklı mı? Fiiliyatta da İsrail'i bırakıp Sünnilerle savaşıyor ve sünni halkı katlediyorlar. Vahşette İsrail ve ABD saldırılarını aratıyorlar. Hasan Nasrallah kendisinin İsrail değil Suudi Arabistan düşmanı olduğunu söylemiştir (4). Aynı Nasrallah sürekli olarak Suriye'deki mücadelenin mezhep eksenli değil siyasi olduğunu söylemektedir. Halbuki, Türkiye'deki hempaları tersini söylemekte ve Türkiye'nin Suriye'de mezhepçilik yaparak katliama neden olduğunu söylemektedirler. TBMM'de dokunulmazlık görüşmelerinin yapıldığı sıralarda Adalet Bakanı Bekir Bozdağ CHP Hatay Milletvekili Serkan Topal'ın "Suriye'de ölümler oluyor, aleviler katlediliyor" sözlerine sert çıkmıştır. Bozdağ CHP'li vekile "Burada Esad'ın sözcülüğünü yapma, bu parlamento Esad'ın parlamentosu değil. Niye Esad'a katil demiyorsun. Sen bu parlamento da Hataylıların temsilcisi misin yoksa Esad'ın temsilcisi misin? Kusura bakma bir gün de Esad'a laf söyle. Bir gün de o çocuklara bomba yağdıranlara laf söyle." şeklinde tepki göstermiştir (5).

İran fiili ve pratik olarak ümmetin en büyük düşmanıdır. Ehli Sünnet İslam'ın çeperi ise İran'da küfrün çeperidir. Bu ortamda Saladdin Eyyübi'nin vaktiyle yaptığı gibi düşmanlara karşı ve ümmetin birliğini sağlamak için mezhebi referansımızı pekiştirmeli, duyarlılığımızı artırmalıyız.

KAYNAKLAR

- 1-<https://www.facebook.com/falkasim/posts/129424157063964>
- 2-<http://tr.abna24.com/261816/print.html>
- 3-islammemo.cc/akhbar/arab/266184/07/10/2015.html+&cd=9&hl=tr&ct=clnk&gl=tr
- 4-<http://www.watanserb.com/2016/05/15>
- 5-<http://www.haberiyakala.com/2016-05-18-bekir-bozdog-chpli-serkan-topala-sert-cikti-h169642.haber>

Prof. Dr. Ahmet ŞİMŞİRGİL

Osmanlı ve Ramazan

On bir ayın sultanı geliyordu. Bu sultanın habercisi Recep ayı olurdu. Üç ayların başlangıcı olan Recep ayının girişi ile birlikte İslam dünyasında Ramazan ayının muhabbeti ve hazırlıkları da başlardı. Bu misafiri yani sultanı memnun etmek ve ondan azami derecede istifade etmek sanki Müslümanların en ulvi gayesi gibi idi. Zira Ramazan ayı, gündüzleri tutulan oruç ve geceleri topluca kılınan teravih namazları ile diğer aylardan büyük farklılık gösterirdi.

Hazırlıklar ve tenbihnameler

Osmanlı Devleti'nde Ramazan ayı yaklaştığında en başta devlet hazırlıklara başlardı. Bütün devlet daireleri kendilerine düşen işleri yerine getirmek için koştururlardı. Ramazan ayında yaşanacak bir sıkıntı aynı zamanda halife de olan Osmanlı padişahının otoritesini zedeleyebileceği için her şeye dikkat edilirdi. Ramazan geldiğinde en başta padişah bizzat yazdığı emirlerle, yani hatt-ı hümayunlarıyla yapılması gerekenler konusunda sadrazama emir verirdi. Bu hazırlıklar bilhassa Şaban ayında yapılırdı.

Şaban ayının sonlarında Ramazan Tenbihnamesi adı altında halka yönelik bir dizi emir yayınlanırdı. Halkın dini emirlere daha sıkı sarılıp, ibadetle meşgul olması ve edepli olması istenirdi.

II. Mahmud Han döneminden itibaren Ramazan Tenbihnameleri Osmanlı Devleti'nin resmi gazetesi olan Takvim-i Vekayi'de ilân edildikten sonra ayrıca broşür olarak bastırılıp, halka da dağıtılırdı. İmam ve vaizler camilerde, bekçiler ve tellallar mahallelerde, işletmeciler tarafından da hanlarda duyuru yapılırdı.

Tenbihnamelerde, Ramazan dönemini ilgilendiren düzenlemelerin yanı sıra şehir hayatı ile ilgili düzenlemeler de yer alırdı. Tenbihlere uymayanlara ağır cezalar verilirdi. Güvenlik güçlerine de Ramazan'da halkın ilan edilen kuralara uyup uymadığına dikkat etmesi ve gereğini yapması emri verilirdi.

Ramazan Tenbihnameleri'nde en çok üzerinde durulan konu, kadınların giyim kuşamlarıydı. Kadınlar dikkat çekici ve ince giyinmemeli idi. Yaz aylarına rastlayan Ramazanlarda kadınların mesire yerlerine gitmeleri de problem olarak görülürdü. Bu yüzden mesireler kadın ve erkekler için ikiye ayrılır veya ayrı ayrı günler tahsis edilirdi.

Ramazan'da kadınların ortalıkta fazla gözükmemesi de istenirdi. Sokağa çıkan kadınların akşam ezanı okunmadan önce evlerine dönmeleri gerekiyordu. Kadınlara özellikle Bayezid Meydanı, Şehzadebaşı ve Üsküdar caddelerinde akşam ezanından sonra dolaşmamaları için tenbihat yapılırdı. Eğer akşam ezanından sonra sokakta bir kadın görülürse güvenlik güçleri vasıtasıyla evine teslim olunurdu. Kadınların geceleri araba ile veya yaya olarak toplu halde dolaşmaları da yasaktı.

Kadınlar ise özellikle Ramazan ayında, on beş alayı denilen, padişahın Topkapı Sarayı'ndaki iftara gidiş töreni, Kadir gecesi, Teravih namazları gibi etkinliklere katılmayı çok arzu ederlerdi. Ramazan ayında kadınlar, özellikle cami ziyaretlerine giderlerdi. Gündüzleri kadınlara vaaz ve hatim dinlemeleri için birkaç cami tahsis edilirdi. Buralara erkekler giremezdi.

Ayrıca bazı camilerde de kadınlara mahsus yerler olurdu.

Ramazan ayında halkın sıkıntıya uğramaması için devletin üzerinde durduğu en önemli mesele yiyecek sıkıntısı çekilmemesi ve gıda fiyatlarının artmaması idi. Ramazan ayı dolayısıyla gıdaların satılacağı fiyatlar devlet tarafından belirlenirdi. Bu fiyatların üzerinde satış yapılmaması için görevliler teftişlerde bulunurlardı. Devlet tarafından tespit edilmiş gıda fiyatları bir liste hâlinde bastırılarak dağıtıldı.

Ramazan'da üzerinde en çok durulan iki yiyecek ekmek ve etti. Ramazan dolayısıyla çıkarılacak ekmek, simit ve çöreğin ne şekilde ve içine neler konularak pişirileceği devlet tarafından kararlaştırılarak fırıncılara duyurulurdu. Ramazan ayında satılacak ekmek numunesi padişaha gösterilerek onayı alınır, daha sonra fırıncılardan ekmeğin belirlenen numuneye göre hazırlanması istenirdi. Aynı zamanda satılacağı fiyat da Şaban ayının son günlerinde fırıncılara ilan edilirdi.

Önemli bir diğer gıda maddesi olan etin üzerinde de sıkı sıkı durulurdu. Halkın Ramazan'da artan et ihtiyacının karşılanması ve et sıkıntısı çekilmemesi için özellikle Trakya'dan İstanbul'a koyun getirtilirdi. Osmanlı döneminde en çok tüketilen et koyun eti idi. Sığır eti lezzetli olmadığı için kullanılmazdı. Tavuk da kısmen kullanılırdı.

Yiyeceklerle ilgili zam yapılması gereken bir durum varsa, uygulanmaz, zam Ramazan ayından sonraya ertelenirdi.

Ramazan'ın ilk gününün tespiti

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Ramazan'ın ne zaman başlayıp, biteceği şimdiki gibi günler önceden belli olmazdı. Hicri takvime göre ayların başlangıcı yeni ayın görülmesiyle başladığından, Ramazan veya bayramlar da Rü'yet-i Hilal'le yani hilalin görülmesiyle başlardı.

Balikhane Nazırı Ali Rıza Bey'in hatıralarında Ramazan'ın ilk gününün tespiti ve ilanı ile ilgili olarak şunları kaydetmektedir:

“Ramazan ayının başlangıcı olan ilk gününü tespit etmek İstanbul Kadılığının göreviydi. O akşam kadı efendi, dairesinde bütün dairenin görevli memurlarına mükemmel bir ziyafet vermek zorundaydı. Çünkü o gece kadı efendi ve tüm dairenin çalışanları Şeyhülislam kapısında hazır bulunmaları gerekiyordu”.

Şeyhülislam tarafından verilen ve kendimin de katılmış olduğum bir ziyafet doğrusu pek mükemmeldi. Yemekler gayet nefis ve çokça olmakla beraber, çok da güzel tertiplenmişti. Herkes bol bol yedi, içti. Yemekten sonra misafirler dairesinin büyük odasına alındılar.

O vakit odanın döşemeleri henüz sandalye ve kanepelere dönmemiş ve eski şekilde köşe sedirleri, çuha ve çatma yastıklarla döşeli idi. Renk renk kürkler içinde, yeşil ve beyaz imamelî uzun kır ve beyaz sakallı yüksek mevkiiler sahibi kimseler ve aralarında çember sakallı, alaturka setreli mülkiyelilerin bu sedirler üzerinde, kimi dizini dikmiş, kimi diz çökmüş, kimi de bağdaş kurmuş oldukları halde, vakurane oturup, muhabbet ederlerdi. Manzara hakikaten pek hoş ve heybetliydi.

İstanbul'da zahmetsizce ayı görebilmek mümkün olan yerler harbiye Nezareti meydanında bulunan yangın kulesi, Süleymaniye, Fatih, Cerrahpaşa, Sultan Selim, Edirne Kapısı camilerinin minareleri olduğundan buralara gönderilmiş memurlar ve bu memurların yanına katılan camilerin hademeleri ile bazı dikkatli meraklılardan Ramazan ayını görenler, gelip kadılığa haber verdikleri zaman, çubuklar kal-kar herkes daha resmi bir vaziyet alırdı.

İstanbul kadısı bu gözlemler sonunda tutanaklar hazırlatır gerekli yerlere bildiriler gönderirdi.

Bildirinin çıkması ile kesinleşen ramazan ilk olarak kadılığın önünde bekleyen Mahyacıbaşı o akşam Süleymaniye Camii minarelerinde bekleyen kandilcilere kandil ile işaret verirdi. Hazırlanan bir diğer bildiri ise Kadı efendi tarafından mühürlendikten sonra Şeyhülislama arz edilmek üzere Vaka-i Katibi Efendiye teslim edilir o da özel bir ekiple sadrazama götürürdü. Sadrazamın bildiriye getirenlere hediye ve para vermesi gelenektir.

İşareti alan Süleymaniye Camii kandilcileri, kandilleri yakarlar ve bekçiler davullar çalarak ramazanın başladığını halka ilan ederlerdi.

Sultan IV. Murad'ın Bağdat'ın alınmasında kullandığı ve son gülleyi atan top sarayda özel bir dairede sürekli dolu olarak tutulurdu. Bu top senede bir defa ramazanın başladığını bildirmek için ateşlenirdi.”

Ramazanın ilanı ile birlikte bütün şehirde bir şenlik ve bayram havası gözlenirdi.

İftar sofraları ve dış kiraları

Ramazan ayı bereket ayıdır. Fakirlerin daha çok gözetildiği bir aydır. Zenginler, bu ay başlamadan evvel, fakirlerin evlerine bir aylık erzak gönderirdi. Oruç tutmayanlar, hatta gayri müslimler açıktan oruç yemeyerek oruç tutanlara hürmet gösterirdi. Müslümanlar için mazereti olsa bile alenen oruç yemek ceza kanununda tanzim edilmiş bir suçtu.

Ramazan'ın diğer aylara benzemeyen bir havası vardı. Bu havayı veren, tantanalı iftar sofraları, coşkulu terâvih namazları ve câmileri hınca hınç dolduran halk idi.

Ramazan ayında millet iftar vermekte yarışır- dı. Saraydan en küçük eve kadar iftar davetleri verilirdi. Paşa konakları ve zengin köşklerinde mükellef sofralar kurulurdu. Üst katta davetli- lere, alt katta gelip geçenlere sofralar kurulur- du. Garipler, yolda kalanlar davetli olmasalar dahi bu ziyafetlere katılabilirlerdi.

Dillere destan iftar davetlerinden birisi de Sultan Reşad'ın 1909 Ramazanında verdiği davettir. Sekiz yüz kişinin iştirak ettiği bu iftar yemeğinde, Generalden Onbaşı ve Neferâta kadar pek çok isim yer alıyordu. Koskoca bir padişah, herhangi bir ayırmda bulunmayıp, sıradan bir neferâtle yani erle aynı sofrada orucunu açıyordu. Davete katılacaklara verilecek olan atiy- yelerin (dış kiraları) miktarları, 4 yapraklı bir belge halinde Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde halen mevcuttur.

İftar sofralarının en tatlı taraflarından birisi de davetlilere dış kirası adıyla hediyeler vermesidir.

Dış kirası geleneği, sadece köşk ve konak- ların davetlerine has bir âdet değil, davet eden orta halli zevatın dahi uymaya gayret gösterdiği bir incelikti. İftara davet ettikleri zengin fakir herkese evden ayrılırlarken dış kirası olarak bir miktar para veya kıymetli bir eşyayı hediye ve- rirlerdi.

Bu durum o kadar büyük bir incelikti ki sanki ev sahibi bununla şunu demek istiyordu:

“Siz bizim evimize iftara gelip soframızı şenlendirdiniz, şereflendirdiniz, evimize bereket getirdiniz.. Bizim sofralarımızdan bir şey eksiltmediğiniz gibi, yediklerinizle dişlerinizi aşındırdınız.. Hakkınızı helâl ediniz ve lütfen şu hediyelerimizi de diş kirası olarak kabul ediniz.. Bugün artık gelenek ve göreneklerimiz arasında kaybolup giden bu asil davranışı, zengin Osmanlı toplumunun neredeyse her döneminde bir hediyeleşme yahut yardımlaşma kurumu olarak görmek mümkündür.

Sanki iftara iştirak etmekle, gelenler, dişlerini davet sahibinin zevkine kiralamış oluyorlar ve bu kira bedeli hemen orada ödeniyordu.

Misafirler iftarını edip teravihe gitmek üzereyken, hâne sahibi tarafından kadife keseler içerisinde gümüş tabaklar, kehribar tesbihler, oltu taşlı ağızlıklar, gümüş yüzükler diş kirası olarak hediye edilirdi. Fakir fukaraya ise, hâne sahibinin zenginliğine ve cömertliğine bağlı olarak, gümüş akçe veya altın paralar bir kadife kese içerisinde sunulurdu.

Fatih Sultan Mehmed’in sadrazamı Mahmud Paşa, misafirlerine daima içinde altından yapılmış nohutlar da bulunan, nohutlu pilavlar hazırlatırdı. Sofraya otururken: “Servete nail olan bir kimsenin ağzında, ibzal (esirgemenen sarfetmek) için altın bulunmalıdır” derdi. Pilavı yerken, ağzına altın nohut gelen kimse için, onun diş kirası sayılacağı muhakkaktır!

Tarihimizde en yüksek diş kirası sadrâzam Yusuf Kamil Paşa’nın Sultan Abdülaziz Han’a takdim ettiği'dir. 3 Ocak 1868’de Vezneciler’deki Zeynep Hanım Konağı’nda verilen bu mukellef iftardan sonra, teravîh kılınır, zât-i şahâne avdet için maiyetine emir verdiği sırada, Zeynep Hanımefendi bir altın tepsi içinde bütün mücevherâtını, incisini, altına da emlaklerin tapularını koyup başını bir incili kreple örterek huzura çıktı. Sonra tepsiyi Hünkâr'a takdim ederek, kabul buyurmasını arz etti.

Sultan Abdülaziz ise bu durumdan fevkâlade memnun olmuş, güler bir yüzle Zeynep Hanımefendi'ye “Kabul ettim hanımefendi, ben de bu değerli hediyeleri size hibe ve iade ediyorum.

Her hâliniz ve ef'al-ü akvâliniz (amel ve sözleriniz) mahzûzietimi mucib olmaktadır” diyerek tepsiyi geri iade etti. Fakat verirken de fazla olarak kendi göğsündeki paha biçilemeyen Murassa Şefkat Nişanı’nı tepsinin en üzerine koymayı ihmal etmemişti.

Her geçen gün içinde yaşadığımız toplumdan elini eteğini çeken güzelliklerden, inceliklerden birisi, diş kirası.. Eskiden ramazanlarda iftara gelen misafirlere verilen hediyelere "diş kirası" denirmiş..

Ramazan sofrasının hususiyetlerinden birisi de hurma ile güllaçtır. Hele güllaç, sanki Ramazana mahsus bir tatlıdır. Bereketinden olsa gerek, Ramazan, fukaranın daha çok gözetildiği bir aydır. Zenginler, bu ay başlamadan fakir evlerine bir aylık erzak göndermeyi âdet edinmişti. Oruç tutmayanlar, hatta gayrimüslimler aleni oruç yemeyerek oruç tutanlara hürmet gösterirdi.

Huzur Dersleri

Osmanlı’da Ramazan ayının feyiz ve bereketinden istifadeyi arttırmak maksadıyla birçok faaliyet düzenlenmekteydi. Sultanlar da bu günleri fırsat bilerek âlimlere has programlar tertiplemişlerdir. Osmanlı sultanları ile âlimler arasındaki en ilgi çekici buluşma, Ramazan ayında düzenlenen 'huzur dersleri'ydi. Tarih kitaplarımızda yeteri kadar yer bulamasa da bu dersler, gerek muhtevası gerekse taşıdığı mânâ itibariyle Osmanlı kültür hayatının çok önemli bir parçasıydı.

Huzur dersleri aslî hüviyetini kazandığı 18. yüzyılın ikinci yarısına kadar, birçok merhale-den geçmiştir. Fatih döneminden itibaren biz-zat padişahın da katıldığı bazı ilmî sohbetler, Sultan IV. Mehmed'in akşam ve yatsı namaz-ları arasında Şeyhülislâm Yahya Efendi ve ho-cası Vanî Mehmet Efendi'den dinlediği dersler bilinmekteyse de bunların süreklilik arz ettiği söylenemez.

Huzur derslerine örnek olabilecek ilk sistemli uygulama Sultan III. Ahmed döneminde, Sad-razam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa tarafın-dan (1724) yapılmaya başlandı. İbrahim Paşa, devrin tanınmış âlimlerini bazı Ramazanlar-da kendi sarayında toplayarak onlara Kur'ân-ı kerimden bazı âyetlerin müzakereli tefsirini yaptırırdı. 1728 Ramazan ayında düzenlenen derslerden birine Sultan III. Ahmed ile birlikte Şehzade III. Mustafa da katılmıştır. III. Mus-tafa'nın, babası III. Ahmed Han'ın yanında bu derslere katılması ve bundan etkilenecek huzur derslerini ihdas etmesi kuvvetle muhtemeldir.

Huzur derslerinde dersi takrir eden (veren) âlime mukarrir, müzakereci durumunda olup dinleyen ve soru soran âlimlere de muhatap denmiştir. Bir mukarrir ve beş muhatapla baş-layan bu derslerde, muhatapların sayısı zaman içerisinde değişerek on beşe kadar yükselmiştir. Sultan III. Mustafa döneminde 1759 Ramazan ayında icra edilen ilk huzur dersinde; Fetva Emni Ebu Bekir Efendi mukarrir; Nebil Mu-hammed Efendi, Saray Hocası Hamidî Muham-med Efendi, Şeyhülislâm Müfettişi İdris Efendi, Müzellef Muhammed Efendi ve Konevî İsmail Efendi ise muhatap olarak yer almıştı.

Ramazan öncesinde, derslere katılacak âlim-lerin sayıları belirlenerek gruplandırılmaları yapı-lırdı. Her ders için ayrı bir heyet oluşturulurdu. 1775 senesi Ramazan'ı için yetmiş âlim belirle-nirken, 1767 senesi için 126 isim belirlenmiş-ti. Huzur derslerine katılacak heyetin seçimini şeyhülislâmlar yapmaktaydı. Gerek mukarrir gerekse muhatapların seçimine son derece itina gösterilirdi. Seçilecek kimselerde liyakate, ilmî mertebe ve şahsî özelliklere dikkat edilmesi sultanlar tarafından gönderilen emir ve tezkire-lerde önemle belirtilmiştir.

Gerek şeyhülislâm ve gerekse padişah bu vasıflara sahip olmayan birisini mukarrir veya muhatap tayin edemez, başkalarının tavsiyesi ile de kimse tayin olunmazdı. Şeyhülislâm ta-rafından belirlenen heyet, son olarak padişahın tasdikine sunulurdu.

Huzur derslerinin yapılacağı yeri padişah ta-yin ederdi. Dersler uzun bir süre, Topkapı Sa-rayı'nda (Sepetçiler Kasrı, Sofa Köşkü, Revan Köşkü, İncili Köşk, Yalı Kasrı veya Sünnet Odası gibi bölümlerde); Abdülaziz, Mehmed Reşad ve Halife Abdülmecid dönemlerinde Dolmabahçe Sarayı'nda, Sultan II. Abdülhamid döneminde Yıldız Sarayı'nda düzenlenmişti.

Ramazan ayı içerisinde düzenlenen derslerin günü ve saati sultanlara göre değişiklik gös-termiştir. Bazen öğle-ikinci arasında bazen de ikinci-akşam arasında düzenlenen dersler ge-nellikle iki saatte bitiriliyordu. Ramazan ayının ilk on gününde tertiplenen derslere yalnızca cuma günleri ara veriliyordu.

Dersler için seçilen heyet, önde mukarrir, ar-kada kıdem sırası ile muhataplar olmak üzere huzura girerdi. Heyet, padişah ve maiyetince ayakta karşılanırdı. Bu davranış, ilmîye sınıfı mensuplarının, Osmanlı'da, başka hiçbir ülke-de görülemeyecek bir saygı ve itibara sahip ol-duğunu gösterir. Karşılama töreninin ardından, başta sultan olmak üzere herkes önceden belir-lendiği şekliyle yerini alırdı.

Derse katılanlar, mukarrir ve muhataplar gibi önceden özenle hazırlanan minderlere oturur-lardı. Sultanlar da ders esnasında tahtlarında oturmayıp diğer dinleyiciler gibi dersleri, diz çöküp iki elini dizleri üstüne koyarak dinlerdi.

Huzur dersleri, bir saray geleneği olması hase-biyle son derece özenle tertip edilirdi. Özel ku-maşlardan dikilmiş minderlerin desenlerinden, rahlelerin oymalarına, katılımcıların bu dersler için hazırlanmış elbiselerine kadar her türlü de-tay üzerinde titizlikle durulur ve Osmanlı me-deniyetinin bütün incelikleri sergilenirdi.

Huzur dersleri tefsir edilecek âyetin mukarrir tarafından okunması ile başlardı.

Okunan âyetler önce mukarrir tarafından tefsir edilir, sonra muhataplar mevzuyla alâkalı fikirlerini ifade ederlerdi. İlmî bir sohbet ortamında cereyan eden derslerde, sultanın huzurunda düzenlenmesi sebebiyle gereksiz uzatmalardan ve tartışmalardan kaçınılırdı. Derslerde katılımcıların fikirlerini rahat bir şekilde ifade etmelerine özen gösterilirdi. III. Selim Han (1789–1807) derslere iştirak eden hocalara fikirlerini rahatça ifade etmelerini dersten önce bizzat kendisi söylemişti. Dersler sultanın “kâfi” anlamındaki işaretinin ardından mukarririn duasıyla sonlandırılırdı. Ders bitiminde mukarrire ve muhataplara bir miktar atıye (hediye, bahşiş) vermek âdettendi.

Huzur dersleri genellikle Kadı Beyzavî (ö.1285) tarafından yazılan Envârü't-Tenzîl ve Esrârü't-Te'vil adlı tefsir kitabından yapılırdı. III. Mustafa döneminde icra edilen ilk derste Nisa Sûresi'nin “Ey iman edenler! Hakk'tan yana olup var gücünüzle ve bütün işlerinizde adaleti gerçekleştirin. Allah için şahitlik eden insanlar olun. Bu hükmünüz ve şahitliğiniz isterse bizzat kendiniz, ana ve babanız ve yakın akrabalarınız aleyhinde olsun. İsterse onlar zengin veya fakir bulunsun; çünkü Allah her ikisine de sizden daha yakındır... İyi bilin ki Allah bütün yaptıklarınızdan haberdardır.” mealindeki 135. ayetinin tefsiri yapılmıştı.

Osmanlı toplumunun ileri gelenleri de, padişahların saraylarda düzenledikleri huzur derslerinden ilham alarak imkânları ölçüsünde bu türden dersler düzenlemişlerdir. Konaklarda, köşklere, evlerde hattâ kahvehanelerde benzer meclisler oluşturulmuş ve hocalar tarafından fıkıh dersleri yapılmıştır.

Ramazan'ın diğer hususiyetleri

Bu ayda câmiler gündüzleri de hareketlidir. Halk câmileri doldururdu. Din âlimleri, halka vaazlar verirdi. Yine Hazret-i Peygamber'in hayatını şiir şeklinde anlatan mevlidler okunurdu. Meşhur hafızlar, Kur'ân-ı kerim okurdu. Halk bunları dinler veya kendi mushaflarından takip ederdi. Kur'ân-ı kerim otuz kısımdır. Böylece oyuz günde baştan sona okunmuş yani hatmedilmiş olurdu. Okuma bitince, sevabı ölmüşlere

hediye edilirdi. Bu ayda insanlar yakınlarının ve din büyüklerinin kabirlerini ziyaret ederdi.

İlk müslümanlar zamanında Ramazan gelince Mescid-i Nebi'deki bütün kandiller yakılırdı. 1500'lerden itibaren Osmanlı ülkesinde câmi minareleri arasına mahya denilen kandiller germek âdet olmuştur. Bu kandiller dinî sözler veya mevzu ile mütenasip resimlerden müteşekkildir.

Hazret-i Muhammed, traş olduğu zaman düşen kılları, sevenleri tarafından paylaşılıp saklanmıştır. Sakal-ı şerif denilen bu kıllardan, bazı câmilerde veya ailelerde muhafaza edilenlerinin ziyareti de Ramazan ayının hususiyetlerindedir. Hazret-i Peygamber'in İstanbul'da bulunan iki hırkası da bu ayda devlet adamları ve halk tarafından ziyaret edilir.

Ramazan gecelerinin ziyneti terâvih namazlarıdır. Hazret-i Peygamber'in sünneti olarak sonraki asırlara intikal eden bu namaz yatsıdan ayrı yirmi rekattir. Namaz aralarında ilahiler okunur, salavatlar getirilir. Cemaatle kılmak sünnettir. Genç-yaşlı, büyük-küçük, erkek-kadın müsait olan bütün Müslümanlar bu gecelerde câmiye koşup yalnız kılınması zor olan bu namazı kılmaya çalışırdı. Büyük câmilerde saraydan gelme enderûn usulü denilen terâvih namazı kılınırdı. Bunun farkı, güzel sesli müezzinlerin okuduğu ilahilerin makam ve mânâ bakımından birbiriyle tenasüp içinde olmasıdır. Ayrıca namazda okunan âyet ve surelerin rastgele seçilmezdi. Rahmet, tesbih ve Resulullahı öven âyet-i kerimeler okunurdu.

Normal zamanlarda, gece sokaklarda kimse bulunmaz. Ancak Ramazan ayında sabaha kadar çarşılar, kahvehaneler açık kalır. Terâvih namazından çıkanlar buralara akın eder. Meddah, orta oyunu ve hayal oyunu (Karagöz) gibi ananevi tiyatro artistleri seyredilir. XIX. asır sonlarında dram kumpanyaları da tiyatro oynamaya başlamıştır.

Ramazan ayı bitince, müslümanların iki büyük bayramından biri başlar ve üç gün sürerdi. Oruç tutmanın yasak olduğu bu bayrama iyd-i fitr denilirdi.

DR.İHSAN ŞENOCAK

KUR'ÂN'IN BİR KISMI "MASALDIR" DİYEN İLAHİYAT PRF'Sİ: MUSTAFA ÖZTÜRK

İsrail ordusuna konuşan bir haham, "Kur'ân en büyük düşmanımızdır. O, Müslümanların elinde olduğu müddetçe onlarla anlaşmamız nasıl mümkün olabilir ki?" demişti. Geçen asrın başlarında Libya'yı işgale hazırlanan İtalyan askerleri de marş söylerken, "Lanetli bir topluluğu yok etmek, Kur'ân'ı ortadan kaldırmak için gidiyoruz." diyordu.

Fransızlar, Cezayir'de sert bir direnişle karşılaşınca, "Müslümanlar Kur'ân okumaya devam ettikleri müddetçe onlara karşı nihai bir zafer kazanamayız." diyerek Kur'ân-ı Kerim'i hedef göstermişti. İngilizler askerlerine Mısır'ı işgal gerekçesini üç kelimedede şöyle özetlemişti: "Kur'ân'ı Kabe'yi ve Ezher'i yok etmek." (bk Enver el-Cündî, *el-Hanceru'l-Mesmûm*, s. 29). Yakın tarihte kaç işgal, kaç katliam haçlı ruhunu tahrik eden bu cümlelerle başladı.

Küresel güçler, hayatı ne kadar seviyorsa Kur'ân-ı Kerim'i okuyanlar da Allah'ın Kelam'ı en yüce olsun diye şehid olmayı o kadar arzuladı.

Onlar, Kur'ân, Müslümanlara diriliş ve direniş ruhunu aşıladığından onu yok etmek ya da etkisiz hale getirmek istedi, bunun için ülkeler işgal etti, bunun için öldü, öldürdü.

Aslında Batı, yok etmek istediği Kur'ân'ın tesir gücünde bir Kitab'a sahip olamamanın ezikliğini yaşadı. Küresel eşkiyalık sistemini yok edeceğini bildiğinden dolayı hayranlığını izhar edemediği Kur'ân-ı Kerim'e muhteşem bir coşku ile iman etmeyi çok arzuladı fakat mevcut sisteminin bekası için imandan istinkaf etti. Yüzbinlerce askerle çıkarma yapıp Müslüman öldürdü, her karış toprağa onlarca mermi yağdırdı. Yine de Kur'ân'ın bünyesini, Müslümanlarla oluşturduğu tesadüdü sarsamadı.

Batı, ordularla Kur'ân'a galip gelemeyeceğini anlayınca, yöntem değiştirdi; Kur'ân etrafında şüpheler oluşturarak siyaseten mağlup etmesine rağmen, kendilerini, "kefere" dedikleri Haçlılardan daha üstün gören Müslümanların akidelerini sarsmayı, şüphelerle enkaza çevirmeyi planladı. Böylece merkezinde Allah'ın ayetlerinin olmadığı siyasi yapının önünü açacak, daha uzun ömürlü olmasını temin edecekti.

Bir Tüfeğe Bir Köy Dolusu İnsan

Batı, bazen bir ülkeyi, bazen de bir kıtayı sömürgeleştirdi; ülkeleri operasyon alanına çevirdi, bir tüfek parasına bir köy dolusu insan satın aldı. Fakat yine de istediği sonucu elde edemedi.

Bir İslam ülkesinin tamamını işgal etse de Müslümanların kendisi gibi inanıp, kendisi gibi yaşamasını onlara empoze etmede nakıs kaldı.

Maddi manada refah içinde yaşayan Batı, Müslümanların zihinlerinde; ruhi hastalıklar içerisinde boğuşan ve bu yüzden de kurtarılmayı bekleyen “dünya adamları” olarak algılandı. Ahlak seviyesi itibariyle en menfur şeyden daha nefret edici, en katilden daha şakî görüldü. Bu yüzden her Müslüman baba oğlunu okumak ya da çalışmak için bir Batı ülkesine gönderirken, “Kefere ülkesine gidiyorsun dikkat et, kadınlara aldanma, gece hayatına özenme, okul bitince geri dön.” şeklinde oğluna tembihatta bulundu. Çünkü müslüman zihninde “Batı” kavramının karşılığı insanı, aileden, çocuktan, vatandan, sıladan bütün bunlardan öte Allah’tan koparan tecavüzkar bir siyasi güçtü, böyle tanımayı kendisi de arzuluyordu.

Emir ve Komuta Kur’ân’da

Afrika’daki yerel dinlere mensup insanların bir kısmı, tecavüzcüsüne aşık olan kız gibi, kendilerini sömüren Batı’nın dinine girdi; Müslümanlar ise işgale uğradıkça, askeri darbelerle ülkeleri yarı açık ceza evine döndükçe ya da bir musibete maruz kaldıkça direnme azimleri arttı, hürriyet iradeleri tazelendi.

Batı, Müslümanlar yenilse de İslam’ın yenilmeyeceğini, yenildiğini zannettiği anlarda Kur’ân ve Sünnet’ten beslenen Salahaddinlerle, Yavuz Sultanlarla, “Artık bundan sonra emir ve komuta Kur’ân-ı Kerim’de” diyerek yeniden zuhur ettiğini defalarca tecrübe etti.

Topraktan Zihinlerin İşgaline

Batı, geçen asırdaki Afrika istilasıyla Hristiyan nüfusun oranını % 7’den %27’ye çıkardı, yerel dinleri eritti fakat Müslümanları kiliseye sokamadı. Bu yüzden kendi sonunu hazırlayacak İslami uyanışın daha sonra olması için Kur’ân’la mücadelede sürekli farklı yollar denedi. Müslümanların zihinlerini şüphe ve inkarla zehirlemeyi en selametli mücadele tarzı olarak gördü. Bu yüzden oryantalizme ağırlık verdi. Sömürü ile kabaran direnci, oryantalizmle yok etmeye çalıştı.

Hedefine ulaşabilmek için kitaplar, dergiler neşretti, konferanslar verdi. Gizli, açık faaliyetler yürüttü. Mustagribler tarafından idare edilen, Müslüman öğrencileri maddi imkanlarla tesir altına almayı amaçlayan cemiyetler kurdu.

Oryantalizm’in Hedefleri

Oryantalizm, her ne kadar doğunun tamamını kapsama alanına alıyor görünse de mücadele zemini itibariyle değerlendirildiğinde, Batı’nın kılıçla başaramadığını yapmak, İslam’ı, Kur’ân ve Sünnet etrafında oluşturulacak şüphelerle vurmak iddiasıyla ortaya çıktığı açıktır.

Bu yüzden İslam’ın esas bünyesini teşkil eden Kur’ân-ı Kerim’e ve Sünnet’e saldırdı. Bağlamından kopardığı, hazifler yaparak saptırdığı mevzular çerçevesinde eserler telif etti, makaleler yazdı. En insafli oryantalist, zehri en gizli olduğundan daha fazla insanı cezbetti, daha etkili oldu.

Oryantalist çalışmalar tercüme edildikçe ya da şarkiyat merkezlerinde onlarla doğrudan ilişki içerisinde olanların sayısı arttıkça Müslümanlar arasında Kur’ân’a ve Sünnet’e şüpheyle yaklaşan insanların sayısı da arttı. Mealci zihniyetin Allah Rasulü’nün yaşadığı, ümmetin de 14 asırdır yaşama mücadelesi verdiği İslam’ı, “uydurulan din”, hevasının arzuladığı İslam’ı da “indirilen din” olarak anlatması gibi, mustagripler de dine hurafe, hurafeye din, dedi. Ne usul, ne füru, ne tefsir hiçbir şey istisna edilmeden her şeye şüphe ile bakıldı, İslam’ın sabiteleriyle oynandı.

Klasikleriyle iftihar eden Batı’yı taklit edenler “yeni şeyler söylemek” lazım sloganıyla, kadim olanı reddetti, Ehl-i Sünnet ulemasına ait falan muhalled eser de muteberdir, diyemedi.

Fırka Mezarlığında Hayat Aramak

Batı’dan doğruya intikal eden her şeyin mustagribler tarafından sorgulanmadan alınıp muteber addedildiğini gören Oryantalizm, hedefine ulaşabilmek için Mutezile, Kaderiyye gibi fırkaları ihya etti, sonra da onların görüşlerini Batı’dan Doğu’ya taşıdı. İslami mefhumlar üzerinde ya oynadı ya da içlerini boşalttı.

Onlara Arab'ın hiç kullanmadığı anlamaları vererek ayet ve hadislerin nasıl tahrif edileceğini gösterdi.

Küresel sömürüyü tehdit eden "Cihad"ı illegal bir ameliye olarak göstererek, eliyle, olmasa diliyle o da olmasa kalbiyle buğz eden Müslümanı hiçbir menfi hadiseye tepki vermeyen varlığa dönüştürmek istedi. Batıyla hesaplaşacak neslin ufkunu daralttı.

Zina, riddet gibi suçları umûr-u adiyeden göstererek ahlaki zafiyetin yolunu sonuna kadar açtı.

Fıkıh dahil bütün ilimlerin ıstılahlarıyla oynadı. Hiçbir ayete, hiç bir hadise dayanmayan görüşlerle tesettürü tanımladı, hicabı bir bez parçasına çevirdi.

Yerli Oryantalizm

Oryantalizm kemiyet itibariyle az fakat keyfiyet itibariyle çok sayıda Müslümanla doğrudan irtibat kurduğundan ve bütün Müslümanlar tarafından da ne için kurulduğu bilindiğinden tesiri istenilen neticeleri vermedi. Bu yüzden "yerli oryantalizm" şubesini açtı. Müslüman adı taşıyanların görev yaptığı bu şubenin personeli, müsteşriklere ait ifadeleri sanki kendi beyanatı gibi nakletti, bu çerçevede makaleler yazdı.

Oryantalistler, "Dinin hasımları" olarak görülürken, yerli şubenin memurları, "Büyük kuratıcı", "Hiç kimsenin söyleyemediğini haykıran düşünür.", "Özgürlük kürsüsü" gibi abartılı ifadelerle yüceltildi, ifsad ameliyeleri "Büyük İslah projesi" olarak takdim edildi.

Cemaleddin Afgani'den günümüze kadar "Büyük muslihler" olarak ortada dolaşanların siyaseten etkin oldukları İslam coğrafyasında Müslümanların sahipsiz halleri, yıkılan şehirleri, işgal edilen ülkelerinin muslihlerin düzenlediği sempozyum ya da tezlerde yer bulaması, Kur'ân'a masal diyen akademisyenlerin, Ümmet'in dirilişi ile alakalı tek bir makale kaleme almaması yerli oryantalizmin hedef saptırma, oyalama, uyutma gibi mekrî ameliyelerde ne kadar başarılı olduğunu göstermiyor mu?

En Karmaşık Telbîs-u İblis

Mustagriblerin İslamî bir ad ile çağrılmaları, "Müslümanların yenilmişliğine çare arıyoruz." şeklindeki sloganları, İslam'ın sabitelerini inkar etmeyi, "Çağdaş bir zorunluluk", "Akademik özgürlük" gibi aldatıcı cümlelerle beyan etmeleri, Cennet'i dünyada arayan konfor Müslümanlarını etkiledi.

Oryantalistler İslam'ı yok etme, mustagribler/yerli oryantalistler ise ihya etme iddiasında olduğundan öncekilere nisbetle bin kat daha etkili oldular.

Mustafa gibi isimleri taşımaları, lisanlarının Müslümanların lisanı olması, Ümmetle aynı soydan aynı boydan gelmeleri, büyük bir yanılığa yol açtı. Bu yüzden geçen asır tarihin en karmaşık telbis-u İblisine tanık oldu. Dışarıdan sarsılamayan İslamî bünye, içerden büyük bir darbe yedi.

Yerli oryantalizmin memurları Allah Rasûlünün haber verdiği gibi, "Cehennem'in kapılarına çağırın adamlar" olarak kendilerine icabet edenleri Cehennem'e atmak için çabaladı. Huzeyfe b. Yeman (*Radıyallâhu Anh*) "Sıfhum lenâ/Bize onları tarif et." deyince, Efendimiz, onları, "Bizim derimizden/milletimizden ve bizimle aynı dili konuşanlardan" (*bk. Buharî, Menâkıb, H. no: 3411; Müslim, H. No: 1847*) olacaklar şeklinde tanımladı.

Kur'ân'a Tarihin En Büyük Saldırısı: "Demitolojizasyon"

Tarihi süreç içerisinde Kur'ân'a karşı düzenlenen saldırıların en tehlikesi, Kur'ân'da ki kıssaların bir kısmının uydurma olduğu iddiasıdır. Yerli oryantalizm bu ameliye ile Kur'ân'ın kutsallığını yok etmek sonra da onu yaşanan değil, müzede ziyaret edilen bir kitap haline dönüştürmeyi hedefliyor.

"Kur'ân'da geçen bir kıssanın bilfiil, bir yerde yaşanması zorunlu değildir." diyen yerli oryantalizm, bu iddiasıyla dileyenin, dilediği sistem muvacehesinde bir kıssayı alıp, almasının, ona hakikat ya da mitoloji demesinin yolunu açtı.

Mustafa Öztürk'ün “Bilimsel Nesebi”

Allah'ın kitabında, “batılın zıddı ya da vakıya uygun hüküm” anlamına gelen “hak”(bk. *Cür-canî, et-Ta'rifât, 94*) kelimesi kıssalar bağlamında, onların vakıya uygun, yaşanmış olaylar olduğunu bildirmek için kullanılır.

Ne var ki Cahiliyye Araplarından sonra Yahudi asıllı Oryantalist Josef Horevitz(1874-1931) “Mebâhisu Kur'âniyye” adlı eserinde Kur'ân-ı Kerim'deki kıssalar için “usture/masal/mitoloji” ifadesini kullanarak cahilî iddiayı iftira mahşerinden, şarkiyat enstitülerine taşıdı. Ardından da -sistem gereği- yerli oryantalizm “mitoloji” yakıştırmasına kendi icadıymış gibi akademik çalışmalarda yer verdi.

Bu bağlamda Sorbonne'da Emile Durkheim'in danışmalığında İbn Haldun üzerinde tez hazırlayan bir ara Mısır'da Milli Eğitim Bakanlığı da yapan Taha Hüseyin(v. 1973) “Fi'ş-Şi'ri'l-Cahilî” adlı eserinde Kur'ân'ın ve İslam'ın temel esasları için tecavüzkar ifadeler kullandı.

Kıssalarla alakalı olarak da, Tevrat ve Kur'ân'ın Hazreti İbrahim ve İsmail'den bahsetmesi, bu iki ismin birer tarihi şahsiyet olduklarını isbat için yeterli değildir, dedi (*Taha Hüseyin, fi'ş-Şi'ri'l-Cahili, 26; er-Rûmî, Menhecu'l-Medreseti'l-Akliyye, I, 447*). Daha sonra ise Muhammed Ahmed Halefullah hocası Emin el-Hulî'nin nezaretinde 1947 yılında hazırladığı, “el-Fennu'l-Kasasi fi'l-Kur'âni'l-Kerîm” başlıklı tezinde Kur'ân'daki kıssaların bir kısmının usture/masal olduğunu, Kur'ân'da tarihte hiç yaşanmadık hayali olayların geçtiğini iddia etti.

Bu iddialar üzerine Mısır karıştı, ulema, bu anlayışa sahip olanları tekfir etti, tepkiler üzerine şimdiki adı Kahire olan Fuad Üniversitesi tezin reddine, öğrencinin de uzaklaştırılmasına karar verdi.

O tarihe kadar sesi çıkmayan Emin el-Hulî Kur'ân'daki kıssaların uydurma olduğunu, Halefullah'ın tezindeki her mevzunun gerçeği yansıttığını, ateşe atılsa da bu hususu savunaçağını söyledi (*Halefullah, a.g.e., 1; eR-Rûmî, a.g.e., 448*).

Masalçılarla Tarihselciler Aynı Safta

Mısır'da bu çizgi tarihselci düşünceyle aynı damarda akmıştır. Nitekim, el-Hûlî'nin sistematize ettiği Aişe Abdurrahman, Ahmed Halefullah ve diğer “Edebi Tefsir” ekolü bağluları tarafından Kur'ân'a tatbik edilen ve Kur'ân'ın sırf bir edebi ürün olduğunu söyleyerek Allah Rasulü tarafından uydurulduğunu îma eden anlayışın temellendirilmesi noktasında en kapsamlı çalışma Kur'ân hakkındaki görüşleri hezeyanlarla dolu olduğundan dolayı Mısır uleması tarafından irtidat ettiğine dolayısıyla hanımıyla akdettiği nikahın fesh olduğuna hükmedilen Nasr Hamid Ebû Zeyd'e aittir. Nasr Hamid'in irtidadına hükmedilince en önemli müdafii Kur'ân'a masal diyen Halefullah olmuştur.

Kur'ân'a Masal diyen Yerli Bir Oryantalist: Halefullah

Tezinde Kur'ân'daki pek çok kıssanın tarihi açıdan bir geçerliliği olmadığını iddia eden Halefullah, İslam'ın kürsüsü olarak iştihar eden Mısır'da Kur'ân'da tarihi gerçeklere aykırı anlatımlar olduğunu ileri sürdü.

Kur'ân'ın nuzulünden 14 asır sonra Mısır'da Müslüman adını taşıyan biri, Mekke müşriklerinin ağzıyla Kur'ân'la mücadeleye girişti: “Onlardan okuduğun Kur'ân'ı dinleyenler de vardır. Fakat onu anlamalarına engel olmak için kalplerinin üstüne perdeler, kulaklarına da ağırlık verdik. Onlar her türlü mucizeyi görsele bile yine de ona inanmazlar. Hatta o kâfirler sana geldiklerinde: ‘Bu Kur'ân eskilerin masallarından başka bir şey değildir.’ diyerek seninle mücadele ederler.” (*En'am: 25*). Oryantalizmin yerli şubesi, arkasına küresel eşkıyayı alarak milyonlarca Müslümanın yüzüne baka baka Kur'ân'a “masal” deme cüretinde bulundu.

Halefullah imanî olduğu kadar ahlakî bir sorun da teşkil eden teziyle aklın önünde geniş bir alan açmayı, Kur'ân'da geçen tarihi her hadiseyi incelemeyi, bundan da rahatsız olmanın “bilimsel özgürlüğe” pranga vurmak anlamına geldiğini söyledi. Ona göre bu durum, amacı öğüt vermek olan Kur'ân'a aykırı değildir.

Ne var ki Halefullah bu yaklaşımıyla Ehl-i Kitab gibi davranıyor, Kur'ân'ın hevasına uyan kısmını alıyor, diğerini ise reddediyor. Nitekim Allah Teala konu ile alakalı şöyle buyurmaktadır: “Peygamberlerin haberlerinden senin kalbini kuvvetlendireceğimiz bilgilerin her birini sana anlatıyoruz. Bunlarda sana yaşanmış olayların bilgisi/hak, müminlere de bir öğüt ve hatırlatma geldi.” (Hûd: 120). Ayetin mealinden de anlaşıldığı gibi Allah Rasulü'nü teselli eden, müminlere öğüt veren her bir kıssa haktır, yani gerçekte yaşanan olayların vahyedilmesidir.

Ne var ki Halefullah kıssaların “öğüt” içermeleri ile alakalı kısmı alıyor, “hak” olmalarını reddediyor.

Tez Çapında Cüretkârlık

Halefullah'la bir tez çapında ifade imkanı bulan Kur'ân'a “masal” deme cüretkârlığı aslında şunu iddia etmektedir: “Tarihi verilerle Kur'ân-ı Kerim çatıştığında, tarih esas alınır, Kur'ânî olan bilgi terkedilir.”. Beşerî olanı, ilahî olana önceleyen bu anlayış, adı Müslüman olan kişiler tarafından temsil edilmesi itibariyle materyalist bir inkardan daha tehlikeli olmuştur.

Tarih Kitapları mı, Kur'ân mı?

Hazreti Adem'le başlayan insanlığın tarihi on binlerce yıla dayandığına, m.ö. 3500 tarihinde bulunması itibariyle yazının yaşının da beş bin yıl olduğuna göre, yazılı tarihi esas almak en iyimser ifadeyle insanlık tarihinin 5000 yıl öncesini inkar etmektir. Kur'ân-ı Kerim ise yazının henüz bulunmadığı dolayısıyla tarih yazıcılığının olmadığı zamanlardan, o zamanlarda yaşayan peygamberlerden de bahsediyor.

Ayrıca tarihi bir olayı nakletmek, tarihçilerin itikadî, siyasî, ictimai kabullerine göre de değişir. Her tarihçi naklettiği bir hadiseyi ona inancının boyasını dökerek anlatır. İstanbul fethini Bizans ve Osmanlı tarihçilerinin eserlerinden okuduğunuzda, tek ortak noktanın İstanbul'un Osmanlı Devleti tarafından fethedildiğidir. Bunun dışında hemen her konu farklı vurgularla anlatılır.

Buna rağmen malum anlayışa göre Kur'ân'la tarih çatıştığında yine de tarihi tercih etmek, “bilimsel(!) olmanın” gereğidir. Bu yüzden Halefullah, Allah'ın vahyini esas alıp, insanın yer yüzü serüvenine nisbetle daha dün başlayan tarihi tashih etme yerine; tarihi esas alıp Allah'ın ayetlerini tashih etme cüretinde bulundu. Ne var ki, adı Ahmed olan bir Mısırlı böyle bir kıymete sahip tarihi verileri dikkate alıp, onlarla yer yer çatışan Kur'ân'a usture/masal/mitoloji demeyi tercih etti.

İncil'i Esas Alıp Kur'ân'a “Masal” Demek

Yahudi asıllı Josef'ten aldığı “Kur'ân”a masal isnadında bulunma vazifesini eda ederken, reddiye sağnağına gömülen Halefullah'ın neb-başlığına soyunan çağdaş İlahiyatçının neyi, nasıl, kimden arakladığını anlayabilmek için nesebinin dayanağı olan Halefullah'ın tezini bir örnek bağlamında muşahhaslaştıralım:

Halefullah, Yahudi ve Hristiyanların Hazreti İsa'nın beşikte konuşmasını, (Al-i İmran: 46), “Eğer konuşmuş olsaydı olağan üstü bir hadise olan bu durumun Tevrat'ta nakledilmesi gerektiğini” iddia ederek, reddettiklerini nakleder (Halefullah, a.g.e., 25). Halefullah'ın dikkat çektiği bu ayet, Allah Rasulü zamanında Yahudi ve Hristiyanların yaşadığı toplumda onların yüzüne karşı okundu. İslam'ı reddetme, Kur'ân'a itiraz etme noktasında fevkalade bir iştiyak içerisinde olmalarına rağmen bu hususta hiçbir muhalefetleri olmadı.

Fahrudîn er-Razî, kelamcılardan naklen Hazreti İsa'nın kundakta iken konuşmasını reddeden Hristiyanlara cevap sadedinde şunları söyler, “Hazreti İsa'nın kundakta konuşması Hazreti Meryem'in fuhuş iddialarından beraatine delalet etmek içindir.

Orada bulunanlar da, Hazreti İsa'yı duyanlar da az bir kalabalıktı. Bu tür durumlarda meselelerin gizliliği noktasında anlaşmak normaldir. Onlar bunu zikretmeleri durumunda Yahudiler tarafından tekzip edilip yalancılıkla itham edileceklerini hissettiklerinden dolayı sustular ve bütün bunlardan dolayı mevzu, Allah Teala, Rasulü Hazreti Muhammed'e haber verene kadar gizli kaldı.”

Ayrıca bütün Hristiyanlar da bu durumu inkar etmedi. Nitekim Cafer b. Ebî Talib Meryem Suresi'ni Necaşi'ye okuyunca, Necaşi, "İsa (*Aley-hisselâm*) olayıyla bu kelimada zikredilenler arasında bir çekirdek kadar fark yok" dedi (*er-Razî, Mefâtihu'l-Gayb, VIII, 46-7*).

Tarih kitaplarının Hazreti İsa'nın çocukken konuştuğunu yazmamış olması da hadisenin yaşanmadığına delil olamaz. Çünkü tarih, ferdi planda cereyan eden binlerce hadiseyi yazmadı, yazamadı. Hazreti İsa'nın bir çocuk olması hasebiyle konuşması da ferdi bir olay olarak tanıkların zihin dünyasında kaldı, kayda geçmediğinden sonraki kuşaklara intikal etmedi.

Tarih yazıcılığının sübjektifliği, hadisenin İslam'da olduğu gibi rivayet sistemiyle nakledilmiş olmaması ortada iken, garip hadiseleri tarihi hakikat olarak kabul edip Allah'ın ayetlerine tahrif edilen kitaptan ya da masal mecmualarından delil ya da itibar aramak, evhamı yakîn bilgiye tercih etmektir.

İncil üzerinde tarih boyu pek çok insan tasarufta bulunmuş, bu yüzden hakla batıl bazen aynı cümlede, bazen de aynı sayfa ya da kıssada yer almıştır. Batılıların tarihlerinin önemli bir bölümünün kuruntu, efsane, yalan, propaganda ve biraz da hadiseleri olduğu gibi nakletme amelîyesinden ibaret olduğu zahirken nasıl oluyor da, tarihin bir çocuğun kundakta konuşmasını kayda geçmemesini, onu haber veren Allah'ın ayetinin tezkip edilmesine delil olarak kabul edebiliyorlar?

Hazreti Meryem'i Niçin Yakmadılar?

İmran'ın eşi Hanne'nin adanmış çocuğu Hazreti Meryem ne nişanlandı, ne evlendi, ne de üzerine bir erkek dokundu. Rahbanî bir hayatı tercih etti ve ömür boyu bu hayata sadakat gösterdi.

Yahudi Şeriatı'na göre, bir din adamının kızı zina ederse ateşte yakılırdı (*Sifru'l-Ahbâr, IX, 21*). Hazreti Meryem'de, Hazreti Harun'un soyundan bir din adamının kızı olarak evlenmeden bir erkek çocuk dünyaya getirdi fakat ateşte yakılmadı.

Çünkü dünyaya getirdiği oğlu İsa beşikte konuşarak annesi Meryem'in fuhuştan beri olduğunu kanıtladı.

Ahmed Halefullah, Kur'an'ı itibarsızlaştırma projesinin yerli oryantalizm şubesinde çalışan bir mustagrib olarak vazifesini yaptı ve önemli bir bölümünün uydurma olduğu bizzat müntesipleri tarafından itiraf edilen İncil'i esas alarak Kur'an kıssalarına usture/masal dedi. Bu amelîyesiyle Kur'an-ı Kerim etrafında şüpheler oluşturmak için cüretkâr bir adım atmaya kalkıştı. Fakat ileriye gidemedi.

Ulemanın reddiyeleri karşısında sükuta büründü. Elinde kalan vazifesini ise Kur'an'ın "half" dediği selefin mirasını zâyi eden zümreye bıraktı.

Müseccel Yobazlardan Öztürk'e "Masal Saldırıları"

Oryantalizmin masasından Mısır'a taşınan, müellifi Halefullah tarafından da savunulamayınca arşive kaldırılan kıssaların uydurma olduğu hezeyanı bugün bir televizyon kanalında da program yapmakta olan Mustafa Öztürk vasıtasıyla ilahiyat kürsülerinde seslendiriliyor.

Küfür cephesinin müseccel yobazlarından şu kadar yıl sonra bir ilahiyat hocası Allah'ın, Kitabında defaetle hakikat olduklarını beyan ettiği (*Kehf:13*) en güzel dediği (*Yusuf:3*), müminleri ibret almaya çağırıldığı, uydurma olmadığını tasrih ettiği (*Yusuf: 111*) Kur'an kıssalarına "masal" isnadında bulunuyor.

Evet Öztürk aynen şunları söylüyor: "Bizce bu noktada yapılacak en büyük yanlış, Kur'an kıssalarının tümünü birer tarihi hakikat olarak .... mütalaa etmektir." (*Öztürk, Kıssaların Dili, Ankara Okulu Yayınları, 2010, 99*).

Ne gariptir ki bu hezeyanları Mekke müşrikleri ya da oryantalistler değil bir ilahiyat hocası söylüyor. Bu ilahiyatçıya göre Kur'an-ı Kerim'deki kıssaların gerçekte yaşanmış olaylar olduğuna inanmak yani Mekke müşriklerinin "öncekilerin masalları" şeklindeki hezeyanını reddetmek, "Dogmatiklik, eğer değilse safdilliktir." (*Öztürk, a.g.e., 98*).

Aldığı maaş gereği Kur’ân-ı Kerim’i anlatmakla mükellef olan birinin oryantalistlerin cephesinden Mekke müşriklerinin ağzıyla Kur’ân’a saldırması bu yönüyle ilktir. Bu ilk olma şerefi de (!) Öztürk’e aittir.

Yerli oryantalistlere göre niçin Allah’ın peygamberlerinden bahseden ayetleri “masal” oluyor da, mesela tarihçilerin kitaplarına aldığı haberler “masal” sayılmıyor; tarih kitaplarına, masal mecmuası denmiyor.

Eğer bu duruma insanların bir kısmının bu kıssaları tasdik etmemeleri gerekçe gösterilecekse ya da bazılarının onları benimsemediği söylenecekse peki neden herkesin ittifakla kabul etmediği nazariyelere masal değil de nazariye deniyor?!

Herhangi bir mesele ilmi açıdan ne kadar mantığa uymasa da insanlar ona yine de masal demezler. Çünkü bu mesele insanî olduğu kadar ahlakî bir mevzudur da.

Bu noktada Mustafa Öztürk’ün, Allah Teala’nın Kur’ân’da bildirdiği kıssaları tasdik edip-etmeme muhayyerliği tabiki vardır hatta vahye inanmayabilir de. Fakat ne onun, ne de onun gibilerin anlayamadıkları ya da inanmadıkları ayetlere “masal” deme hakkı yoktur.

Öztürk Kur’ân’ı Ne Kadar Biliyor?

Sahabe Kur’ân’ı daha çok Allah Rasulü mihrapta iken Onun ağzından dinledi. Erkekler gibi pek çok kadın sahabe de Kur’ân’la istidlal edecek seviyeye yükseldi.

Bir gün Hazreti Ömer hutbede hazirûna mehirde aşırı gitmeyin deyince bir kadın yerinden kalkıp şöyle seslendi, “Ey Ömer! Allah bize veriyor, sense bizi mahrum ediyorsun. Allah Kitabında, ‘Onlardan birine yüklerle mehir vermiş olsanız dahi ondan hiçbir şeyi geri almayınız.’ buyurmuyor mu?” (Nisa: 20).

Bunun üzerine Hazreti Ömer, “Kadın isabet etti, Ömer yanıldı.” dedi, Başka bir rivayette ise, “Başımı öne eğip, şöyle dedi, “Bütün insanlar senden daha fakihdir Ey Ömer!” (Kurtubi, el-Camiu li Ahkami’l-Kur’ân, V, 66.).

Mustagriblerden proje adamı olmayanlarının savrulmasının temel nedeni meselelere bütüncül bakamamaları, bir konuda, ilgili diğer ayetlerden habersiz, siyak-sibaktan mahrum bir halde tek bir ayet üzerinden hüküm vermeleridir.

Allah’ın indirdikleriyle hükmetmeyenlerin kafir olduğuna hükmeden (bk Maide: 44) “Tekfirci Müslümanlar” meseleyi, Hazreti Yusuf’un, Allah’ın indirdiklerine göre yönetilmeyen bir ülkede hazineden sorumlu bakan olmayı talep ettiğini (Yusuf: 55) göz önünde bulundurarak değerlendirselerdi, Müslümanları tekfir etmeyecek, Maide suresindeki ayeti, “Allah’ın indirdikleriyle (onları inkar ederek hükmetmeyenler) kafir olur.” diye anlayacaktı.

“Şefaathçilerin şefaati onlara fayda vermez.” (Müddessir: 48) ayetinden hareketle şefaati inkar edenler, Google’da “şefaath” yazıp ayet-i kerime arama yerine siyak-sibak ilmine vakıf olsaydı önceki ayetlerde ölmeden önce ceza gününü yalanlayanlara şefaathçilerin şefaatinin fayda vermediğini (Müddessir, 46-7) görecek, Taha (109) suresinde ki ayeti kerimeye baktığında da Rahman’ın izin verdiği ve sözünden hoşnut olduğu kimseler arasında şefaatin olduğunu görecek, Müddessir süresindeki ayetin kafirler, şefaatin caiz olduğunu bildiren ayetin ise Müslümanlar hakkında olduğunu anlayacaktı.

Ebu Zerr (Radiyallâhu Anh) Allah Rasulü’ne önce hangi mescidin yapıldığını sorar, Efendimiz’in “Mescid-i Haram” şeklindeki cevabı üzerine, “sonra hangi mescid” der, “Mescid-i Akşa” cevabını alınca da, üçüncü defa “Kem beynehumma/İkisi arasında ne kadar bir zaman var?” diye sorar; Allah Rasulü de “kırk yıl” buyurur (Müslüm, Mesâcid, H no: 1145). “Hazreti İbrahim’le Hazreti Süleyman arasında 1000 yıldan daha fazla bir zaman var.” diyerek iki mescidin inşa tarihi arasında 40 yıllık bir zaman olmasının hakikati yansıtmadığını söyleyen ve bu söylem etrafında fırtına koparanlar, Kur’ân ve Sünnet arasındaki irtibatı çözebilseydi ya da Kur’ân meali muktesabatını biraz da olsa aşabilseydi, hadisi inkar etmeyecek belki de şunları söyleyecekti, “Hazreti İbrahim, oğlu İsmail’i eşi Hacer’le birlikte Mekke’ye bıraktığında Kabe-i Muazzama vardı (İbrahim:37), daha sonra ise Kabe’yi büyüyen oğlu İsmail’le mevcut temelleri üzerine yükseltti (Bakara: 127).

Yeryüzünde yapılan ilk binanın Kabe olduğu (Al-i İmran: 96), Hazreti İbrahim'in İsmail'i Mekte'ye getirdiğinde Kabe'nin temellerinin orada durduğu (İbrahim:37), Al-i İmran Suresi'nde geçen ayette ki “وضع” fiilinin bir şeyi bina etmek, Hazreti İbrahim'in oğlu İsmail'le birlikteki ameliyesini konu edinen Bakara Suresi'nde ki ayette geçen “يرفع” şeklindeki fiilin yine ayette zikredilen القواعد /temeller üzerine bir yükseltme olduğu hakikatine vakıf olanlar, Hazreti İbrahim'in Kabe'yi yapmadığı, tamir ettiği, Beytullah'ın inşasının da esasta 6 devreye ayrıldığını bilecek böylece iki peygamber arasında bin yıl olmasına bakarak Ebu Zerr'in rivayetini reddetmeyecek, hadiste geçen “kırk yıl” ifadesiyle Kabe ile Mescid-i Aksa'nın ilk olarak yapıldığı tarihlerin kastedildiğini anlayacaktır.

Eczacı Gibi

Batı'nın “demitoloji” eskisini pazarlayan Öztürk de, eğer Kur'an'a vakıf olsaydı, Allah Tela'nın cahillerden olmaması için Hz Nuh'a vaaz ettiğini (Hûd: 46), “Allah size ne güzel vaaz ediyor” (Nisâ: 58) mealindeki ayeti ve mevzu ile alakalı diğer Kur'anî beyanları hatırlasaydı Allah'ın en büyük vaiz olduğunu görecekti ve “vaaz” etmekten, istihzâ bir ameliye olarak bahsetmeyecekti.

Eğer Öztürk, Kur'an-ı Kerim'i mealler üzerinden değil de Kur'an'ın kendinden okusaydı (belki okuyor da belli etmiyor) “vaaz”ın ne demek olduğunu anlamaya biraz daha yaklaşacak, onunla istihza etmeyecek bilakis Rudolf Bultmann gibi Protestanları taklit etmekten, “vaaz etmeyi” daha önemli görecekti.

Hafız ya da bütüncül okuma derken, bir hocanın rahlesinde sıra kitaplarını okumayan ve bu yüzden sattığı ilacın hangi hastalığa deva olduğunu bilmeyen eczacı gibi Kur'an-ı Kerim'den habersiz hafızları ya da meal muhafızlarını kastedmediğimiz açıktır.

Ahlaki Kriz

Mustafa Öztürk, hafız olmadığından ya da Kur'an'ın bir ayetine mana verirken konuyla alakalı diğer ayetleri hatırlayacak bir hafıza ya da okuma disiplinine sahip olmadığından Mekte müşrikleri ya da Josef'in ağzıyla Kur'an'daki kıssaların bir kısmına masal derken Allah'ın Kur'an'da kaç yerde kıssalardan “hak” yani yalan olmayan, gerçekte yaşanmış hadiseler diye bahsettiğini hatırlamıyor ya da hatırlıyor fakat ciddiye almıyor. Kur'an'ın bir kısmına masal diyen kişi için her iki durumda geçerli olabilir. Burada garip olan şu ki Charlie Hebdo, Allah Rasülü'ne hakaret ederken ayağa kalkan Müslümanların bir ilahiyat hocasının Allah'ın ayetlerine masal demesine “akademik özgürlük” diyerek sessiz kalmasıdır. Aslında bu durum Müslümanların ne kadar derin bir ahlakî kriz yaşadıklarını göstermektedir.

“İndirilen Dinciler” Niçin Sessiz?

Konuşmasına “uydurma” diyen birisine öfkelenmek buna mukabil hakikat olduğu bizzat Allah Teala tarafından beyan edilen Kur'an'daki kıssalara masal diyen adamalara müsamaha göstermek, beşer sözünü Allah Kelamından daha âlî görmek anlamına gelir. Sünnet'e itibayı emreden ayet-i kerimeler fehvasınca Kur'an-ı Kerim'i, Sünnet-i Seniyye'yi dikkate alarak anlamak gerektiğini söyleyen Müslümanları, “uydurulan dine” inanmakla itham edenlerin, ayetlere mitoloji diyen Öztürk'e sessiz kalmaları amaçlarının “Sahih Din” terkihiyle İslami tahrif etmek olduğunu göstermesi açısından dikkati câliptir.

Hulasa

Tahrif edildiği zahir olan bir kitabı esas alarak tek bir ayeti bile değişmeyen Kur'ân'ı tashih etmeye kalkışmak, bir alimi dinleyen cemaatin, "Bizim yanımızda tahrif edilen bir kitap var ya da hurafe anlatan bir hocamız mevcut, bu söyledikleriniz onların beyanına aykırı" deyip onu reddetmesine benziyor. Bir alimi hurafeyi esas alıp reddetmek nasıl akla ziyan bir ameliye ise, muharref kitaptaki bir mesele de niçin Kur'ân'da yok diye sormak ve bu soru üzerinden Hazreti İsa'nın beşikte konuşmasını sorgulamak da o derece yanlıştır. Tarihçilere ait eksik ve sığ verileri dikkate alıp Allah'ın ayetlerine masal demek de insanın sahip olduğu bütün kıymet vasıtalarına ihanettir.

Felsefi metinlerini tercüme edenler külli manada bir tepkiye muhatap olmamak için kavramlar üzerinde oynama yapıp, kelimeleri muhtevassından daha ziyade karşı tarafın bakışına göre değerlendirmiş, bu yüzden "felsefe"-yi, "hikmet" olarak tercüme etmişti. Öztürk de "Masal ve Kurân" başlığına milletin büyük bir tepki vereceğini bildiğinden, protestan teolog Rudolf Bultmann tarafından Yeni Ahit'i kurtarmak için kurgulanan mitolojiden arındırma ameliyesi demitolojizasyon kelimesini tercih etti ve yazısına "Demitolojizasyon ve Kur'ân" başlığını koydu (bk. Öztürk, a.g.e., 77-8).

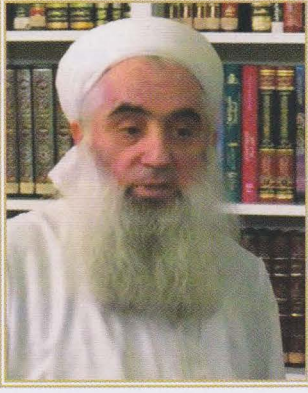
Müslüman bir topluma hitap ettiğinden ya da bir takım şeyleri açıktan söyleyecek zamanın henüz gelmediğini düşündüğünden başlıkta "masal" kelimesini kullanmaya cesaret edemeyen Öztürk, yazının içerisinde hatta kitabın önemli bir bölümünde "Kur'ân'da masal var" demekten çekinmiyor. Fakat bunu demitoloji gibi avamın vehle-i ûlada anlayamayacağı kelimelerle ya da, "bir gözün görmüyor." demeye cesaret edemediği adama, "bir gözünüz görüyor" diyen kişi gibi, "Kıssaların tümünü kurgusal-fiktif anlatı kapsamında mütalaa etmek yanlıştır." (Öztürk, a.g.e., 99) gibi bir ifadeyle bir kısmının uydurma olduğunu iddia ediyor. Bunu bazen sarahaten bazen de delaleten yapıyor. Yaşanmasına engel olmadıkları ayetleri, "Dinlemeyin bu Kur'ân-ı" (Fussilet: 26) diyerek engellemeye çalışanlar nasıl izzet seli önünde çer çöp olduysa, ona masal diyenler de aynı akibete uğradılar ve uğrayacaklardır.

Ne gariptir ki fakültedeki birkaç saatlik derisi azalacak diye bildiri yayınlayanlar Allah'ın ayetlerine masal diyen Öztürk'e karşı sağır, kör ve dilsiz kesildiler.

Halbuki Öztürk bu haliyle hem bütün ilahiyatları zan altında bırakmakta, hem de, Kur'ân-ı Kerim'de ki kıssalara Mekke müşrikleri gibi "önceki milletlerin masalları" (Furkan:5) diyerek dışardan Kur'ân'a saldıran Charlie Hebdo'dan daha tehlikeli adımlar atmakta, daha kalıcı tahribat yapmaktadır. Esasında bütün mesele iki noktada temerküz ediyor: Öztürk ya bir proje adamıdır; oryantalizmden alınan memuriyeti gönüllü veya ödüllü olarak îfa ediyor, ya da bir hocanın rahlesinde sıra kitaplarını okumadığından yoldan uçuruma, bekadan fenaya savruluyor.

En iyimser nazarla Öztürk'ün ikinci maddeye ait olduğunu düşünüyor ve zaman zaman sebiyelerinde, "Ben de Arapça bilirim, nesebim muhterem bir hocaya dayanır, benden kuşulanmayın." amacıyla kullandığı, "Ben Emin Saraç Hoca'dan okurken..." şeklindeki ifadesinin gereğini yapmasını, zaman zaman katıldığı bu yüzden nasipdar olamadığı o derslere düzenli olarak katılıp, Hocamız'dan icazet almasını tavsiye ediyoruz. Böylece hem hatalarını düzeltir, hem Joseflerden özgürleşir, hem de -bize karşı konuşurken yaptığı gibi yanına oturduğu bir kadının yanında "reddiye" diye "sebbiye" de bulunmaz, "O kadının ya birisinin eşi, ya birisinin annesi olduğunu hatırlar, iffet yarası kapanmaz." der, "müeddep olmayı öğrenir, ahlak fakülteleri olarak da vazife îfa eden ilahiyatlar da gayri ahlaki" konuşmalar yapmaz.

Kur'ân'a "masal" isnadında bulunarak onu itibarsızlaştırmaya çalışmak içinde bulunduğunuz zamanın en büyük münkerlerinden biridir. Allah'ın münkeri nehyetme görevi verdiği her Müslümanın -eğer imanı sorunlu değilse- bu zihniyetle mücadele etmesi zorunludur. Öztürk'e, birinde küresel eşkıyaya, diğerinde ise içerden İslam'a yapılan hain saldırılara karşı koymak şeklinde iki cephemiz olduğunu hatırlatır; Kur'ân'a saldırmaya devam ettiği müddetçe de "menzilemiz"den çıkmayacağını bilmesini isteriz.

HÜSEYİN AVNİ HOÇA

HAYRETTİN KARAMAN'DAN BİR DİN TAHRİFİ VE SAPTIRMASI DAHA...

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ
الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا
مُحَمَّدٍ وَآلِهِ أَجْمَعِينَ

Sayın Hayrettin Karaman'ın (kendi ilim hayâtına göre eski olsa da gerçek ictihâdlara nisbetle) yepyeni bir ictihâdı daha... Daha doğrusu, bir '**dîn ile oynaması**' daha... Sözlerini -imlâ ve cümle hatalarına varıncaya kadar hiçbir değiştirme yapmadan kelimesi kelimesine naklederek ibret nazarlarınıza arz edeceğiz...

Aslında yazısının tamâmını aktarmaya lüzûm yok idiyse de, bu nakli, sık sık yapageldiği '**sözümü tahrîf ettiniz, bana iftira attunuz**' gibi muğâlata ve kandırmalarına meydan vermemek için yaptık.

Bir de '**cevâb**' başlığı altında serdedeğimiz bir takım kısa mülâhazalarımızla O'nun İslâm ile nasıl oynayabildiğini göstereceğiz:

Yabancı Kadınlarla Tokalaşmak

Karaman: 'Hayrettin Karaman kadınlarla tokalaşmak helaldir demiş.' Bir vâiz benim hakkımda bu cümleyi söylüyor, arkasından da '**benim yamulduğumu, inhiraf ettiğimi**' ekleyerek atıp tutuyor. (Bu vaaz internette, video kaydı olarak dolaşılıyor.)

Cevâb: Sayın Karaman'ın sözünü ettiği kişinin kim olduğunu, ifâdelerinin tamâmını ve nasıl olduğunu bilmiyoruz...^[1] Ancak onun kaynak verirken âlimlerden yaptığı nakillerde dehşetli tahrîfler yaptığına çok kere şâhid olduğumuz için bu nakline de güvenmiyoruz. Her şeye rağmen şâyet buradaki nakli doğruysa, 'internette, video kaydı olarak dolaşan' ifâdelerde bir **eksiklik** bir de **hatâ** var:

Eksiklik: Onun '**helâldir**' sözü sınırsız olmayıp '**şehvet duymama**' şartıyla (!) sınırlandırılmış iken burada mutlak gibi gösterilmiştir.

Hata: '**Yamulmak**' ve '**inhirâf etmek**', önceden '**istikâmet üzere olmak**'tan haber verir. Oysa bu –bildiğimiz kadarıyla– çok büyük bir hatâdır; O, işin başından beri böyleydi; sonradan **yamulmadı** ve **inhirâf** etmedi... Burada ona haksızlık yapılmaktadır...

Karaman: Bu konuda bana sorulan sorular oldu ve birkaç defa cevap yazdım; bu cevaplardan ikisi aşağıdadır. Ne demiş isem onun arkasındayım, ama -vâize hatırlatıyorum- **yalan söylemek, iftira etmek caiz değildir.**

Cevâb:

Bir: Kişinin, sözünün arkasında olması, Arabların ‘**Uçtuysa da keçidir**’ meâlindeki ‘**عنة وإن طارت**’ meseli nev’inden değilse, şahsiyet sağlamlığı îcâbıdır. Ancak ne var ki burada yapılan, tam tersi, inâd ve mükâbere mahsûlû olan bir **sözün arkasında duruştur.**

İki: Evet, ‘**yalan söylemek, iftirâ etmek caiz değildir**’; bu doğru... Lâkin ‘**yalan söylemek**’ ve ‘**iftirâ etmek**’ nedir? Bunun bilinmesi de mühimdir. Aksi halde olabilir ki, birilerine ‘**yalan söylüyorsun, iftirâ ediyorsun**’ yalanı söylenmiş ve iftirâsı atılmış olur.

Karaman: Aziz kardeşim, Allah seni güzel niyetin ve takvâ erdemine daim eylesin!..

Cevâb: Arka planı hesaba katılmazsa -ki onu biz bilemeyiz- zâhirde güzel bir hitâb, hoş bir duâ... Âmîn... Allah bizi ve sizi, cümlemizi razı olacağı ‘**güzel niyet vetakvâ erdemine daim eylesin...**’

Karaman: ‘Allah Resulü (s.a.) kadınlarla musafaha yapılmasını haram kılmıştır. Ben bir bayanın elini tutmak zorunda kalırsam harama gireceğim’ diyorsun. Peygamberimiz’in bunu haram kıldığına dair hadis yoktur.

Cevâb:

Bir: Burada te’vîli olmayacak veya kılıfı bulunamayacak açıklıkta bir câhillikle veya yalanla karşı karşıyayız. Çünkü, eğer bizzat ‘**harâm kelimesi geçen bir hadis mevcûd olmadığı**’ kask ediliyorsa, harâmlığın sübûtu için hiçbir âlim böyle bir şart ileri sürmemiştir. Şâyet, ‘**haramlık ifâde edecek sözlerin yer aldığı hadislerin bulunmadığı**’ iddiâ ediliyorsa, bu açık bir yalandır.

Yok, eğer, delâlet yollarından bir kaçını veya biri ile ‘**yasak veya kötü bir iş olduğuna delâlet eden hadislerin bulunmadığı**’ murâd edilmişse, bu da kezâ katmerli bir yalandır. Çünkü bu mes’elede sadece bir değil, birçok hadis vardır.

İki: Bu husûsta gelen hadislerden bir kaçını:

Birinci Hadis: ‘O, bey’atta kadınlarla musâfahalaşmazdı.’^[2]

İkinci Hadis: ‘Âişe radiyallahu anha vâlide-miz şöyle dedi: ‘O’nun eli bey’atleşmekte -val-lâhi- hiçbir kadının eline değmemiştir.’^[3]

Üçüncü Hadis: ‘Ben kesinlikle kadınlarla musâfahalaşmam.’^[4]

Dördüncü Hadis: ‘Elin zînâsı da (yabancı kadına) tutmaktır...’^[5]

Beşinci Hadis: ‘Sizden birinin başına demir bir iğne ile vurulması, onun için kendine helâl olmayan bir kadına dokunmasından elbette daha hayırlıdır.’^[6]

Evet, bunlardan ilk üç hadisin **haramlığa delâleti** hüccet seviyesinde açık olmayıp ihtimâli ise de, karîneler sebebiyle ikinci birinciden, üçüncü de ikinciden yasaklık bildirmekte daha açıktır. Dördüncü ve hele beşinci hadisler bu harâmlık manasında artık iyice açıktırlar. Siz bunlara bir de **bakmak** yasağıyla alâkalı âyet ve hadislerin **delâlet-i nassları** veya **fehvalarını** ve bunlara da dayanan **İcmâ-i Ümmet**’i ilâve ederseniz, artık şu hadislerin haramlığa delâleti kesinleşmiş olur ve hiçbir şeytânî vesveseye yer kalmaz; dînde gedik açmaya çalışan hiçbir zındığın elinde herhangi bir bahâne de bulunmaz.

Hem, îmân ve şahsiyet sâhibi kimselerde utanmak diye bir haslet olur. Müctehidler, muhaddisleri ve müfessirleriyle Ümmet-i İslâm’ın âlimlerinin tamâmı söz birliği hâlinde bin dört yüz senedir bir şeye ‘**var**’ derken, yeni ortaya çıkan aklı evvel birilerinin ‘**yok**’ diyebilmeleri hangi arlanma ve hayâ hasletiyle te’lîf edilebilir?!... ‘**Utanmıyorsan dilediğini yap**(abilirsin).’

İster dînî, isterse fennî olsun, geçmiş bilgi mükteşebâtına hangi aklı başında bir ilim adamı gözünü kapatabilir?! Hele bu mükteşebât İcmâ' mertebesine varmışsa, buna -âlim yahut câhil- hangi akıllı kimse cesâret edebilir?!

Karaman: 'Erkek, kendisiyle evlenmesi caiz olan bir kadınla tokalaşırca, ahirette avucunun içine kızgın demir/civa eriyiği konarak cezalandırılacağı'ni ifade eden söz hadis değildir, uydurmaktır.

Cevâb: Evet, hadîs âlimleri bu rivâyet için '**kaynağı bulunamamıştır**' manasında '**ğarîbdir**' gibi ifâdeler kullanmış iseler de, el-Hidâye gibi eserlerde geçen bu rivâyet için -biraz olsun- edebî davranıp ihtiyâtlı ve tedbîrlî konuşmak, bir ihtimâl bırakmak ilim adamı ciddiyeti icâblarındandır. Nitekim birçok hadîs âlimince derhal '**uydurmadır**' denmeyip '**aslını bulamadım**' gibi ihtiyâtlı ifâdelerin sarf edildiğini, böylesi nice hadîslerin başka âlimlerce kaynaklarının gösterildiğini ilim adamları iyi bilirler. Meselâ, Nasbu'r-Râye'de bu nev'iden geçen birçok hadîsin kimler tarafından rivâyet edildiğini Aynî'nin eserlerinde, Kasim İbnü Kutlubuğâ'nın Minyetü'l-Elmaî'sinde ve el-İhtiyâr hadîslerinin Tahrîci'nde, İbnü Hacer'in ed-Dirâye'sinde '**bulamadım**' denilen nice rivâyetin, yine İbnü Kutlubuğâ'nın ona yazdığı Ta'likât'ında,^[7] Irâkî'nin İhyâ Tahrîci'nde '**bulamadım**' denilen bir nice rivâyetin kaynağını, ez-Zebîdî'nin el-İthâf'ında gösterdiğine ibretle bakılabilir.

Hem bu husûsta gelen onca sahîh rivâyetin bırakılıp da sadece '**garîb**' olduğu söylenen rivâyetin seçilmesi ve keseden ona bir de '**uydurma**' vasfının eklenmesi ilim ciddiyeti ve iyi niyetle nasıl bağdaşır?!.. Doğrusu bunu bilemiyoruz...

Karaman: Peygamberimiz'in, kadınlarla -bey'at yaparken- el ele tutmadığı şeklinde bir bilgimiz var. Bu, haram kıldığını göstermez; O'nun her '**terk**'i; yani bir şeyi yapmaması nehiy (yasaklama) ma'nasına gelmez. Yasak ve haram olduğuna dair başka delillere ihtiyaç vardır.

Cevâb: Evet, '**terk**' başlı başına bir '**haramlık**' delîli değildir, bunun için başka delillere ihtiyâc vardır; bu doğrudur. Lâkin, '**terk**'te '**yasaklık**'a dâir bir ihtimâl ve ipucu bulunmadığı da iddiâ edilemez. Hele, '**ben kesinlikle kadınlarla musâfahalaşmam**' ifâdesi sadece bir **terk** de değildir. Bu '**terk**' ve ilâve olarak sözle '**yapmayacağı söylemek**', açık yasak delîlleriyle, delâlet-i nassla ve icmâ delîlleriyle yan yana gelirse '**haramlığı**' gösterir. 'O'nun her **terki**, yani bir şeyi yapmaması nehiy (yasaklama) mânasına gelmez. Yasak ve harâm olduğuna dair başka delillere ihtiyâc vardır' şeklindeki usûl kâidesini **bilmek** ve **bulmak** iyi bir şey de, bunun yanında bilinmesi lüzûmlu diğer birçok şeyi **bilmemek** ve **kaybetmek** işi berbat ediyor.

Karaman: Peygamberimiz'in ve sahabenin yaşlı kadınlarla musafaha (tokalaşma) yaptıkları biliniyor (*Kâsânî, Bedâyi', Beyrut, 1997, C.V, s.495 vd.*)

Cevâb: Burada da müdhiş bir samîmiyetsizlik veya sıgılık sırtmaktadır. Çünkü, 'Erkek, kendisiyle evlenmesi câiz olan bir kadınla tokalaşırca, ahirette avucunun içine kızgın demir/civa eriyiği konarak cezalandırılacak' rivâyetinin '**ğarîb**' olduğu söylenen yerde bu rivâyetin de '**ğarîb**' olduğu söylenmektedir.^[8] Hem öncekinin aksine bu yaşlı kadınlarla musâfaha edilebileceğine dâir olan rivâyeti te'yîd eden başka **sahîh**, yâhud **hasen** veya **zayıf** bir rivâyet de bulunmamıştır. Böylesi bir çifte terâzili olmak ne ile îzâh edilebilir?!.. Bunu okuyucuların takdîrine bırakıyoruz.

Karaman: Fıkıhçılar **kadınla erkeğin musafahası** konusunu **kıyas** ile hükme bağlamışlar ve şöyle demişlerdir: 'Kadınların el ve yüzleri avret değildir, bunlara şehvetsiz bakılabilir. Ama dokunmak şehvet celbi bakımından daha etkilidir, bu bakımdan avret yerine bakmaya ve dokunmaya benzer; bu sebeple dokunma caiz olmaz.' (*Kâsânî, s.489*)

Cevâb:

Bir: Önce Kâsânî'nin Bedâyi'inden yapılan nakilde ma'nâyı altüst eden bir hıyânet var. Orada şöyle denmektedir:

واما حكم مس هذين العضوين فلا يحل
مسهما لان حل النظر للضرورة التي
ذكرناها ولا ضرورة الى المس مع ما ان
المس فى بعث الشهوة و تحريكها فوق
النظر و اباحة ادنى الفعلين لا يدل على
اباحة اعليهما

'Bu iki uzva (yüz ve avuçlara) dokunmanın hükmüne gelince... Bunlara dokunmak helâl olmaz; çünkü, **bu iki uzva bakmanın helâl olması** sözünü ettiğimiz zarûretler sebebiyledir. **Halbuki dokunmakta hiçbir zarûret yoktur.** Bununla beraber **dokunmak**, şehveti uyandırmakta ve harekete geçirmekte **bakmak** fiilinin üstündedir. İki işten aşağıda olanın mübâh olması yukarıda olanın da mübâh olmasına delâlet etmez.'¹⁹¹

Sayın Karaman'ın yaptığı tercümedeki cümlelerin kendi aralarındaki çelişkiyi ve Bedâyi'in asıl metni ile alâkasızlığını herhalde görmüşsünüzdür.

Aslında Bedâyi'de söylenen, **bunların birbirine benzemediği ve kıyâs edilemeyeceği** olmasına rağmen ma'nâ tersine çevrilmiş. Bu yapılan bilmeden yapıldıysa kötü; müctehidimiz(!)deki Arab diline vukûf ile söylenilene ve yazılanı idrâk edebilmek müşkilâtı kahredici... Bilerek yapıldıysa, çok daha kötü; dehşetinin buudunun anlatılması zor bir ilim sahtekârlığı...

İki: Orada yapılan bir kıyâs değil, başka bir yolla istinbâttır. Hattâ iddiâ edilenin tam aksine burada, **kıyâsa gidilemeyeceği** söylenmektedir. Daha açık bir ifâdeyle, avuçlara ve yüzlere, bazı husûsî zarûretler sebebiyle bakılabilirse de, tutulamaz; buralarda **dokunmak** işi **bakmak** işine kıyaslanamaz; çünkü dokunmakta hiçbir zarûret yoktur. Zarûretsiz **bakmaktaki haramlık** nasslarla sâbittir. Bu haramlıktaillet veya **menât** olan ma'nâ, dokunmakta daha fazla vardır. Öyleyse delâlet-i nassla veya fehvâ

ile aynı hüküm bakmayı yasaklayan nasslarda evlâ yolla vardır. Yani, **'ebeveyninize üf demeyiniz'** âyeti **'oşt demeyiniz'** veya **'dayak atmanız'** ma'nâlarını da evleviyetle bulundurur; çünkü bunlarda **'üzme'** ve **'incitme'** ma'nâları daha fazla mevcûddur. Hâsılı, **'oşt demeyiniz'** veya **'dayak atmanız'** ma'nâlarının **'üf demeyiniz'** âyetinde bulunmadığını, aksine bunların kıyâs ile âyetin hükmüne dâhil edildiğini söylemek, kıyâsı da bilmemektir ve cehâlettir.

Üç: Üstelik kıyâs bulunsa bile bir hüküm, açık nasslarla ve İcmâ' ile sâbit olduktan sonra kıyâsla da isbât edilse, bu kıyâs önceden sâbit olan hükmü te'yîd ve takviyeye yarar; Fıkıh kitâbları, husûsan Şerhu Meânî'l-Âsâr bunun misâlleriyle doludur. Bu husûstaki hilâfta, söylediğimiz râcih olup aksi îzâha ve te'vile muhtâttır.

Karaman: Bu gerekçeye göre, âdeten (yaygınlaştığı ve alışıldığı için) şehvetin söz konusu olmadığı durumlarda ele dokunmak (musafaha) caiz olmalıdır.

Cevâb:

Bir: Âdetin değişmesiyle değişecek hükümler, nasslarla veya icmâ' ile sâbit olan değil, başta âdetle sâbit olan hükümlerdir ki, bu da sonradan meydana gelen âdetin **'nasslara ters düşmemesi'** şartına bağlıdır. Nasslarla, icmâ' ile ve hattâ istinbâtlarla ve kıyaslarla sâbit olan hükümler hiçbir âdetle değişmez. Aksi bir kanaat, kişiyi insan olma mertebesinde bir gömlek daha aşağı itecek koyu bir câhillik veya mükellefiyetten düşürecek bir dîvânelik mahsûlü değilse, din düşmanlığından başka neyle îzâh edilebilir?!.. Kuşadası, Antalya ve Bodrum sâhilllerinde, veya çıplaklar kampında yerleştirilen **üryânlık âdeti**, hangi **İslâm düşmanı müctehide** göre hangi sâbit Şer'î hükmü değiştirmeye yeter?..

İki: Bakmak tek taraflıdır. Dolayısıyla -zayıf bir ihtimâlde de olsa- kişi kendine âid olan bakmakla hâsıl olacak şehvetlenmeyi belki kontrolünde bulundurabilir, şehvetlenmeyebilir. Ancak musafaha iki kişi ile olan bir iştir.

Bunda cinsî hisleri ölmemiş bir kimsenin kendi şehvetini kontrol etmesi neredeyse imkânsızlık sınırında olan çok uzak bir ihtimâl ise de, farz-ı muhâl olarak bunu başardığı kabûl edilse bile, bu odun veya çaput hâline gelmiş kişi, karşısındakinin şehvetlenip şehvetlenmeyeceğini nereden bilip de ona göre hareket edecektir? İşi, ‘**gel sen de şehvetlenme; ben de şehvetlenmeyeyim, öylece uslu uslu musâfahalaşalım**’ şeklinde bir karşılıklı anlaşım sözleşme mi çözecekler? Komedi sahnesi... Başka bir şey değil...

Üç: İki kişinin işi olan musâfahadaki **dokunmakta** bulunan şehvetlenmek ihtimâli **bakmak** takinden çok daha fazladır. Hattâ dokunmakta şehvetlenmemek ihtimâli âdeten neredeyse imkânsızdır. Öyleyse **dokunmak** işi **bakmak** işine nasıl kıyâs edilebilir? Böylesi bir kıyaslama câhilliğin ta kendisi...

Karaman: Nitekim Ahmed Şerbâsî gibi bazı önemli alimler bu kanâati (gerekli durumlarda ve şehvet söz konusu olmadığında musafahanın caiz olduğunu) ifade etmişlerdir. (*Yes'elûne-kefi'd-dîni ve'l-hayât, Beyrut, 1980, C. V, s. 86*).

Cevâb:

‘**Bozacının şâhidi, şıracı**’ derler ya... İşte o hesâb... Şerbâsî denilen şaklaban nereden ve ne zaman **âlim** olabildi de, ilâve olarak bir de ‘**mühim**’lik vasfını kazandı. Sözü edilen kitâb olmak iddiâsındaki (içinde yer alan âyet ve hadîs metinleri haric) paçavrası, sayılamayacak zındıklıkların galerisi olmanın ötesinde hangi müsbet vâsıfı nereden kazanmış?!... Sonra, O’nunla, âyetlerin, hadîslerin, icmâ’in ve ictihâdların çizdiği kırmızı çizgileri ortadan kaldırarak ictihâdlar yapmakla meşhûr olan ve Ümmet’in cehenneme giden yolunu açan Karadavî’nin dışında böyle bir iddiâyı kim ileri sürmüştür?! Hasbunellâh...

Karaman: Âdet, ihtiyaç ve bu mânada zaruretten de ‘**bakma ve dokunmanın caiz olması**’ konusundaki etkisini, yine fıkıhçıların, cariyelerin bulunduğu ve alınıp satıldığı zamanlara ait olan şu ictihâdlarında görüyoruz:

‘Bir kimse, sahibi olmadığı cariyeye baktığında veya dokunduğunda cinsel tahrikten çekinirse (böyle bir ihtimal varsa) bakması ve dokunması caiz değildir. Ancak bu cariye satın almak istiyor da bu sebeple bakıyor veya dokunuyorsa caiz olur; çünkü işine yarayıp yaramayacağını ancak böyle anlar ve buna ihtiyacı vardır; bu bakma, gerektiğinde hâkimin, şahidin, evlenmek isteyen bakmasına benzer; yani ihtiyaç bulunduğu için bu durumlarda da -şehvet ihtimali bulunmasına rağmen- bakma caiz olur...’ (*Kâsânî, 491*)

Cevâb: Fıkıhçılara iftirâ ediliyor. Aksine onlar musâfahada **hiçbir ihtiyâc ve zarûretin bulunmadığını** açıkça söylüyorlar. Nitekim yukarıda geçmişti. Hâl böyleyken, onların mes'eylele uzaktan yakından alâkası olmayan sözlerini mıncıklayıp bir yerlere varmaya çalışmak en mülâyim ta'bîrle câhillik veya işgüzarlık zavallılığıdır.

Karaman: Bu nakil ve yorumlardan sonra size şunu söyleyebilirim: Siz elbette göreve devam edeceksiniz ve anlattığınız durumlarda, mesela karşı tarafın imanına, din duyusuna zarar vermemek için musafaha da yapacaksınız. Geremediği yerlerde ve imkan bulup da anlatıktan sonra bunu yapmazsınız.

Cevâb: Allah korkusu olmayanlar, elbette her türlü şeytânî kıyâs vesveseleriyle mü'minleri yoldan çıkarmaktan çekinmezler, akıllarına geleni ‘**söyleyebilirler**’. Ümmetin her bakımından yaptırım gücü olan bir **emîrinin/başının** olmasından yüreklener ve cesâret alarak, hattâ sırtını zâlimlere dayayarak her nâneyi yiyebilirler. Hasbunellâhu ve ni'mel vekîl...

Karaman: Anlatırken de ‘**şehvet duymak**’ gerekçesinden söz etmemek gerekir; çünkü bu söylem, Müslüman erkeklerin şehvet düşkünü, hatta **seks manyağı** oldukları ithamına yol açıyor.

Cevâb: Bizim efendilik şampiyonu çelibelerimiz, Şer'î hassâsiyyet sâhiblerine ‘**şehvet düşkünü**’ ve ‘**seks manyağı**’ yakıştırmaları yapılmamasına elbette ses çıkarmazlar. Ama biz yine de kabalığımızı yapalım:

Asıl ‘şehvet düşkünü’ ve seks manyağı olanlar, bu ve bu gibi husûslarda şehveti veya şehvet tahrîkini hesâba katmayanlardır; veyâhud avının üzerine sıçrayan yırtıcı gibi, şehveti körükleyecek işlere atılanlardır; ya da ‘ictihâd’larıyla bunun yolunu açanlardır; bu husûsta son derece dikkatli ve hassas olunmasını emreden -hâşâ ve kellâ- Allah celle celâlühû, Resûlü sallelâhu aleyhi ve sellem, müctehidler, âlimler ve ellerinden geldiğince bu emre uymaya çalışan mü’minler değil...

Karaman: Esasen Kur'an'da veya Sünnet kaynağında açıklanmış böyle bir gerekçenin bulunmadığını, bunu fıkıhçıların kendi ictihadlarına (yorumlarına) dayanarak söylediklerini yukarıda zikrettik..

Cevâb: İşte hastalık burada zaten... ‘İctihâd’ nedir? ‘Esasen Kur’ân'da veya Sünnet kaynağında açıklanmış bulunmayan’ noktalardaki ‘yorumlar’a ictihâd ismi verilirse, iş buralara gelir dayanır.

Açıklama ne demektir ve mertebeleri nelerdir? Bunlar bilinmeden veya hesâba katılmadan sarf edilen bu gibi sözler Sünnet inkârcısı sünnetsizlerin önünü açmaktan başka ne işe yarar? Kur’ân’ın -mücmel, hafî, müşkil ve hattâ müteşâbih âyetleri de bulundurmasına rağmen- ‘her bir şeyi açıklamak için’ gönderildiğinin söylenmesi neyi anlatır?

Bu suâller doğru cevâblanmadıkça Turan Dursun’ların ekmeğine yağ sürülmüş olur. Din-siz Abdullah Cevdet’ler ile Zındık Hüseyin Câhid’lerin ve Celâl Nûrî’lerin ‘ictihâd’ anlayışları esâs alınıp ‘hadîsle amel ancak nazar (ictihâd) ile, nazar (ictihâd) ile amel de ancak hadîs ile doğru olur’^[10] diyen İmâm Muhammedlerin ictihâd anlayışı bir tarafa fırlatılırsa, iş böyle bir hazîn noktaya gelir dayanır.

Nice hicâb âyetleri ve hadîsleri, onca ‘Allah’ın hudûduna yaklaşmayın’ ilâhî fermanları, musâfaha hakkında getirdiğimiz yukarıdaki hadîsler var...

Bunlardan hiçbirinin açık olarak bulunmadığı farzedilse bile, ortada, böyle bir **nassın bulunduğuna**, hattâ **yabancı kadınlarla musâfahanın meşrûluğuna** dâir nass bulunsa bile, onun **neshedildiğine** dâir bir nassın mevcûd olduğuna delâlet eden İcmâ’-ı Ümmet bulunmaktadır. İslâm âlimleri yabancı bir kadın ile musâfaha etmenin harâmlığında sözbirliği hâlinedirler. Kaynak vermeye bile gerek yoktur. Mezheblerin tamâmının fıkıh kitâblarına bakılabilir. Zaten şunlarca en küçük bir zayıf fetvâ bulunabilseydi getirilip gözlere sokulurdu. Ama heyhât... Buna rağmen fıkıhçıların anlamayan veya kasden tahrîf edilen sözleri ile zamane beyinsizlerinin desteksiz hezeyânlarını karıştırmak da neyin nesi?!... Hâsılı, fıkıhçıların yaptığı, ‘menât’ı tesbît yolarından biri veya birkaçı ile yapılan bir ‘menât’ ta’yîninden ibâret... Yeni müctehidlerimiz(!) yaptığı gibi geliş güzel bir atış değil...

Karaman: Böyle bir âdetin (genç kadınla erkek arasında tokalaşmanın) bulunmadığı yer ve zamanlarda genç kadın ve erkeklerin birbirlerinin ellerini tutmalarının cinsel duyguyu harekete geçirme ihtimali elbette daha fazladır ve fıkıhçılar bu yönden haklı olabilirler. Bugün ise hem âdet yaygınlaşmıştır, tabîileştiği için şehvetle ilişkisi zayıflamıştır, hem de sorunuzda ifade ettiğiniz şekilde bazen gerekli hale (ihtiyaç/zaruret haline) gelmektedir.

Cevâb: Bu mantığa göre, zinânın âdet hâline getirildiği asrî şehirlerde, bilumum çıplak kamplarında ve hattâ umumhânelerde ‘cinsel duygunun harekete geçme ihtimali elbette daha’ az olmalı(!)... Aman ya Rabbi!.. Aklımızı lütfunla zâyi’ etme... Hezeyânların ictihâd olarak pazarlandığı zaman ve zeminde bizi cinnet getirmekten ve şaşkırmaktan sen muhâfaza et, Allahım!...

Karaman: Bu sebeple -açıklanan çerçeve ve mânadaki zaruret dışında bunu yapmak istemeyenlerin- uygun zamanda ve uygun bir üslup içinde, ‘**bizim geleneğimizde yok, Peygamberimiz yapmamış, kadim fukahâ, ortada bir ihtiyaç ve zaruret bulunmadıkça caiz görmemiş, biz de yapmıyoruz**’ demeleri yeterlidir.

Cevâb: Ne dersiniz, neresinden tutarsınız?!.. İş geleneğe dayandırılıyor!... Nasıl da bir tahrîf ve saptırma değil mi?!.. Sabır ve tahammülü-nüz elverirse yukarıları bir daha okuyunuz...

Karaman: Bir başka cevabım:

Bayan eşiniz olmadıkça Müslüman olmasa da onunla ilişkileriniz sınırlı olacaktır; Müslüman olmayan bir bayanla da mesela öpüşemezsiniz.

Cevâb: Oh be... Cımbızla da olsa, kendi içinde bir doğru bulabildik.

Karaman: Bayanlarla el sıkışma meselesine gelince, günümüzde özellikle şehirlerde ve özel durumlar da kadınlarla erkekler de el sıkışıyorlar, bu **âdet haline gelmiş** durumda.

Cevâb: Zinâ da ediyorlar, o da âdet hâlini aldı. Mekteb ve işyerinin helâlalarının lağımları sık sık tıkanmakta... Allah akıl ve îmân vere...

Karaman: Müslüman bir erkek henüz kendini anlatamadığı bir ortamda elini geri çekerse bundan -İslam'ın da istemediği- bir dizi problem çıkabiliyor.

Cevâb: Bu sözü edilen İslâm, Allah'ın gönderdiği ve Resûlünün getirdiği değil de beşer aklının, daha doğrusu akılsızlığının sınırlarını ve hudûtlarını tesbît ve ta'yîn ettiği '**resmî**' İslâm olmalı. Yoksa Allah'ın İslâm'ını yaşamak problem çıkarmaz, aksine problemleri çözer...

Karaman: Bir Müslüman erkek, yukarıdaki şekilde gerekli hale gelmedikçe -müslüman olsun, gayr-i müslim olsun- bayanlarla el sıkışmaz. Ama bayanın elini sıkmadığında daha önemli bir zarar söz konusu olduğunda, beze dokunuyormuş gibi -böyle bir duygu içinde kadının elini sıkabilir.

Cevâb: Ya ardından gelecek olanı, ötekini?... Değilse, neden?!... Fıtratı, nice hikmetlerle şehvet kuvvesini de bulunduracak şekilde yaratılan bir insan '**bez**' gibi nasıl olabilir?... İhtiyârlık, hastalık veya belli bir yaşama ve terbiye ile ender olarak böyle olduğu var sayılsa bile bu istisnâî hâl herkese şâmil olacak bir kanun maddesi

mesâbesindeki ictihâda nasıl mahal teşkil edecek? Farz-ı muhâl olduğu var sayılsa ve kendizi '**bez**' olabilse bile karşıdakinin **bez** veya **çaput** olup olmadığını nasıl bilecek ve böyle devam etmesini neyle garanti edecek?!.. Akıl ne güzel bir nimet!... Sübhâne qâsimi'l-ukûl...

Galiba bizim yaptığımız, birilerinin saçmalamalarıyla ömrü tüketilen kurbanlık bir neslin, eli kolu bağlanmış halde boynuna bıçak çalınırken son '**meee**'lemelerini yükseltmesinin hazîn tablosunu sergilemekten ibâret... Hasbunel-lah...

Ortada aklî bir ârıza yoksa, şu yazılan saçmalamalardan belli ve açıktır ki, asıl maksad dîni tahrîbden başka bir şey değil... Allah celle celâ-lühû şerhilerin şerrinden Ümmet'i korusun...

و صلى الله تعالى عليه و على آله و سلم
تسليما و الحمد لله رب العالمين

KAYNAKLAR

- [1] Sonradan sorduk ve öğrendik.
- [2] **Müsned-i Ahmed** (6997, Dâru'l-Hadîs-Kahire)
- [3] **Buhârî** (4891)
- [4] **Muvatta'** (1893), **Müsned-i Ahmed** (26889), **Tirmizî** (1597), **Nesâî** (4192), **İbnü Mâce** (4874)
- [5] **Müslim**, Sahîh (8/52)
- [6] **Taberânî**, el-Kebîr (20/211-212 H:486-487) **Münzîrî**, et-Terğîb ve't-Terhîb(3/66)de şöyle dedi: Bunu **Taberânî** ve **Beyhakî** rivâyet etti; **Taberânî'nin râvileri güvenilir kimseler olup Sahîh'in ricâlidir**. **Heysemî** de **Mecmâ'u'z-Zevâid**'de 'bunu **Taberânî** rivâyet etti; **râvileri Sahîh'in râvileridir**'dedi. (4/426 H:7718, D. K. İlmiye baskısı,1422)
- [7] **Nasbu'r-Râye** (4. cildin sonu)
- [8] **Nasbu'r-Râye** (4/240)
- [9] **Kâsânî**, el-Bedâyi' (6/495 İlmiyye, 1418)
- [10] **Usûl-i Serahsî** (2/113, Kahraman yayınları, 1984)

ZİKİRLER, DUALAR VE FAZİLETLİ AMELLER

**Ramazan'da Terâvîh ve Vitr Namazı'ndan Sonra
Evde Kılınacak Çok Faziletli Nâfile Namazlar ve
Vaad Edilen Sevapları**

27. Gece (1 Temmuz Cuma gününü 2 Temmuz Cumartesi gününe bağlayan gece): Her rekâta Fâtiha Sûresi'nden sonra 1 kere Kadir, 1 Kâri'a, 3 kere İhlâs, 2 kere de Felak ve Nâs sûreleri okuyarak 12 rekât kılan, namaz bitince de 75 kere istiğfar edip ardından 75 kere salât-ü selam getiren ve 75 kere de "Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh" zikri okuyan kişiye **Mûsâ** ve **Hârûn** (Aleyhimeselâm)ın sevabı verilir ve cennette derecesi yüce olur.

28. Gece: Her rekâta Fâtiha Sûresi'nden sonra 1 kere İnşirâh, 5 kere İhlâs, 2 kere de Felak ve Nâs sûreleri okuyarak 4 rekât kılan kişinin ölümü âsân (kolay) olup kabir azabından emin ve hac sevabına nâil olur.

29. Gece: Her rekâta Fâtiha Sûresi'nden sonra 1 kere Nasr (İzâ Cae Nasrullah), 11 kere İhlâs, 2 kere de Felak ve Nâs sûreleri okuyarak 6 rekât kılan kişiye cennet-i âlâda mücevherlerle süslü köşkler ihsan buyrulur. (Eyyûb ibni Abdillâh, Havâssu esmâillâhi'l-hüsna, -Fezâilü's-şühûr ve'l-eyyâm kitabının devamında- sh:28-31, Süleymaniye Kütüphanesi, Reşid Efendi Kısmı, no:2038)

KADİR GECESİ NAMAZLARI

Kadir Gecesi (1 Temmuz Cuma gününü 2 Temmuz Cumartesi gününe bağlayan gece) **Namazı:** **İbni Abbâs** (Radiyallâhu Anhümâ)dan **Rasûlüllâh** ﷺ'in şöyle buyurduğu rivayet olunmuştur:

"Her kim Kadir Gecesi'nde iki rekât kılar da her bir rekâtında bir Fâtiha, yedi kere de İhlâs okursa, selam verdiği anda ise yetmiş kere:

«أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ.»

'Allâh-u Te'âlâ'dan af talep ediyorum ve O'na tevbe ediyorum' derse, Allâh-u Te'âlâ kendisini ve anne-babasını affetmedikçe yerinden kalkmaz. Allâh-u Te'âlâ cennete melekler gönderir de onlar onun için ağaçlar dikerler, köşkler yaparlar ve ırmaklar akıtırlar. Kendisi de bunların tümünü görmedikçe dünyadan çıkmaz." (Muhammed Hakkı en-Nâzilî, Hazînetü'l-esrâr, sh:39)

Diğer bir rivayete göre yirmi yedinci gece on iki rekât kılar, her rekâta Fâtiha'dan sonra üç kere İnnâ Enzelnâ, on kere İhlâs sûrelerini okur, namazı bitirince:

«سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ
عَدَدَ مَا عَلِمَ اللَّهُ وَزِنَةَ مَا عَلِمَ اللَّهُ وَمِلءَ مَا عَلِمَ اللَّهُ»

"Allâh-u Te'âlâ'nın bildikleri adedince, Allâh-u Te'âlâ'nın bildikleri tartısınca ve Allâh-u Te'âlâ'nın bildiği şeyler dolusınca Allâh-u Te'âlâ (bütün noksan sıfatlardan) münezzehtir, bütün hamdler Allâh-u Te'âlâ'ya mahsustur, Allâh-u Te'âlâ'dan başka ilah yoktur, Allâh-u Te'âlâ her şeyden büyüktür, O pek yüce ve çok büyük olan Allâh-u Te'âlâ'nın yardımı olmadan hiçbir (şeye) güç ve kuvvet yoktur" der. (Muhammed ibni Hatîriddîn, el-Cevâhiru'l-hams, sh:61)

Rivayete göre sâlihler son on gece Kadir Gecesi'nin kıyamına niyetle iki rekât kılarlardı.

Ebu'l-Leys (Rahimehullâh)ın beyanına göre: "Kadir Gecesi namazının en azı iki rekât, ortası yüz rekât, en çoğu ise bin rekâttir. Her bir rekâta kıraatın ortası, Fâtiha'dan sonra bir İnnâ Enzelnâ, üç kere de İhlâs okumaktır. Her iki rekâta bir selam verilir, selamın ardından da **Rasûlüllâh** ﷺ'e salevât okunur." (İsmâ'il Hakkî el-Bursevî, Rûhu'l-beyân, 10/483)

Kadir gecesi duaları

Âişe (Radiyallâhu Anhâ) şöyle anlatmıştır: “Bir kere ben: ‘Yâ Rasûlellâh! Kadir Gecesi’ne denk gelirsem ne diyeyim?’ diye sorunca:

«اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي.»

“Ey Allâh! Gerçekten Sen çok affedicisin, affi seversin, öyleyse beni affet’ de” buyurdu.” (Ahmed ibni Hanbel, el-Müsned, no:25384, 42/236; Tirmizî, no:3513, Nesâî, es-Sünenü'l-kübrâ, no:10708-10709, 10711-10714; İbni Mâce, no:385; Muhammed ibni Nasr, sh:108; Beyhakî, Şu‘abu’l-îmân, no:3700)

Âişe (Radiyallâhu Anhâ) şöyle demiştir: “Şayet ben Kadir Gecesi’nin hangi gece olduğunu bilseydim, onda Allâh-u Te‘âlâ’dan ancak âfiyet isterdim.” (İbni Ebî Şeybe, el-Müsannef, 10/206; Muhammed ibni Nasr, sh:108-109; Beyhakî, Şu‘abu’l-îmân, no:3702)

Bu rivayetten de anlaşıldığı üzere; Kadir Gecesi’nde en çok istenmesi gereken şey âfiyettir. Âfiyet ise dünya-âhiret, maddî ve mânevî tüm belalardan kurtuluş demektir. Bu konuda birçok dua mevcutsa da, en üstünü **Rasûlüllâh** ﷺ’in sabah-akşam asla terk etmediği şu duadır: **İbni Ömer** (Radiyallâhu Anhümâ)nın beyanına göre; **Rasûlüllâh** ﷺ hiçbir sabah ve akşam şu kelimeleri bırakmazdı.

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي وَمَالِي، اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِي وَآمِنْ رَوْعَاتِي، اللَّهُمَّ احْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيْيَ وَمِنْ خَلْفِي وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي وَمِنْ فَوْقِي، وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي.»

“Ey Allâh! Muhakkak ben Senden dünya ve âhiret hususunda âfiyet isterim. Ey Allâh! Şüphesiz ki ben Senden (günahlarım için) af (ve mağfiret), dînim ve dünyam, ailem ve malım hususunda da âfiyet isterim. Ey Allâh! Ayıplarımı ört, korkularımı emniyete çevir.

Ey Allâh! Beni önümden ve ardımdan, sağımdan ve solumdan, bir de üstümden (gelecek tüm musibetlerden) **koru. Altımdan** (gelecek zelzele gibi âfetlerle) **helak edilmemden de Senin azametine sığınırım.**” (Ebû Dâvûd, no:5074; İbni Mâce, no:3871; Ahmed ibni Hanbel, el-Müsned, 2/25; Hâkim el-Müstedrek, 1/517)

Zührî (Radiyallâhu Anh)dan rivayet edilen bir hadîs-i şerifte **Rasûlüllâh** ﷺ şöyle buyurmuştur: “Her kim üç kere:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَرَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ.»

‘Halîm ve Kerîm olan (kullarına ceza vermekte aceleci olmayan ve çok büyük lütf-u kerem sahibi olan) Allâh-u Te‘âlâ’dan başka hiçbir ilâh yoktur. Yedi kat göklerin Rabbi ve büyük Arş’ın Rabbi olan Allah’ı (tüm noksan sıfatlardan tenzîh ve) tesbîh ederim’ derse, Kadir Gecesi’ne yetmiş kimse gibi olur.” (Taberânî, el-Câmi‘u’l-kebîr; el-Müttakî, el-Kenzü, no:3867, 2/226, Tefsîru’s-Sâvî, 4/341)

Ebû Osman Hazretleri sohbet meclislerinde ve diğer zamanlarda çok kere:

«عَفْوِكَ يَا عَفُوٌّ، فِي الْمَحْيَا عَفْوِكَ، وَفِي الْمَمَاتِ عَفْوِكَ، وَفِي الْقُبُورِ عَفْوِكَ، وَعِنْدَ النُّشُورِ عَفْوِكَ، وَعِنْدَ تَطَايُرِ الصُّحُفِ عَفْوِكَ، وَفِي الْقِيَامَةِ عَفْوِكَ، وَفِي مُنَاقَشَةِ الْحِسَابِ عَفْوِكَ، وَعِنْدَ مَمَرِ الصِّرَاطِ عَفْوِكَ، وَعِنْدَ الْمِيزَانِ عَفْوِكَ، وَفِي جَمِيعِ الْأَحْوَالِ عَفْوِكَ يَا عَفُوٌّ عَفْوِكَ.»

“Ey (son derece affeden) Afüvv! Hayatta da affımı isterim, ölümden de affımı isterim, kabirlerde de affımı isterim. Kabirden çıkışta da affımı isterim, amel defterleri uçurken de affımı isterim. Kıyamette de affımı isterim, hesap münakaşasında da affımı isterim. Sırat’tan geçerken de af-

fını isterim, mîzanda da affını isterim, tüm hallerde de affını isterim. Ey (son derece affeden) **Afüvv! Ben daima Senin affını isterim**” derdi. Vefatından birkaç gün sonra mânâ âleminde görüldüğünde kendisine: “Dünyadaki amellerinden hangisi ile faydalandın?” denildi. O da: “Affını isterim! Affını isterim!” sözümle” diye cevap verdi. (Beyhakî, Şu‘abu’l-îmân, Sıyâm, no:3429, 5/282, Fedâilü’l-evkât, no:115, sh:258-259)

Son Gece (3 Temmuz Pazar gününü 4 Temmuz Pazartesi gününe bağlayan gece) **Namazı:**

Rivayet olunduğuna göre: “Ramazân-ı Şerîf ayının otuzuncu gecesinde on iki rekât kılınır. Bu namazı kılan her bir rekâtta bir Fâtiha, on Âyetü’l-Kürsî, on İnnâ Enzelnâ, yirmi beş kere de Kul hüvallahü ehad okur. Selamdan sonra **Rasûlüllâh** ﷺ e yirmi beş kere salât ve selâm eder.” (Muhammed Hakkî en-Nâzilî, Hazînetü’l-esrâr, sh:39)

Diğer bir rivayete göre; terâvîh namazından sonra beş selâmla on rekât kılar, kolayına gelen sûreleri okur, namazdan sonra bin kere “Estağfirullâh” der, ardından secdeye kapanıp:

«يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ! يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ! يَا رَحْمَنَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ! يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ! يَا إِلَهَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ! اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَتَقَبَّلْ صَلَاتِي وَصِيَامِي وَقِيَامِي.»

“Ey gerçek hayat sahibi! Ey her şeyi hakkıyla yöneten! Ey celâl ve ikram sahibi! Ey dünya ve âhiretin Rahmânî! Ey acıyanların en merhametlisi! Ey öncekilerin ve sonrakilerin ilâhî! Günahlarımı bağışla, namazımı, orucumu ve terâvihlerimi kabul eyle” der. (Muhammed ibni Hatîriddîn, el-Cevâhiru’l-hams, sh:61-62)

BAYRAM GECESİ NAMAZI

(4 Temmuz Pazartesi gününü 5 Temmuz Salı gününe bağlayan gece)

Rabî’ ibni Haysem (Radiyallâhu Anh) **Abdullâh ibni Mes’ûd** (Radiyallâhu Anh)ın şöyle anlattığını rivayet etmiştir:

Rasûlüllâh ﷺ şöyle buyurmuştur: “Beni hak peygamber olarak gönderen Allâh’a yemin ederim ki, **Cebrâil** (Aleyhisselâm) bana **İsrâfil** (Aleyhisselâm)dan, o da **Azîz** ve **Celîl** olan **Rabbin**’den naklen şöyle haber verdi:

‘Her kim Ramazan Bayramı gecesini on rekât kılar; her rekâtta bir Fâtiha ve on bir İhlâs Sûresi okur, rükûsunda ve secdesinde de on kere:

«سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ.»

‘Allâh-u Te‘âlâ’yı tesbîh eder ve O’na hamd ederim. Allâh-u Te‘âlâ’dan başka hiçbir ilâh yoktur. Allâh-u Te‘âlâ her şeyden büyüktür’ diye zikreder, namazı bitirince yüz kere:

«أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ.»

‘Allâh-u Te‘âlâ’dan bağışlanma talep ediyorum’ dedikten sonra secdeye kapanır ve secdede:

«يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ! يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ! يَا رَحْمَنَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَرَحِيمَهُمَا! يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ! يَا إِلَهَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ! اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَتَقَبَّلْ صَوْمِي وَصَلَاتِي.»

‘Ey gerçek hayat sahibi! Ey her şeyi hakkıyla yöneten! Ey celâl ve ikram sahibi! Ey dünya ve âhiretin Rahmânî ve Rahîmî! Ey acıyanların en merhametlisi! Ey öncekilerin ve sonrakilerin ilâhî! Günahlarımı bağışla, orucumu ve namazımı kabul eyle’ diye dua ederse beni hak peygamber olarak gönderen Zât’a kasem ederim ki, bu kişi secdeden başını kaldırmadan önce

Allâh-u Te‘âlâ onu bağışlar, bütün insanların günahlarından daha büyük günahlar yapmış olsa bile ona ceza vermekten vazgeçer ve onun Ramazan ayını kabul eder.” (İbnü’l-Cevzî, Kitâbu’n-nûr fi fezâilî l-eyyâmi ve’ş-şühûr, Süleymaniye Kütüphanesi, Nâfiz Paşa:329, Verak:23-24)

BAYRAM GECESİ OKUNACAK BİR DUA

(4 Temmuz Pazartesi gününü 5 Temmuz Salı gününe bağlayan gece)

Ramazân-ı Şerîf orucu tutanların bayram gecesinde **Ca‘fer-i Sâdik** (Radiyallâhu Anh)dan nakledilen şu duayı yapmaları da müstehap sayılmıştır:

«اللَّهُمَّ رَبِّي، مُنَزَلِ الْقُرْآنِ هَذَا شَهْرَ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ قَدْ تَصَرَّمَ يَا رَبِّ فَأَعُوذُ
بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ أَنْ لَا يَطَّلَعَ الْفَجْرُ مِنْ لَيْلَتِي هَذِهِ وَيَخْرُجَ رَمَضَانُ وَلِي ذَنْبٌ تُرِيدُ أَنْ
تُعَذِّبَنِي بِهِ يَوْمَ لِقَائِكَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ!»

“Ey benim Rabbim olan Allâh! Ey Kur’ân’ı indiren! İşte kendisinde Kur’ân indirilmiş olan ramazan ayı şu anda bitmiştir.

Ey Rabbim! Ey bütün âlemlerin Rabbi! Bu gecenin fecri doğarak Ramazan çıkarken Sana kavuşacağım günde kendisiyle bana azap etmeyi dileyeceğin bir günahımın kalmasından Senin keremli Zâtına sığınırım.” (İbnü’l-Cevzî, Kitâbu’n-nûr, Süleymaniye Kütüphanesi, Nâfiz Paşa:329, Verak:24)

RASÛLÜLLÂH (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem)'in RAMAZAN ve KURBAN BAYRAMLARI'NDA OKUDUĞU MÜHİM BİR DUA

Abdullâh ibni Mes‘ûd (Radiyallâhu Anh)dan rivâyete göre; **Rasûlüllâh** (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem)'in iki bayramda yaptığı dua şöyle idi:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عَيْشَةً نَقِيَّةً وَمَمِيتَةً سَوِيَّةً وَمَرَدًّا غَيْرَ مُخْزٍ وَلَا فَاضِحٍ، اللَّهُمَّ لَا تُهْلِكْنَا
فَجَاءَةً وَلَا تَأْخُذْنَا بَعْتَةً وَلَا تُعْجِلْنَا عَنْ حَقِّ وَلَا وَصِيَّةٍ، اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ الْعَفَافَ وَالْغِنَى
وَالتَّقَى وَالهُدَى وَحُسْنَ عَاقِبَةِ الْآخِرَةِ وَالدُّنْيَا، وَنَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّكِّ وَالشِّقَاقِ وَالرِّيَاءِ
وَالسُّمْعَةِ فِي دِينِكَ يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ
رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ.»

Ey Allâh! Muhakkak ki ben Senden (rızan üzere yaşanıp nihayete erecek) tertemiz bir hayat, istikamet üzere bir ölüm, rüsvây etmeyen ve ayıplarımı açmayan bir dönüş(le âhirete gidiş) istiyorum. Ey Allâh! Bizi (tevbe fırsatı tanımadan) ansızın helâk etme, âniden azabınla yakalama ve bizi **herhangi bir hak ve vasiyet(i icra edecekken aceleye ve telaşa düşmek)ten (dolayı) kifâyetsiz (yetersiz) bırakma.**

Ey Allâh! Biz Senden iffet (günahlardan utanma duygusu), zenginlik (insanlara muhtaç olmama), takva (haramlardan sakınma vasfı), hidâyet (doğru yola erişme) ve dünya ile âhiretin güzel âkıbetini istiyoruz. Ayrıca Senin dînin hakkında şüphe etmekten, (haktan) ayrılıktan, riyâ ve süm‘adan (gösterişten ve işittirmekten) Sana sığınıyoruz.

Ey kalpleri dilediği tarafa çeviren (Allâh)! Bizi hidâyet buyurduktan sonra kalplerimizi kaydırma ve bize tarafından bir rahmet bahşet! Şüphesiz ki (karşılık beklemeden bolca bağış yapan) Vehhâb Sensin, ancak Sen! (Taberânî, el-Mu‘cemu’l-Evsat, no:7572, 7/306)

BAYRAM GECESİ

(4 Temmuz Pazartesi gününü 5 Temmuz Salı gününe bağlayan gece)

OKUNACAK TEKBİRLER VE SABAHINDA YAPILACAK VAZİFELER

1) Bayram gecesini ihyâsı müstehab olan gecelerdendir, dolayısıyla o gece bu namazla, tesbih, Kur'ân okumak, zikir ve dua ile ihyâ edilmelidir. **Rasûlüllâh** ﷺ bayram gecelerini ibadetle ihyâ edenlerin kalplerinin ölmeyeceğini ve iman nurlarının sönmeyeceğini vaad etmiştir.

Zeyd ibni Abdurrahmân ibni Esved (Radiyallâhu Anh) Ramazan Bayramı gecesini ihya ederken: “Bu gece insanların gâfil olduğu bir gecedir” diyerek terâvîh namazının bitmesi nedeniyle bayram gecesini insanların cemaatle namazdan ve zikirden gaflet ettiklerine dikkat çekmiştir. (İbnü'l-Cevzî, Kitâbu'n-nûr fi fezâilî'l-eyyâmi ve's-şühûr, Süleymaniye Kütüphanesi, Nâfiz Paşa:329, Verak:24)

Bayram gecelerini, **Allâh-u Te'âlâ'yı** zikretmek, namaz kılmak ve diğer ibadetlerle ihya etmek müstehaptır.

Bu husustaki delilimiz **Ebû Ümâme** (Radiyallâhu Anh)dan rivayet edilen bir hadîs-i şeriftir ki, **Rasûlüllâh** ﷺ bu hadîs-i şerifte şöyle buyurmuştur:

عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ قَامَ لَيْلَتِي الْعِيدَيْنِ مُحْتَسِبًا لِلَّهِ، لَمْ يَمُتْ قَلْبُهُ يَوْمَ تَمُوتُ الْقُلُوبُ.»

“Her kim sevabını **Allâh-u Te'âlâ'dan** umarak bayram gecelerini (ibadetle) ihya ederse, (âhireti unutup dünyaya bağlanmakla) kalplerin öldüğü gün onun kalbi ölmez.” (İbni Mâce, Sıyâm:68, no:1782, 1/567)

Âlimler bayram gecelerinin ne kadarlık bir zamanının ibadetle geçirileceği hakkında ihtilâf etmişlerdir. Bu hususta en sağlam görüş, gecenin büyük bir kısmının ibadetle geçirilmesidir. Ayrıca “Muayyen bir vakit içerisinde geceleyin kalkıp ibadet edilmekle de o gece ihya edilmiş olur” diyen âlimler mevcuttur.

Burada geçen “Kalbi ölmez” ifadesi kâfir olmaz demektir. Bu mana En'âm Sûresi'nin, yüz yirmi ikinci âyet-i kerîmesinde geçen: ﴿أَوْ مَنْ كَانَ مَيِّتًا فَأَحْيَيْنَاهُ﴾

“O kimse ki (kâfirlik döneminde) ölü (gibi) biriyken Biz (iman nasip ederek) onu diriltmişiz” (En'âm Sûresi:122'den) kavli-i şerîfenden alınmıştır. Zira burada ölü kabul edilen kâfirin imanla dirilmesi konu edilmektedir.

Bazılarına göre de, kalbin ölmemesi dünyayı sevmemesi, dünyayı âhirete tercih etmemesi demektir. Nitekim **Rasûlüllâh** ﷺ: «لَا تُجَالِسُوا الْمَوْتَى»

“Ölülerle birlikte oturmayın” (Seyyid Ali Zâde, Şerhu Şir'ati'l-İslâm, sh:147) buyurmuştur ki bunun manası: “Kalbi ölü olan dünyacı zenginler ile birlikte oturmayın” diye şerh edilmiştir. Bazı ulemâ kalbin ölmemesini ölüm halinde, kabirde ve kıyâmette hayrette (şaşkın halde) kalmaması ve zarara uğramaması şeklinde açıklamışlardır.

2) Ramazan Bayramı gecesinde, güneşin batışından itibaren imam bayram namazını kıldırmaya kalkıp iftitah tekbirini alıncaya kadar geçen zaman içinde tekbir getirmek müstehaptır. Bunun yanında namazların arkasında ve diğer hallerde tekbir getirmek de müstehaptır. Tekbir getirmek 3 kere:

«اللَّهُ أَكْبَرُ» “Allâh-u Ekber (Allâh-u Te'âlâ her şeyden yücedir)” demek sûretiyle olur.

Ayrıca **İmâm-ı Şâfi'î** (Rahimehullâh)ın beyanına göre sadece üçer kere tekbir getirmekle yetinilmeme-
li, bununla beraber şu dua da okunmalıdır:

«اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا، وَسُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَلَا نَعْبُدُ
إِلَّا إِيَّاهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، صَدَقَ وَعْدُهُ، وَنَصَرَ
عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ.»

“**Allâh-u Te‘âlâ** her şeyden yüce olmakla yücedir. **Allâh-u Te‘âlâ**’ya çokça hamdolsun. Sabah ve
akşam **Allâh-u Te‘âlâ**’yı tesbih ederiz. **Allâh-u Te‘âlâ**’dan başka hiçbir ilâh yoktur.

Kâfirler hoşlanmasa da, ibadeti sadece O’na tahsis ediciler olarak yalnız O’na ibadet ederiz. Bir
olan **Allâh-u Te‘âlâ**’dan başka hiçbir ilâh yoktur. (Peygamberine) verdiği (yardım) söz(ün)de sâdik
olmuştur, kuluna yardım etmiştir ve yalnız Kendi kudreti ile düşman birliklerini perişan etmiştir.
Allâh’tan başka hiçbir ilâh yoktur. **Allâh** her şeyden büyüktür.” (İmâm-ı Nevevî, el-Ezkâr, no:522, sh:199)

İnsanların âdet edindikleri şu şekil üzere tekbir getirmekte de bir beis yoktur:

«اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ.»

“**Allâh-u Te‘âlâ** her şeyden yücedir. **Allâh-u Te‘âlâ** her şeyden büyüktür. **Allâh-u Te‘âlâ** en bü-
yüktür. **Allâh-u Te‘âlâ**’dan başka hiçbir ilâh yoktur ve **Allâh-u Te‘âlâ** her şeyden yücedir. (Yine)
Allâh-u Te‘âlâ her şeyden yücedir. Hamd de **Allâh-u Te‘âlâ** içindir.” (İmâm-ı Nevevî, el-Ezkâr, sh:199)

Biz Hanifilerde tercih edilen görüş, başta zikredilen tekbirin 2 kere okunmasıdır.

3) Mümin kul her iki bayramda da sabahleyin gusül abdesti almalı, en güzel elbiselerini giymeli,
güzel koku sürünmeli, bıyıkları kısaltmalı, tırnakları kesmeli, koltuk ve kasık tıraşı yapmalıdır.

4) Fıtır bayramında camiye gitmeden önce biraz tatlı yer. Sayısı tek olmak üzere birkaç hurma
yahut şeker yiyebilir.

Nitekim **Enes** (Radıyallâhu Anh):

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَغْدُو يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يَأْكُلَ تَمْرَاتٍ.»

“**Rasûlüllâh** ﷺ **Ramazan Bayramı günü birkaç hurma yemeden sabah namazına
gitmezdi**” (Buhârî, İdeyn:4, no:910, 1/325) diye nakletmiştir ki böylece Ramazân-ı Şerîf günlerinden
bayram günü ayrılmış olmaktadır.

Hurmaların sayısının tek olması ise **Ali** (Radıyallâhu Anh)dan rivayet edilen:

عَنْ عَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللَّهَ وَثَرٌ يُحِبُّ الْوَثْرَ.»

“**Muhakkak ki Allâh-u Te‘âlâ tektir, teki sever**” (Tirmizî, Ebvâbü'l-Vitr:333, no:453, 2/316) hadîs-i şerîfine
göredir.

5) Fıtır (Ramazan) bayramında bayram namazından önce fakirlere fitre verilmelidir ki bu sene
fitre miktarının en azı 15 TL olarak belirlenmiştir. Çoğu için hudut yoktur, **Allâh-u Te‘âlâ** hayrını
artırmanın ecrini artıracığını vaad etmiştir.

6) Gücü yetiyorsa iki bayramda da camiye yürüyerek gitmek daha efaldır. Bayram günlerinde
namaza yürüyerek gitmek müstehaptır. Cuma ve bayram namazlarına binek üstünde olarak gitmekte
de bir mahzur (sakınca) yoktur.

7) Eve dönerken gittiği yoldan başka bir yol takip eder. Böyle yapmak müstehabdır. **Rasûlüllâh**
ﷺ böyle yaparlardı. “**er-Ravda**” kitabında zikredildiğine göre, bayram namazına adımlarının çok
olup, fazla sevap alması için en uzun yoldan gitmeli ama evine çabuk ulaşması için en kısa yoldan
geri dönmelidir.

8) İnsanlar bayram namazı kılınan yere toplanmalarından ibret almalı, kabirlerinden kalkıp her biri bir halde fevc fevc mahşer yerine gidip toplanacaklarını göz önüne getirmelidirler.

Saf saf olup bayram namazı kılarken, **Allâh-u Te‘âlâ**’nın huzurunda, mahşer yerinde saf bağlamayı düşünüp ibret almalıdırlar. Yine böylece eve dönünceye kadar, amelinin **Allâh-u Te‘âlâ** katında, makbul mü yoksa merdud mü olduğunu düşünmelidirler. Bu manada büyükler: “Keşke kimin orucunun kabul olduğunu bilseydik de onu tebrik etseydik, kimin reddolunduğunu da bilseydik de ona taziyeye gitseydik” demişlerdir.

9) Bayramlarda silah oyunlarına ve yarışlara ruhsat ve izin vardır. Zira dinimizde genişlik vardır. İslam dinine göre Müslüman bayramda, sevincini izhar etmelidir. Hatta böyle yapmak dinin şeâirinden (İslam nişanlarından) sayılmıştır.

Âişe (Radiyallâhu Anhâ)dan rivayet olunduğuna göre **Ebû Bekir** (Radiyallâhu Anh) teşrîk (Kurban Bayramı) günlerinde **Âişe** (Radiyallâhu Anh)’nın evine vardı. Yanında iki câriye def çalıyor, ellerini birbirine vuruyorlardı. Bir rivayete göre de raks edip ve ensârın kahramanlıklarını öven türkü ve destanlar söylüyorlardı.

Rasûlüllâh ﷺ ise yüzü duvara doğru uzanmış ve bir elbise ile örtünmüş vaziyette bulunuyordu. **Ebû Bekir** (Radiyallâhu Anh) **Rasûlüllâh** ﷺ’i fark etmeyip onları sert söz ile men edince **Rasûlüllâh** ﷺ mübârek yüzünü açarak:

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «دَعَهُمَا يَا أَبَا بَكْرٍ! إِنَّ لِكُلِّ قَوْمٍ عِيدًا وَإِنَّ عِيدَنَا الْيَوْمَ.»

“Ey Ebû Bekr! O iki kızı bırak (söylesinler). Çünkü her kavmin bir bayramı vardır (ki onda sevinç hali izhar ederler). İşte bugün de bizim bayramımızdır” buyurdu. (Buhârî, Fezâilü’s-sahâbe:75, no:3716, 3/1430; Taberânî, el-Mu‘cemü’l-Kebîr, no:288, 2/181)

“Şerhu’l-Mesâbîh”de zikredildiğine göre buradan anlaşılıyor ki, bayram günlerinde sevinçli olmak, sürûr izhâr etmek, İslâm dininin şeâirindedir. Bu nedenle kurban bayram günleri yani teşrîk günlerinde oruç tutulmaz. Çünkü bu günler **Allâh-u Te‘âlâ**’nın ziyafet günleridir.

Gerideki hadîs-i şerifte üzerinde zil bulunsa da bazı zamanlarda def çalmak ve dinlemenin haram olmadığına işaret vardır. Ancak bunu sürekli yapmak ve her zaman çalmak, dinlemek mekruh olup insanın mahkeme şahitliğinde adalet vasfını zedeler ve kişiyi mürüvvetten (şahsiyetli olma vasfından) uzaklaştırır. (Seyyid Ali Zâde, Şerhu Şir‘ati’l-İslâm, sh:149)

BAYRAM GÜNÜNÜN (5 Temmuz Salı gününün) ZİKİRLERİ

Enes (Radiyallâhu Anh)dan rivayet edilen bir hadîs-i şerifte şöyle buyrulmuştur:

عَنْ أَنَسِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: «مَنْ قَالَ فِي كُلِّ وَاحِدٍ مِنَ الْعِيدَيْنِ؛ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ، وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، أَرْبَعَمِائَةِ مَرَّةٍ قَبْلَ صَلَاةِ الْعِيدِ، رُؤِجَهُ اللَّهُ أَرْبَعَمِائَةِ حُورَاءٍ، وَكَأَنَّمَا أَعْتَقَ أَرْبَعَمِائَةَ رَقَبَةٍ، وَوَكَّلَ اللَّهُ بِهِ مَلَائِكَةً يَبْنُونَ لَهُ الْمَدَائِنَ وَيَغْرِسُونَ لَهُ الْأَشْجَارَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.»

“Her kim iki bayramın her birinde bayram namazından önce 400 kere:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.»

‘Allâh’tan başka hiçbir ilâh yoktur. O tektir. O’nun hiçbir ortağı yoktur. Mülk O’na aittir.

Hamd O'na mahsustur. Diriltir ve öldürür. Kendisiyse hiç ölmeyecek diridir. Tüm hayırlar O'nun (kudret) elindedir ve O her şeye hakkıyla gücü yetendir' derse Allâh-u Te'âlâ onu 400 huri ile evlendirir, 400 köle âzâd etmiş gibi olur, Allâh-u Te'âlâ bu kişi için kıyâmet günü şehirler bina etmek ve ağaçlar dikmek üzere melekler görevlendirir.” (Safûrî, Nüzhetü'l-mecâlis, 1/162)

Hadîs-i şerîfte şöyle vârid olmuştur:

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، يَوْمَ الْعِيدِ ثَلَاثِمِائَةَ مَرَّةٍ وَأَهْدَاهَا لِأَمْوَاتِ الْمُسْلِمِينَ، دَخَلَ فِي كُلِّ قَبْرِ أَلْفِ نُورٍ وَيَجْعَلُ اللَّهُ فِي قَبْرِهِ إِذَا مَاتَ أَلْفَ نُورٍ.»

“Her kim bayram günü 300 kere «سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ» ‘Allâh’ı hamdiyle tesbih ederim’ der de sevabını Müslümanların ölmüşlerine hediye ederse her kabre bin nur girer, bu kişi öldüğü zaman da Allâh-u Te'âlâ onun kabrine bin nur girdirir.” (Safûrî, Nüzhetü'l-mecâlis, 1/155)

ŞEVVÂL AYINDA (5 Temmuz Salı - 3 Ağustos Çarşamba arasında)

KILINACAK ÇOK MÜHİM BİR NAMAZ OLAN

“UTEKÂ (ÂZATLILAR NAMAZI)”

Enes (Radiyallâhu Anh)dan rivayet edilen bir hadîs-i şerîfte Rasûlüllâh ﷺ şöyle buyurmuştur:

“Her kim Şevval ayı içerisinde gece veya gündüz sekiz rekât kılar, her rekâtında Fâtîha Sûresi'nden sonra on beş kere İhlas Sûresi okur, namazını bitirince yetmiş kere ‘Sübhânellâh’ deyip yetmiş kere de bana salevât okursa beni hak ile peygamber olarak gönderen Allâh-u Te'âlâ adına yemin ederim ki Allâh-u Te'âlâ o kişi için kalbine hikmet pınarları akıtır ve dilini hikmetle konuşturur, ayrıca Allâh-u Te'âlâ ona dünyanın derdini ve devâsını gösterir.

Yine beni hak ile peygamber olarak gönderen Allâh-u Te'âlâ'ya yemin ederim ki, her kim bu namazı tarif edildiği üzere kılsa namazın son secdesinden başını kaldırmadan Allâh-u Te'âlâ onun günahlarını bağışlar, öldüğünde ise affedilmiş bir şehid olarak vefat eder.

Hangi bir kul bu namazı seferdeyken kılsa Allâh-u Te'âlâ mutlaka ona istediği yere gidip gelmeyi kolay eder. Bu kulun borcu varsa Allâh-u Te'âlâ borcunu ödettirir ve Allâh-u Te'âlâ'dan bir isteği varsa onu yerine getirir.

Beni hak ile peygamber olarak gönderen Allâh-u Te'âlâ'ya yemin ederim ki, hangi bir kul bu namazı kılsa okuduğu her âyet-i kerîmeye ve her harfine mukâbil olarak Allâh-u Te'âlâ kendisine cennette bir mahrefe verir.”

Bunun üzerine: “Yâ Rasûlellâh! Mahrefe de nedir?” diye sorulunca: “Cennetteki bahçelerdir ki, ağaçlarından bir ağacın altında atlı süvari yüz yıl dolaşır da o ağacı(n kapladığı alanı gezemeyi) bitiremez” buyurdu. (Abdülkâdir el-Ğeylânî, el-Ğunye, 2/249)

Şevvâl Ayı Orucu (6 Temmuz Çarşamba - 3 Ağustos Çarşamba): Ramazan ayından sonra gelen ay Şevvâl ayıdır. Bu ayda ayrı ayrı günlerde, haftada iki gün olmak üzere altı gün oruç müstehaptır. Bununla beraber arka arkaya altı gün oruç tutulmasında da, tercih edilen görüşe göre bir sakınca yoktur.

Pazartesi ve perşembe günleri oruç tutmak her daim sünnet olduğundan, Şevval ayında tutulacak olan nâfile oruçları bugünlerde tutmak daha evlâdır.

Bazı âlimler ise Şevvâl ayındaki altı gün orucun, bayramdan sonra vakit geçirmeden hemen tutulmasının iyi olacağını bildirmişler ama “Bu oruçları aralıklı tutmak da câizdir” demişlerdir.

Şevval orucunun fazileti hakkında Ebû Eyyûb el-Ensârî (Radiyallâhu Anh)dan rivayet edilen bir hadîs-i şerîfte Rasûlüllâh ﷺ şöyle buyurmuştur:

عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ أَتْبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ، كَانَ كَصِيَامِ الدَّهْرِ.»

“Her kim Ramazan orucunu tutar sonra da ona Şevvâl’den altı (gün oruç tutma)yı eklerse, bu bütün seneyi oruç tutmak gibi olur.” (Müslim, Sıyâm:39, no:2815, 3/169; Tirmizî, Savm:53, no:759, 3/132)

Şevvâl Ayının Son On Gününde (25 Temmuz Pazartesi günü ile 3 Ağustos Çarşamba günü arası) her gün elli kere Fâtiha Sûresi okuyana Kur’ân-ı Kerîm hatmi sevabı verilir, onun için şehitlerin mükâfâtı hâsıl olur ve o sene kendisi hakkında hiçbir günah ve mâsiyet yazılmaz. (Muhammed ibni Hatîr-riddîn, el-Cevâhiru’l-hams, sh:62)

ALLÂH-U TE‘ÂLÂ’NIN MEŞHUR DOKSAN DOKUZ ESMÂ-İ HÜSNÂSINDAN BAŞKA İSM-İ ŞERÎFLERİ DE VARDIR

Yüce **Rabbimiz** Kur’ân-ı Kerîm’inde:

﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا﴾

“O (en güzel ve en şerefli manalara delâlet eden) en güzel isimler yalnızca Allâh’a âittir. Öyleyse O’na onlarla yalvarım” (A’râf Sûresi:180) buyurmaktadır.

Bazı hadîs-i şerîflerde bu isimlerin doksan dokuz olduğu belirtilmiştir. “*Buhârî ve Müslim*”in şartlarına göre bu doksan dokuz ismin tâyinini sâbit olmadığından onlar bunu nakletmemişlerdir. Onlarda ancak doksan dokuz olduğu belirtilmiştir.

Nitekim **Ebû Hureyre** (Radiyallâhu Anh)dan rivayet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** ﷺ şöyle buyurmuştur:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لِلَّهِ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ اسْمًا مِنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَإِنَّ اللَّهَ وَثَرٌ يُحِبُّ الْوَثْرَ.»

“Allâh’ın doksan dokuz ismi vardır ki, onları ezberleyen cennete girer, şüphesiz ki Allâh tektir, teki sever.” (Müslim, Zikr:2, no:2677, 4/2062; Buhârî, Şurût:17, no:2585, 2/981-982)

Diğer bazı Sünen ashâbı ise bunların tâyinini zikretmişlerdir ki, nitekim şu anda herkesin bildiği hatta çocukları teşvik için ezberleme müsâbakası yaptıkları 99 Esmâ-i Hüsnâ “*Tirmizî*” gibi bazı kaynaklarda zikredilmiştir. Şöyle ki **Ebû Hureyre** (Radiyallâhu Anh)dan rivayet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** ﷺ şöyle buyurmuştur:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا مِائَةً غَيْرَ وَاحِدٍ مِنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ؛ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّبُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ الْغَفَّارُ الْقَهَّارُ الْوَهَّابُ الرَّزَّاقُ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ الْقَابِضُ الْبَاسِطُ الْخَافِضُ الرَّافِعُ الْمُعِزُّ الْمُذِلُّ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ الْحَكَمُ الْعَدْلُ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ الْحَلِيمُ الْعَظِيمُ الْغَفُورُ الشَّكُورُ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ الْحَفِيفُ الْمُقِيبُ الْحَسِيبُ الْجَلِيلُ الْكَرِيمُ الرَّقِيبُ الْمُجِيبُ الْوَاسِعُ الْحَكِيمُ الْوَدُودُ الْمَجِيدُ الْبَاعِثُ الشَّهِيدُ الْحَقُّ الْوَكِيلُ الْقَوِيُّ الْمَتِينُ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ الْمُحْصِي الْمُبْدِئُ الْمُعِيدُ الْمُجِيبُ الْمُمِيتُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ الْوَاحِدُ الْمَجِدُّ الْوَاحِدُ الصَّمَدُ الْقَادِرُ الْمُقْتَدِرُ الْمُقَدِّمُ الْمُؤَخَّرُ الْأَوَّلُ الْآخِرُ الظَّاهِرُ الْبَاطِنُ الْوَالِي الْمَتَعَالَى الْبَرُّ التَّوَّابُ الْمُنتَقِمُ الْغَفُورُ الرَّؤُوفُ مَالِكُ الْمُلْكِ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ الْمُقْسِطُ الْجَامِعُ الْغَنِيُّ الْمَغْنِيُّ الْمَانِعُ الضَّارُّ النَّافِعُ التَّوْرُ الْهَادِي الْبَدِيعُ الْبَاقِي الْوَارِثُ الرَّشِيدُ الصَّبُورُ.»

“Şüphesiz Allâh-u Te‘âlâ’nın doksan dokuz; yüzden bir eksik ismi vardır, onları ihsâ eden cennete girer. (Onlar da;) Kendisinden başka hiçbir ilâh bulunmayan (Zât’a delâlet eden) Allâh, er-Rahmân, er-Rahîm, el-Melik, el-Kuddûs, es-Selâm, el-Mü’min, el-Müheymin, el-Azîz, el-Cebbâr, el-Mütekebbir, el-Hâlik, el-Bâriü, el-Musavviru, el-Gaffâr, el-Kahhâr, el-Vehhâb, er-Razzâk, el-Fettâh, el-Âlîm, el-Kâbid, el-Bâsit, el-Hâfid, er-Râfi‘, el-Mu‘izz, el-Müzill, es-

Semî', el-Basîr, el-Hakem, el-Adl, el-Latîf, el-Habîr, el-Halîm, el-Azîm, el-Ğafûr, eş-Şekûr, el-Aliyy, el-Kebîr, el-Hafîz, el-Mukît, el-Hasîb, el-Celîl, el-Kerîm, er-Rakîb, el-Mücîb, el-Vâsi', el-Hakîm, el-Vedûd, el-Mecîd, el-Bâ'is, eş-Şehîd, el-Hakk, el-Vekîl, el-Kaviyy, el-Metîn, el-Veliyy, el-Hamîd, el-Muhsî, el-Mübdi', el-Mu'îd, el-Muhyî, el-Mümît, el-Hayy, el-Kayyûm, el-Vâcid, el-Mâcid, el-Vâhid, es-Samed, el-Kâdir, el-Müktedir, el-Mukaddim, el-Muahhir, el-Evvel, el-Âhir, ez-Zâhir, el-Bâtun, el-Vâlî, el-Müte'âlî, el-Berr, et-Tevvâb, el-Müntakım, el-Afüvv, er-Raûf, Mâlikü'l-mülk, Zü'l-Celâl-i ve'l-ikrâm, el-Muksit, el-Câmi', el-Ğaniyy, el-Muğnî, el-Mâni', ed-Dârr, en-Nâfi', en-Nûr, el-Hâdî, el-Bedî', el-Bâkî, el-Vâris, er-Raşîd, es-Sabûr!"

(Tirmizî, De'avât:83, no:3507, 5/530-531; İbnü Hibbân, es-Sahîh, no:808; Taberânî, ed-Du'â, no:111, Hâkim, el-Müstedrek, 1/16; Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, no:19817, 10/48-49; Süyûtî, ed-Dürü'l-mensûr, 6/684-685; Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî, 6/179)

Hattâbî (Rahimehullâh)ın beyân-ı vechile; bu âyet-i kerîmede geçen “İhsâ” tâbiri birkaç türlü tefsir edilmiştir, bir mânâya göre: “Bazısıyla yetinmeyip tümüyle Allâh-u Te'âlâ'ya dua eden ve cümlesiyle Allâh-u Te'âlâ'ya senâda bulunan kişi vaad olunan sevabı hak eder” demektir.

Diğer bir veche göre ihsâ, itâkat ile tefsir edilmiştir ki buna göre mânâ: “Bu isimlerin hakkını îfâya ve muktezâsıyla amele tâkat getiren” demek olur ki bu da insanın, mânâlarına vâkıf olup onların gerektirdiği evsâf ile ittisâfı kendisine gerekli kılması şeklinde anlaşılır.

Üçüncü yön ise Arapların: “Felanca ihsâ yani mârifet sahibidir” sözlerinden alınma bir tefsirdir ki buna göre esmâ-i hüsnânın mânâlarını kavrayanın cennete gireceği vaad edilmiştir. (İbnü Mâce, Du'â:10, no:3860, 2/1269)

Bir mânâya göreyse: “Doksan dokuz isimden her bir ismi okurken onun mânâsını kalbinde hâzır eden, medlûlünü düşünen, ibretle tefekkür eden, rağbet, rehbet ve tâzim (ümit, korku ve saygı) ile o simi zikrederken müsemması olan Allâh-u Te'âlâ'nın Zâtını takdis ve tenzih eden ve her ismin zikri ânında onun delâlet ettiği özel vasfı husûsiyetle aklına getiren cennete girer” demektir.

Şunu bil ki; **Tirmizî** (Rahimehullâh)ın rivayetinde geçen isimlerden yirmi yedisi Kur'ân-ı Kerîm'de sarîh isim sîgasıyla vârid olmamıştır ki bunlar da;

el-Kâbid, el-Bâsıt, el-Hâfid, er-Râfi', el-Mu'izz, el-Müzill, el-Adl, el-Celîl, el-Bâ'is, el-Muhsî, el-Mübdi', el-Mu'îd, el-Mümît, el-Vâcid, el-Mâcid, el-Mukaddim, el-Muahhir, el-Vâlî, Zü'l-Celâl-i ve'l-ikrâm, el-Muksit, el-Muğnî, el-Mâni', ed-Dârr, en-Nâfi', el-Bâkî, er-Raşîd, es-Sabûr ism-i şerifleridir.

Meşhur Rivâyetteki Doksan Dokuz Esmâ-i Hüsnânın Okunuşu

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى.» «هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ الْغَفَّارُ الْقَهَّارُ الْوَهَّابُ الرَّزَّاقُ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ الْقَابِضُ الْبَاسِطُ الْخَافِضُ الرَّافِعُ الْمُعَزِّزُ الْمُذِلُّ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ الْحَكَمُ الْعَدْلُ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ الْحَلِيمُ الْعَظِيمُ الْغَفُورُ الشَّكُورُ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ الْحَفِيفُ الْمُقِيتُ الْحَسِيبُ الْجَلِيلُ الْكَرِيمُ الرَّقِيبُ الْمُجِيبُ الْوَاسِعُ الْحَكِيمُ الْوَدُودُ الْمَجِيدُ الْبَاعِثُ الشَّهِيدُ الْحَقُّ الْوَكِيلُ الْقَوِيُّ الْمَتِينُ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ الْمُحْصِي الْمُبْدِئُ الْمُعِيدُ الْمُحْيِي الْمُمِيتُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ الْوَاجِدُ الْمَاجِدُ الْوَاحِدُ الصَّمَدُ الْقَادِرُ الْمُقْتَدِرُ الْمُقَدِّمُ الْمُؤَخَّرُ الْأَوَّلُ الْآخِرُ الظَّاهِرُ الْبَاطِنُ الْوَالِي الْمُنْعَالِي الْبَرُّ التَّوَّابُ الْمُتَّقِمُ الْغَفُورُ الرَّءُوفُ مَالِكُ الْمُلْكِ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ الْمُقْسِطُ الْجَمَاعُ الْعُنْبِيُّ الْمُغْنِي الْمَانِعُ الضَّارُّ النَّافِعُ الثَّورُ الْهَادِي الْبَدِيعُ الْبَاقِي الْوَارِثُ الرَّشِيدُ الصَّبُورُ.»

Meşhur Olan Doksan Dokuz Esmâ-i Hüsnâ Dışındaki Diğer Doksan Dokuz İsm-i Şerîf

Ebû Hureyre (Radiyallâhu Anh)dan rivayet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** ﷺ şöyle buyurmuştur:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا مِائَةً إِلَّا وَاحِدًا إِنَّهُ وَثِرٌ يُحِبُّ الْوِثْرَ مَنْ حَفِظَهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ وَهِيَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الصَّمَدُ الْأَوَّلُ الْآخِرُ الظَّاهِرُ الْبَاطِنُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ الْمَلِكُ الْحَقُّ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيِّمُنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ الْعَلِيمُ الْعَظِيمُ الْبَارُّ الْمُتَعَالِ الْجَلِيلُ الْجَمِيلُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ الْقَادِرُ الْقَاهِرُ الْعَلِيُّ الْحَكِيمُ الْقَرِيبُ الْمُجِيبُ الْغَنِيُّ الْوَهَّابُ الْوَدُودُ الشَّكُورُ الْمَاجِدُ الْوَاحِدُ الْوَالِي الرَّاشِدُ الْعَفُوُّ الْعَفُورُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ التَّوَّابُ الرَّبُّ الْمَجِيدُ الْوَلِيُّ الشَّهِيدُ الْمُؤْمِنُ الْبُرْهَانُ الرَّءُوفُ الْمُبْدِئُ الْمُعِيدُ الْبَاعِثُ الْوَارِثُ الْقَوِيُّ الشَّدِيدُ الضَّارُّ النَّافِعُ الْبَاقِي الْوَاقِي الْخَافِضُ الرَّافِعُ الْقَابِضُ الْبَاسِطُ الْمُعِزُّ الْمُنْزِلُ الْمُقْسِطُ الرَّزَاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ الْقَائِمُ الدَّائِمُ الْخَافِظُ الْوَكِيلُ الْفَاطِرُ السَّامِعُ الْمُعْطِي الْمُخَيِّ الْمُمِيتُ الْمَانِعُ الْجَامِعُ الْهَادِي الْكَافِي الْأَبْدُ الْعَالِمُ الصَّادِقُ النُّورُ الْمُنِيرُ التَّامُّ الْقَدِيمُ الْوِثْرُ الْأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفْوًا أَحَدٌ.» قَالَ زُهَيْرٌ فَبَلَّغْنَا مِنْ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنَّ أَوْلَهَا يُفْتَحُ بِقَوْلٍ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى.

“Şüphesiz Allâh-u Te‘âlâ’nın doksan dokuz; yüzden bir eksik ismi vardır, şüphesiz ki O tektir, teki sever, onları ezberleyen cennete girer. Onlar da; Allâh, el-Vâhid, es-Samed, el-Evvel, el-Âhir, ez-Zâhir, el-Bâtın, el-Hâlık, el-Bâriü, el-Musavviru, el-Melik, el-Hakk, es-Selâm, el-Mü‘min, el-Müheymin, el-Azîz, el-Cebbâr, el-Mütekebbir, er-Rahmân, er-Rahîm, el-Latîf, el-Habîr, es-Semî‘, el-Basîr, el-Alîm, el-Azîm, el-Bârr, el-Müte‘âl, el-Celîl, el-Cemîl, el-Hayy, el-Kayyûm, el-Kâdir, el-Kâhir, el-Aliyy, el-Hakîm, el-Karîb, el-Mücîb, el-Ğaniyy, el-Vehhâb, el-Vedûd, eş-Şekûr, el-Mâcid, el-Vâcid, el-Vâlî, er-Râşid, el-Afüvv, el-Ğafûr, el-Halîm, el-Kerîm, et-Tevvâb, er-Rabb, el-Mecîd, el-Veliyy, eş-Şehîd, el-Mübîn, el-Burhân, er-Raûf, el-Mübdi‘, el-Mu‘îd, el-Bâ‘is, el-Vâris, el-Kaviyy, eş-Şedîd, ed-Dârr, en-Nâfi‘, el-Bâkî, el-Vâkî, el-Hâfid, er-Râfi‘, el-Kâbid, el-Bâsit, el-Mu‘izz, el-Müzill, el-Muksit, er-Razzâk, Zü’l-kuvveti’l-Metîn, el-Kâim, ed-Dâim, el-Hâfız, el-Vekîl, el-Fâtır, es-Sâmi‘, el-Mu‘tî, el-Muhyî, el-Mümît, el-Mâni‘, el-Câmi‘, el-Hâdî, el-Kâfî, el-Ebed, el-Âlim, es-Sâdik, en-Nûr, el-Münîr, et-Tâmm, el-Kadîm, el-Vitr, el-Ehadü’s-Samedü’llezî lem yelid velem yüled velem yekün lehû küfüven ehad.”

“Süyûtü ve Hâzin Tefsîrleri”nde zikredildiğine göre; Allâh-u Te‘âlâ’nın isimleri, zikredilen adetle münhasır değildir. Fakat kendilerini ezberleyip sayanın cennete gireceği vaadi bu sayıyla sınırlanmış olabilir.

Lâkin İbni Ebi’d-Dünyâ, Taberânî, Ebu’s-Şeyh, Hâkim, İbni Merdûye, Ebû Nu‘aym ve Beyhakî’nin yine Ebû Hureyre (Radiyallâhu Anh)dan rivayet ettikleri diğer bir hadîs-i şerîfte yine bu sayı korunmuş fakat isimlerde bazı farklılıklar zuhûr etmiştir ki bu rivayette **el-İlâh, er-Rabb, el-Hannân, el-Mennân, el-Kâim, el-Ferd, el-Ehad, el-Kâfî, el-Muğîs, ed-Dâim, el-Mevlâ, en-Nasîr, el-Mübîn, el-Münîr, el-Kadîr, es-Sâdik, el-Karîb, el-Kadîm, el-Vitr, el-Fâtır, el-Allâm, el-Melîk,**

el-Ekram, el-Müdebbir, el-Mâlik, el-Kâhir, eş-Şâkir, er-Rafî', Zü't-tavl, Zü'l-me'âric, Zü'l-fadl, el-Hallâk, el-Kefîl, el-Bâdi' ism-i şerîfleri zikredilmiş, dolayısıyla bu sayıda ism-i şerîf önceki rivayetten çıkartılmıştır. (Taberânî, Kitâbü'd-Du'â, no:112; Hâkim, el-Müstedrek, 1/17; Süyûtî, ed-Dürü'l-mensûr, 6/685-686)

Meşhur Doksan Dokuz Esmâ-i Hüsnâ Dışındaki

Diğer Doksan Dokuz İsm-i Şerîfin Okunuşu

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى.»

«اللَّهُ الْوَاحِدُ الصَّمَدُ الْأَوَّلُ الْآخِرُ الظَّاهِرُ الْبَاطِنُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ الْمَلِكُ الْحَقُّ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيِّمُنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ الْعَلِيمُ الْعَظِيمُ الْبَارُّ الْمُتَعَالِ الْجَلِيلُ الْجَمِيلُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ الْقَادِرُ الْقَاهِرُ الْعَلِيُّ الْحَكِيمُ الْقَرِيبُ الْمُجِيبُ الْغَنِيُّ الْوَهَّابُ الْوَدُودُ الشَّكُورُ الْمَاجِدُ الْوَاجِدُ الْوَالِي الرَّاشِدُ الْعَفْوُ الْغَفُورُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ التَّوَّابُ الرَّبُّ الْمَجِيدُ الْوَلِيُّ الشَّهِيدُ الْمُبِينُ الْبُرْهَانُ الرَّءُوفُ الْمُبْدِئُ الْمُعِيدُ الْبَاعِثُ الْوَارِثُ الْقَوِيُّ الشَّدِيدُ الضَّارُّ النَّافِعُ الْبَاقِي الْوَاقِي الْخَافِضُ الرَّافِعُ الْقَابِضُ الْبَاسِطُ الْمُعِزُّ الْمُدِلُّ الْمُفْسِطُ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ الْقَائِمُ الدَّائِمُ الْحَافِظُ الْوَكِيلُ الْفَاطِرُ السَّمَاعُ الْمُعْطِي الْمُحْيِي الْمُمِيتُ الْمَانِعُ الْجَامِعُ الْهَادِي الْكَافِي الْأَبَدُ الْعَالِمُ الصَّادِقُ الثَّوْرُ الْمُنِيرُ التَّمَّ الْقَدِيمُ الْوَتْرُ الْأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ.»

Câfer-i Sâdik (Radyallâhu Anh) dan Rivayet Edilen,

Hepsi Kur'ân-ı Kerîm'den Alınmış Geride Zikredilenlerden Farklı

Doksan Dokuz İsm-i Şerîf

Muhammed ibni Ca'fer (Radyallâhu Anhümâ) şöyle demiştir:

Babam Ca'fer ibni Muhammed es-Sâdik (Radyallâhu Anh)a, kendilerini ezberleyeninin cennete gireceği doksan dokuz ismi sorduğumda şöyle dedi:

“Onlar Kur'ân'dadır; Fâtiha'da beş isim vardır, **Yâ Allâh, Yâ Rabb, Yâ Rahmân, Yâ Rahîm, Yâ Mâlik!**

Bakara'da otuz üç isim vardır; **Yâ Muhît, Yâ Kadîr, Yâ Alîm, Yâ Hakîm, Yâ Aliyy, Yâ Azîm, Yâ Tevvâb, Yâ Basîr, Yâ Veliyy, Yâ Vâsî', Yâ Kâfî, Yâ Raûf, Yâ Bedî', Yâ Şâkir, Yâ Vâhid, Yâ Semî', Yâ Kâbid, Yâ Bâsit, Yâ Hayy, Yâ Kayyûm, Yâ Ğaniyy, Yâ Hamîd, Yâ Ğafûr, Yâ Halîm, Yâ İlâh, Yâ Karîb, Yâ Mücîb, Yâ Azîz, Yâ Nasîr, Yâ Kaviyy, Yâ Şedîd, Yâ Serî', Yâ Habîr!**

Âl-i İmrân'da; **Yâ Vehhâb, Yâ Kâim, Yâ Sâdik, Yâ Bâ'is, Yâ Mün'im, Yâ Mütefaddil!**

Nisâ'da; **Yâ Rakîb, Yâ Hasîb, Yâ Şehîd, Yâ Mukît, Yâ Vekîl, Yâ Aliyy, Yâ Kebîr!**

En'âm'da; **Yâ Fâtur, Yâ Kâhir, Yâ Latîf, Yâ Burhân!**

A'râf'da; **Yâ Muhyî, Yâ Mümît!**

Enfâl'de; **Yâ Ni'me'l-Mevlâ, Yâ Ni'me'n-Nasîr!**

Hûd'da; **Yâ Hafîz, Yâ Mecîd, Yâ Vedûd, Yâ Fa'âlû limâ yürîd!**

Ra'd'de; **Yâ Kebîr, Yâ Mûte'âl!**

İbrâhîm'de; **Yâ Mennân, Yâ Vâris!**

Hıcr'de; **Yâ Hallâk!**

Meryem'de; **Yâ Ferd!**

Tâhâ'da; **Yâ Ğaffâr!**

Kad eflaha('l-Mü'minûn)da; **Yâ Kerîm!**

Nûr'da; **Yâ Hakk, Yâ Mûbîn!**

Furkân'da; **Yâ Hâdî!**

Sebe'de; **Yâ Fettâh!**

Zümer'de; **Yâ Âlim!**

Ğâfir'de; **Yâ Ğâfir, Yâ Kâbile't-tevb, Yâ Ze't-tavl, Yâ Raffî'!**

Zâriyât'da; **Yâ Rezzâk, Yâ Ze'l-kuvve, Yâ Metîn!**

Tûr'da; **Yâ Berr!**

İkterabet (Kamer)de; **Yâ Melik, Yâ Muktedir!**

Rahmân'da; **Yâ Ze'l-Celâli ve'l-ikrâm, Yâ Rabbe'l-meşrikayn, Yâ Rabbe'l-mağribeyn, Yâ Bâkî, Yâ Mûheymin!**

Hadîd'de; **Yâ Evvel, Yâ Âhir, Yâ Zâhir, Yâ Bâtın!**

Haşr'de; **Yâ Melik, Yâ Kuddûs, Yâ Selâm, Yâ Mü'min, Yâ Mûheymin, Yâ Azîz, Yâ Cebbâr, Yâ Mûtekebbir, Yâ Hâlık, Yâ Bâri', Yâ Musavvir!**

Bürûc'de; **Yâ Mûbdi', Yâ Mû'id!**

Fecr'de; **Yâ Vitr!**

İhlâs'da; **Yâ Ehad, Yâ Samed!"** (Süyûtî, ed-Dürri'l-mensûr, 6/686-687)

Câfer-i Sâdik (Radiyallâhu Anh)dan Rivayet Edilen Farklı Doksan Dokuz İsm-i Şerîfin Okunuşu

يَا اللَّهُ، يَا رَبُّ، يَا رَحْمَنُ، يَا رَحِيمُ، يَا مَالِكُ، يَا مُحِيطُ، يَا قَدِيرُ، يَا عَلِيمُ، يَا حَكِيمُ، يَا
عَلِيٌّ، يَا عَظِيمُ، يَا تَوَّابُ، يَا بَصِيرُ، يَا وَلِيٌّ، يَا وَاسِعُ، يَا كَافِيٌّ، يَا رَوْوُفُ، يَا بَدِيعُ، يَا
شَاكِرُ، يَا وَاحِدُ، يَا سَمِيعُ، يَا قَابِضُ، يَا بَاسِطُ، يَا حَيُّ، يَا قَيُّوْمُ، يَا غَنِيٌّ، يَا حَمِيدُ، يَا
غَفُورُ، يَا حَلِيمُ، يَا إِلَهُ، يَا قَرِيبُ، يَا مُجِيبُ، يَا عَزِيزُ، يَا نَصِيرُ، يَا قَوِيٌّ، يَا شَدِيدُ، يَا
سَرِيعُ، يَا خَبِيرُ، يَا وَهَّابُ، يَا قَائِمُ، يَا صَادِقُ، يَا بَاعِثُ، يَا مُنْعِمُ، يَا مُتَقَصِّلُ، يَا رَقِيبُ،

يَا حَسِيبُ، يَا شَهِيدُ، يَا مُقِيْتُ، يَا وَكِيلُ، يَا عَلِيُّ، يَا كَبِيرُ، يَا فَاطِرُ، يَا قَاهِرُ، يَا لَطِيفُ،
يَا بُرْهَانُ، يَا مُحْيِي، يَا مُمِيتُ. يَا نِعَمَ الْمَوْلَى، يَا نِعَمَ النَّصِيرُ، يَا حَفِيفُ، يَا مَجِيدُ، يَا
وَدُودُ، يَا فَعَالٌ لِمَا يُرِيدُ، يَا كَبِيرُ، يَا مُتَعَالٍ، يَا مَنَّانُ، يَا وَارِثُ، يَا خَلَّاقُ، يَا فَرْدُ. يَا
غَفَّارُ، يَا كَرِيمُ، يَا حَقُّ، يَا مُبِينُ. يَا هَادِي، يَا فَتَّاحُ، يَا عَالِمُ، يَا غَافِرُ، يَا قَابِلَ التَّوْبِ، يَا
ذَا الطَّوْلِ، يَا رَفِيعُ، يَا رَزَّاقُ، يَا ذَا الْقُوَّةِ، يَا مَتِينُ، يَا بَرُّ، يَا مَلِيكُ، يَا مُقْتَدِرُ، يَا ذَا الْجَلَالِ
وَالْإِكْرَامِ، يَا رَبَّ الْمَشْرِقَيْنِ، يَا رَبَّ الْمَغْرِبَيْنِ، يَا بَاقِي، يَا مُهَيِّمُنُ، يَا أَوَّلُ، يَا آخِرُ، يَا
ظَاهِرُ، يَا بَاطِنُ، يَا مَلِكُ، يَا قُدُوسُ، يَا سَلَامُ، يَا مُؤْمِنُ، يَا مُهَيِّمُنُ، يَا عَزِيزُ، يَا جَبَّارُ،
يَا مُتَكَبِّرُ، يَا خَالِقُ، يَا بَارِيُّ، يَا مُصَوِّرُ، يَا مُبْدِيُّ، يَا مُعِيدُ، يَا وَثِرُ، يَا أَحَدُ، يَا صَمَدُ.»

Tirmizî'nin Rivayetinde Geçmeyip Kur'ân-ı Kerîm'de İsim Sığası İle Vârid Olan İsm-i Şerîfler

Nakşî silsilemizin büyüklerinden Habîbullâh Cân-ı Cânân-ı Mazhar (Kuddise Sirruhû)nun halîfesi ve iftihar vesîlesi olan Kâzî Senâullâh el-Mazharî (Kuddise Sirruhû)nun beyânı vechile;

Kur'ân-ı Kerîm'de Tirmizî (Rahimehullâh)ın rivâyetinde bulunmayan bâzı isimler mevcuttur ki onlar isim sığasıyla vârid olmuşlardır, bunlar da şu ism-i şerîflerdir:

«خَيْرٌ وَأَبْقَى، وَاللَّهُ، وَشَاكِرٌ، وَرَبُّ الْعَالَمِينَ، وَأَحَدٌ، وَمَالِكُ يَوْمِ الدِّينِ، وَالْأَعْلَى،
وَالْأَكْرَمُ، وَخَفِيٌّ، وَأَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ، وَأَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ، وَالْقَرِيبُ، وَالنَّصِيرُ،
وَالْقَدِيرُ، وَالْمُبِينُ، وَالْخَلَّاقُ، وَالْمُبْتَلَى، وَالْمُوسِعُ، وَالْمَلِيكُ، وَالْكَافِي، وَفَاطِرُ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ، وَالْقَائِمُ بِالْقِسْطِ، وَغَافِرُ الذَّنْبِ، وَقَابِلُ التَّوْبِ، وَشَدِيدُ الْعِقَابِ، وَنِعَمَ الْمَوْلَى،
وَالْغَالِبُ عَلَى أَمْرِهِ، وَسَرِيعُ الْحِسَابِ، وَفَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى، وَفَالِقُ الْإِصْبَاحِ، وَجَاعِلُ
الَّيْلِ سَكَنًا، وَعَلَامُ الْغُيُوبِ، وَعَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، وَذُو الطَّوْلِ، وَذُو انْتِقَامٍ، وَرَفِيعُ
الدَّرَجَاتِ، وَذُو الْعَرْشِ، وَذُو الْمَعَارِجِ، وَذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ، وَذُو الْقُوَّةِ، وَذُو الْمَغْفِرَةِ،
وَجَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَّا رَيْبَ فِيهِ، وَمُتَمِّمٌ نِعْمَتِهِ، وَمُتَمِّمٌ نُورِهِ، وَعَدُوُّ الْكَافِرِينَ، وَوَلِيُّ
الْمُؤْمِنِينَ، وَالْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ، وَأَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ، وَمُخْرِجُ الْمَيِّتِ مِنَ الْحَيِّ، وَمُحْيِي
الْمَوْتَى، وَأَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ، وَأَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ، وَخَيْرُ الرَّازِقِينَ، وَخَيْرُ الْمَاكِرِينَ، وَخَيْرُ
الْفَاتِحِينَ، وَمُخْزِي الْكَافِرِينَ، وَمُوهِنُ كَيْدِ الْكَافِرِينَ، وَفَعَالٌ لِمَا يُرِيدُ، وَالْمُسْتَعَانُ،
وَنُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَأَهْلُ التَّقْوَى، وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ، وَنِعَمَ الْمَاهِدُونَ، وَرَبُّ النَّاسِ،

وَمَلِكُ النَّاسِ، وَإِلَهُ النَّاسِ، وَأَقْرَبُ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ، وَالْقَائِمُ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ،
 وَأَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ، وَالَّذِي هُوَ أَعْنَى وَأَقْنَى، وَالَّذِي هُوَ أَمَاتَ وَأَحْيَا، وَالَّذِي هُوَ أَضْحَكَ
 وَأَبْكَى، وَالَّذِي خَلَقَ الرَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنْثَى، وَالَّذِي أَهْلَكَ عَادًا الْأُولَى، وَالَّذِي لَمْ
 يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلَّةِ، وَالَّذِي أَنْزَلَ
 عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ، وَالَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ، وَالَّذِي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ
 وَيَقْدِرُ، وَالَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ، وَالَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ، وَالَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ
 رَسُولًا.

“Hayrun ve Ebkā, İlâh, Şâkir, Rabbü'l-âlemîn, Ehad, Mâlik-i yevmi'd-dîn, el-A'lâ, el-Ekram, Hafiyy, E'lemü bimen dalle an sebîlih, E'lemü bi'lmühtedîn, el-Karîb, en-Nasîr, el-Kadîr, el-Mübîn, el-Hallâk, el-Mübtelî, el-Mûsî', el-Melîk, el-Kâfî, Fâtru's-semâvâti ve'l-arz, el-Kâimü bi'l-kıst, Ğâfirü'z-zenb, Kâbilü't-tevb, Şedîdü'l-ıkâb, Ni'me'l-Mevlâ, el-Ğâlibü alâ emrih, Serî'u'l-hisâb, Fâliku'l-habbi ve'n-nevâ, Fâliku'l-ısbâh, Câlî'l-leyli sekenen!

Allâmü'l-ğuyûb, Âlimü'l-ğaybi ve's-şehâdeh, Züttavl, Züntikâm, Raff'u'd-deracât, Zü'l-Arş, Zülme'âric, Zülfadli'lazîm, Zü'lkuvveh, Zü'lmağfirah, Câmi'u'nnâsi liyevmin lâ raybe fih, Mütimmü ni'metih, Mütimmü nûrih, Adüvvü'l-kâfirîn, Veliyyü'l-mü'minîn, el-Kâhiru fevka 'ibâdih, Esra'u'l-hâsibîn, Muhricu'l-meyyiti mine'l-hayy, Muhyi'l-mevtâ, Erhamu'r-râhimîn, Ahkemü'l-hâkimîn, Hayru'r-râzıkîn, Hayru'l-mâkirîn, Hayru'l-fâtihin, Muhzi'l-kâfirîn, Mûhinü keydi'l-kâfirîn, Fa'âlün limâ yürîd, el-Müste'ân, Nûru's-semâvâti ve'l-arz, Ehlü't-takvâ, Ehlü'l-mağfirah!

Ni'me'l-mâhidûn, Rabbi'n-nâs, Meliki'n-nâs, İlâhi'n-nâs, Ekraübü min habli'l-verîd, el-Kâimü alâ külli nefsin bimâ kesebet, Ehakku en tahşâh, Ellezî Hüve eĝnâ ve aknâ, Ellezî Hüve emâte ve ahyâ, Ellezî Hüve edhake ve ebkâ, Ellezî haleka'z-zevceyni'z-zekera ve'l-ünsâ, Ellezî ehleke Âdeni'l-ülâ, Ellezî lem yekün lehû veledün velem yekün lehû şerîkün fi'l-mülki velem yekün lehû veliyyün mine'z-zülli, Ellezî enzele alâ abdihi'l-kitâbe, Ellezî biyedihî melekûtü külli şeyin, Ellezî yebsutu'r-rizka limen yeşâü ve yakdir, Ellezî yebdeü'l-halka sümme yü'îdüh, Ellezî biyedihî'l-mülk, Ellezî Be'ase fi'l-ümmiyyîne Rasûlen!” (Kâzî Senâullâh, et-Tefsîru'l-Mazharî, 3/437)

Kur'ân-ı Kerîm'de ve Geride Zikredilen Hadîs-i Şerîflerde Mevcut Olmayıp Diğer Hadîs-i Şerîflerde Vâki Olan İsm-i Şerîfler

Mâlikî imamlarından Ebû Bekr ibnü'l-Arabî'nin “Ârizatü'l-ahvezî fi şerhi't-Tirmizî” isimli eserindeki nakline göre; ulemâdan bazısı Allâh-u Te'âlâ'nın isimleri hakkında Kitap ve Sünnet'ten bin isim cem etmişlerdir.

İmâm-ı Nevevî (Rahimehullâh) şöyle demiştir: “Âlimler şu hususta ittifak etmişlerdir ki doksan dokuz ism-i şerîften bahseden hadîs-i şerîflerde Allâh-u Te'âlâ'nın isimleri hakkında bir hasr (sınırlama) bulunmamaktadır, dolayısıyla bunun mânâsı: ‘Allâh-u Te'âlâ'nın doksan dokuzdan başka ismi yok’ demek değildir. Hadîs-i şerîften maksat, doksan dokuz ismi sayanın cennete gireceğini bildirmektir, yoksa isimlerin doksan dokuzla sınırlı olduğunu haber vermek değildir. Nitekim başka bir hadîs-i şerîfte:

«أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ أَوْ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ.»

‘Zâtuna kendisiyle isim verdiği ya da Kendi katındaki gayb ilminde (saklayıp) Zât’ına has kıldığın her bir isim hürmetine Senden dilerim’ (Ahmed ibni Hanbel, el-Müsneid, no:3712, 6/246-247; Hâzin, Mecmû‘atü’l-‘tefâsîr:2/674) buyrulmuştur.”

İşte bunu anladıktan sonra şunu söyleyebiliriz ki Kur’ân-ı Kerîm’de bulunmayan, ancak bu zikredilen hadislerin hâricindeki diğer hadîs-i şerîflerde vâki olan bazı ism-i şerîfler daha vardır ki buna misal olarak:

«الْحَنَّانُ، الْمَنَّانُ، الْجَوَادُ، الْأَجْوَدُ، الْفَرْدُ، الْوَثْرُ، الصَّادِقُ، الْجَمِيلُ، الْقَدِيمُ، الْبَارُ، الْوَافِي، الْعَادِلُ، الْمُعْطِي، الْمُغِيثُ، الطَّيِّبُ، الطَّاهِرُ، الْمُبَارَكُ، خَالِقُ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ، الْمُنِيرُ، رَازِقُ الطِّفْلِ الصَّغِيرِ، جَابِرُ الْعَظْمِ الْكَسِيرِ، كَبِيرُ كُلِّ كَبِيرٍ، الَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ.»

“el-Hannân, el-Mennân, el-Cevâd, el-Ecved, el-Ferd, el-Vitr, es-Sâdık, el-Cemîl, el-Kadîm, el-Bârr, el-Vâfî, el-Âdil, el-Mu‘tî, el-Muğîs, et-Tayyib, et-Tâhir, el-Mübârek, Hâliku’s-şemsi ve’l-kamer, el-Münîr, Râzıku’t-tfîlî’s-sağîr, Câbiru’l-azmi’l-kesîr, Kebîru külli kebîr, Ellezî nefsi biyedihî” gibi bazı esmâ-i şerîfe sayılabilir.

Allâh-u Te‘âlâ’nın İsimleri Kur’ân-ı Kerîm’de ve Hadîs-i Şerîflerde Geçenlerle Sınırlı Değildir

Sonra şu bilinsin ki; Allâh-u Te‘âlâ’nın isimleri Kur’ân-ı Kerîm’de ve hadîs-i şerîflerde vârid olanlarla da sınırlı değildir. Nitekim Allâh-u Te‘âlâ’nın Tevrât’ta bin tâne ism-i şerîf indirdiği rivayet olunmuştur. **Rasûlüllâh** ﷺ’in dualarından birinde de buna işaret olunmuştur.

Nitekim **Abdullâh ibni Mes‘ûd** (Radiyallâhu Anh)dan rivayet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** ﷺ:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا أَصَابَ أَحَدًا قَطُّ هَمٌّ وَلَا حَزَنٌ فَقَالَ: اَللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ أُمَّتِكَ نَاصِيَّتِي بِيَدِكَ مَاضٍ فِيَّ حُكْمُكَ عَدْلٌ فِيَّ قَضَاؤُكَ أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ أَوْ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ رَبِيعَ قَلْبِي وَنُورَ صَدْرِي وَجِلَاءَ حُزْنِي وَذَهَابَ هَمِّي، إِلَّا أَذْهَبَ اللَّهُ هَمَّهُ وَحُزْنَهُ وَأَبْدَلَهُ مَكَانَهُ فَرَجًا»، قَالَ: «فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَلَا تَتَعَلَّمُهَا؟»، فَقَالَ: «بَلَى يَنْبَغِي لِمَنْ سَمِعَهَا أَنْ يَتَعَلَّمَهَا.»

“Bir kula bir sıkıntı veya bir üzüntü isâbet eder de o:

«اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ أُمَّتِكَ نَاصِيَّتِي بِيَدِكَ مَاضٍ فِيَّ حُكْمُكَ عَدْلٌ فِيَّ قَضَاؤُكَ أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ أَوْ أَنْزَلْتَهُ

فِي كِتَابِكَ أَوْ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ رَبِيعَ قَلْبِي وَنُورَ
صَدْرِي وَجِلَاءَ حُزْنِي وَذَهَابَ هَمِّي..»

‘Ey Allâh! Gerçekten ben Senin kulunum, kulunun oğluyum, câriyen (kadın kulun olan annem) in oğluyum, perçemim Senin (kudret) elindedir, hükmün bende geçerlidir, benim hakkımdaki kararım adâletin ta kendisidir.

Sana âit olan, Zâtına kendisiyle isim verdiğin yahut yarattıklarından birine öğrettiğin veya kitabında indirdiğin ya da Kendi katındaki ğayb ilminde (saklayıp) onu Zâtına has kıldığın her bir isim hürmetine Senden dilerim ki; Kur’ân’ı kalbimin baharı, gönlümün nûru, üzüntümün cilâsı ve derdimi giderici yapasın’ derse, mutlaka Allâh onun sıkıntısını ve üzüntüsünü giderir ve onun yerine kendisine ferahlık verir” buyurdu.

O zaman: “Yâ Rasûlellâh! Biz bunu öğrensek mi?” denilince: “Evet! Bunu duyanın mutlaka bunu öğrenmesi gerekir” buyurdu. (Ahmed ibni Hanbel, el-Müsne'd, no:3712, 6/246-247; Beyhakî, el-Esmâ, no:7; İbnü Kesîr, et-Tefsîr:6/463-464; Süyûtî, ed-Dürri'l-mensûr, 6/687-688; İsmâ'îl Hakkî el-Bursevî, Rûhu'l-beyân, 3/283-284)

Meşâyih Esmâ-i Hüsnâyı Nasıl Okurdu

Önceki meşâyih esmâ-ı hüsnâ okunurken evvelâ:

«اللَّهُمَّ! إِنِّي أَسْأَلُكَ! يَا رَحْمَنُ! يَا رَحِيمُ!...»

“Ey Allâh! Ben Senden isterim! Ey Rahmân! Ey Rahîm!..” diye başlanarak her ismin başında harfi nidâ okunmasını, tümünün sonunda da:

«أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَأَنْ تَرْزُقَنِي وَجَمِيعَ مَنْ يَتَعَلَّقُ بِي بِتَمَامِ نِعْمِكَ وَدَوَامِ
عَافِيَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ!»

“Muhammed ﷺ ve âline salât edesin, beni ve benimle alâkadar olan herkesi nimetlerinin tamamıyla ve âfiyetinin devamıyla rızıklandırarsın. Yâ Erhamerrâhimîn!” denilmesini müstahsen (güzel) görmüşlerdir. “el-Esrârü'l-Muhammediyye” isimli eserde böylece. (İsmâ'îl Hakkî el-Bursevî, Rûhu'l-beyân, 3/283)

Meşâyihın Güzel Gördüğü Usûl Üzere Esmâ-i Hüsnâ Şöyle Okunur

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ! يَا رَحْمَنُ! يَا رَحِيمُ! يَا مَلِكُ! يَا قُدُّوسُ! يَا سَلَامُ! يَا مُؤْمِنُ!
يَا مُهَيِّمُنُ! يَا عَزِيزُ! يَا جَبَّارُ! يَا مُتَكَبِّرُ! يَا خَالِقُ! يَا بَارِئُ! يَا مُصَوِّرُ! يَا غَفَّارُ! يَا قَهَّارُ!
يَا وَهَّابُ! يَا رَزَّاقُ! يَا فَتَّاحُ! يَا عَلِيمُ! يَا قَابِضُ! يَا بَاسِطُ! يَا خَافِضُ! يَا رَافِعُ! يَا مُعِزُّ!
يَا مُدِلُّ! يَا سَمِيعُ! يَا بَصِيرُ! يَا حَكَمُ! يَا عَدْلُ! يَا لَطِيفُ! يَا خَبِيرُ! يَا حَلِيمُ! يَا عَظِيمُ!
يَا غَفُورُ! يَا شَكُورُ! يَا عَلِيُّ! يَا كَبِيرُ! يَا حَفِيفُ! يَا مُقِيتُ! يَا حَسِيبُ! يَا جَلِيلُ! يَا كَرِيمُ!»

يَا رَقِيبُ! يَا مُجِيبُ! يَا وَاسِعُ! يَا حَكِيمُ! يَا وَدُودُ! يَا مَجِيدُ! يَا بَاعِثُ! يَا شَهِيدُ! يَا حَقُّ!
 يَا وَكِيلُ! يَا قَوِيُّ! يَا مَتِينُ! يَا وَلِيُّ! يَا حَمِيدُ! يَا مُحْصِي! يَا مُبْدِيُّ! يَا مُعِيدُ! يَا مُحْيِي!
 يَا مُمِيتُ! يَا حَيُّ! يَا قَيُّومُ! يَا وَاجِدُ! يَا مَاجِدُ! يَا وَاحِدُ! يَا صَمَدُ! يَا قَادِرُ! يَا مُقْتَدِرُ!
 يَا مُقَدِّمُ! يَا مُؤَخِّرُ! يَا أَوَّلُ! يَا آخِرُ! يَا ظَاهِرُ! يَا بَاطِنُ! يَا وَالِي! يَا مُتَعَالِي! يَا بَرُّ! يَا
 تَوَّابُ! يَا مُتَّقِمُ! يَا عَفُوُّ! يَا رءُوفُ! يَا مَالِكُ الْمُلْكِ! يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ! يَا مُقْسِطُ!
 يَا جَامِعُ! يَا غَنِيُّ! يَا مُعْنِي! يَا مَانِعُ! يَا ضَارُّ! يَا نَافِعُ! يَا نُورُ! يَا هَادِي! يَا بَدِيعُ! يَا
 بَاقِي! يَا وَارِثُ! يَا رَشِيدُ! يَا صَبُورُ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَأَنْ تَرْزُقَنِي وَجَمِيعَ مَنْ
 يَتَعَلَّقُ بِي بِتَمَامِ نِعْمِكَ وَدَوَامِ عَافِيَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

Kendilerini Okuyup Dua Edenin En Olmayacak Şeyleri İstese Dahî Süratle Kabul Göreceği İsm-i Şerîfler

Ğıyâsüddîn Muhammed el-Âkûlî (Rahimehullâh)ın, senediyle naklettiği bir rivayete göre; **Umâre ibni Zeyd** (Rahimehullâh) şöyle anlatmıştır:

“Ben **Allâh-u Te‘âlâ**’ya âit olan doksan dokuz ismi arıyordum, onları ehli ilme soruyordum. Fakat onlara ulaşamıyordum ve bana onları bildirecek birini de bulamıyordum.

Nihayet bir cuma günü **Rasûlüllâh** ﷺ’in Ehl-i Beyti’nden himmet ve istinbat (gizli ilimler çıkartma sıfatının) sahibi bir zâta rastladım, kendisine selâm verdim. Selâmımı aldı, evvelce de benim kendisiyle ve şahsına hürmetim vardı.

Âlim olmakla birlikte vera‘ (şüphelerden dahî sakınma) ve ibadet sahibi olan bu zat duası makbul biriydi, kendisinin (tayy-i mekân kerâmetine sahip olduğu ve) Medîne’den Mekke’ye çıkıp Arefe günü insanlarla birlikte vakfede bulunduğu, sonra dördüncü gün Medîne’ye döndüğüne dair birçok kerâmeti insanlar arasında yaygın idi.

Ben kendisine (İsm-i Âzam’ın da içlerinde bulunduğu) bu isimleri sorduğumda mâzeret beyan ederek bir süre bana bunları bildirmekten çekindi, benim ısrarım karşısında dayanamayarak benden adını teşhir etmeyeceğime dair söz aldıktan sonra bana:

‘Ey **Umâre!** Senin bana şüphesiz inancın, ilme ve hayra rağbetin olmasaydı bunu sana bildirmezdim, sen de kendilerine güvenmediğin hiç kimseye bunu öğretme. Şüphesiz ki bu isimler **Allâh-u Te‘âlâ**’nın kitabında mevcuttur’ dedikten sonra o ism-i şerîfler hangi sûrelerde geçtiğini açıkladı ve nihayet:

‘Ey **Umâre!** Bu isimleri okuduğun zaman şüphesiz ki bunlarda **Allâh-u Te‘âlâ**’nın İsm-i Âzâmı (en büyük ismi) mevcuttur (bunları okuduğunda onu da okumuş olursun). Bu isimlerle dua etmeye niyetlendiğin zaman öncesinde bir oruç geçmiş olsun ki ben senin perşembe günü oruçlu olup cuma gecesi seher vaktinde bu isimlerle dua yapmanı isterim.

Kendisinden başka hiçbir ilâh bulunmayan **Allâh-u Te‘âlâ**’ya yemin ederim ki mümin bir kul **Al-lâh-u Te‘âlâ**’ya bu isimlerle dua ettiğinde **Allâh-u Te‘âlâ** mutlaka ona icâbet edip kendisine rahmet eder, hatta bu kul suyun üzerinde yahut rüzgarın sırtında yürümek isteyecek olsa da elbette duası kabul edilir’ buyurdu.”

Sonra ben kendisinden bu isimleri bana beyan etmesini talep edince bu talebime icabet ederek ism-i şerîfleri şöylece saydı:

İsm-i Şerîflerin Okunuşu

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ! يَا رَحْمَنُ! يَا رَحِيمُ! يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ! يَا مَلِكُ! يَا مُحِيطُ!
يَا قَدِيمُ! يَا قَدِيرُ! يَا عَلِيمُ! يَا حَكِيمُ! يَا عَلِيُّ! يَا عَظِيمُ! يَا تَوَّابُ! يَا بَصِيرُ! يَا وَلِيُّ!
يَا وَاسِعُ! يَا كَافِي! يَا رَوْوُفُ! يَا بَدِيعُ! يَا شَاكِرُ! يَا وَاحِدُ! يَا سَمِيعُ! يَا قَابِضُ! يَا
بَاسِطُ! يَا حَيُّ! يَا قَيُّوْمُ! يَا غَنِيُّ! يَا حَمِيدُ! يَا غَفُورُ! يَا حَلِيمُ! يَا إِلَهُ! يَا قَرِيبُ!
يَا مُجِيبُ! يَا قَوِيُّ! يَا سَرِيعُ! يَا خَيْرُ! يَا وَهَّابُ! يَا قَائِمُ! يَا وَاهِبُ! يَا صَادِقُ!
يَا بَاعِثُ! يَا رَقِيبُ! يَا حَسِيبُ! يَا شَهِيدُ! يَا عَفُوُّ! يَا مُقِيتُ! يَا وَكِيلُ! يَا فَاطِرُ!
يَا قَاهِرُ! يَا لَطِيفُ! يَا قَادِرُ! يَا مُحْيِي! يَا مُمِيتُ. يَا نَعَمَ الْمَوْلَى! يَا نَعَمَ النَّصِيرُ!
يَا حَفِيزُ! يَا مَجِيدُ! يَا وَدُودُ! يَا ذَا الْعَرْشِ الْمَجِيدِ! يَا فَعَّالًا لِمَا يُرِيدُ! يَا كَبِيرُ! يَا
مُتَعَالٍ! يَا حَنَّانُ! يَا مَنَّانُ! يَا وَارِثُ! يَا شَكُورُ! يَا خَلَّاقُ! يَا غَفَّارُ! يَا كَرِيمُ! يَا حَقُّ!
يَا مُبِينُ! يَا نُورُ! يَا هَادِي! يَا فَتَّاحُ! يَا غَافِرُ! يَا قَابِلَ التَّوْبِ! يَا شَدِيدَ الْعِقَابِ! يَا
ذَا الطَّوْلِ! يَا رَزَّاقُ! يَا ذَا الْقُوَّةِ! يَا مَتِينُ! يَا بَرُّ! يَا مَلِكُ! يَا مُقْتَدِرُ! يَا ذَا الْجَلَالِ
وَالْإِكْرَامِ! يَا رَبَّ الْمَشْرِقَيْنِ! يَا رَبَّ الْمَغْرِبَيْنِ! يَا بَاقِي! يَا أَوَّلُ! يَا آخِرُ! يَا ظَاهِرُ!
يَا بَاطِنُ! يَا قُدُّوسُ! يَا سَلَامُ! يَا مُؤْمِنُ! يَا مُهَيِّمُنُ! يَا عَزِيزُ! يَا جَبَّارُ! يَا مُتَكَبِّرُ!
يَا خَالِقُ! يَا بَارِئُ! يَا مُصَوِّرُ! يَا مُبْدِئُ! يَا مُعِيدُ! يَا أَحَدُ! يَا صَمَدُ! أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ
مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَأَنْ تَرْزُقَنِي وَجَمِيعَ مَنْ يَتَعَلَّقُ بِي بِتَمَامِ نِعْمِكَ وَدَوَامِ عَافِيَتِكَ يَا أَرْحَمَ
الرَّاحِمِينَ.»

Umâre (Rahimehullâh) şöyle anlatmıştır: “Ben bu isimlerle **Allâh-u Azze ve Celle**’ye birkaç defa duada bulundum ve bunları icâbeti çok yakın olan isimler olarak buldum. Kardeşlerimden bir cemaat de bunu benden yazdılar, hepsi de bana bu ism-i şerîflerle yapılan duanın hem kendileri, hem de dua yaptıkları kimseler hakkında süratlice kabul edildiğini bildirdiler.”

Bu rivayeti **Umâre** (Rahimehullâh)dan nakleden **Ebû Muhammed** (Rahimehullâh) şöyle demiştir: “Kendisinden başka hiçbir ilâh bulunmayan **Allâh-u Te‘âlâ**’ya yemin olsun ki ben de helâk olacağımdan korktuğum çok mühim hâdiseler başıma geldiğinde bir çok kere bu duayı yaptım, her seferinde **Allâh-u Te‘âlâ** beni o tehlikelerden halâs etti.” (Gıyâsuddîn Muhammed el-Âkûlî el Vâsitü el-Bağdâdî, ed-Dirâye fi ma‘rifeti’r-rivâye / Meşyehatü İbni’l-Âkûlî / sh:293-296; Deyrebî, el-Mücerrebât, sh:47)